

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Donatiano Episcopo Rhemensi Confessore Brugis In Flandria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

DE S. DONATIANO EPISCOPO

RHEMENSI CONFESSORE

BRUGIS IN FLANDRIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Sancti frequens in Fastis sacris memoria : reliquiæ Rhemis in Flandriam translatae : apud has inventæ Ebonis archiepiscopi Rhemensis litteræ impugnatae.

SENESCENTE
SECCLO IV. J

Frequens
Sancti apud
Martyrologos

Anno æræ Christianæ seculo, quo corpus S. Donatiani Rhemis urbe Galliæ notissima ad secundam Flandriæ metropolim, ubi colitur hodie, Brugas translatum fuit, celebrari adeo cœpit hujus sancti præsulis tam apud Gallos, quam Flandros finitimosque populos memoria, ut non tantum in recentioribus Usuardi apud Sollerium auctariis, Florario nostro Ms., aliisque Fastis sacris, verum etiam in vetustioribus Mss. codicibus, ipsoque Martyrologio Romano vulgari locum sibi merito vindicaverit. Agmen ducat Centulensis seu monasterii S. Richarii codex, qui in Sancti annuntiatione nonnihil prolixior est, atque hodie sic habet : Eodem die festivitas S. Donatiani septimi Rhemorum episcopi, cujus corpus in castro Brugensi magnæ reverentiæ habetur. Pauciora, ut dixi, habent alii codices licet antiquiores et Martyrologia recentiora, si excipias Parisiense ad diem XII Octobris et Gallicanum Andreæ Saussayi, quod, cum latus more suo vela hic explicet, simulque lectorem ad agitandarum mox controversiarum notitiam manuducat, haud abs re duxi verbatim recitare, ut sequitur : Ipso die (XIV Octobris) Sancti Donatiani Remensis metropolis episcopi et confessoris. Qui ortu Romanus, filius Cornelii et Lucinæ, primam ætatem divinæ sapientiæ studiis exornavit. Obque virtutum Christianarum dotes ablegatus in Galliam ad religionem promovendam, et animas incolarum excolendas, sancto Materniano Remensi archipræsule ad Sedes beatas ascendente, selectus in ejus vicem, ecclesiæ illius nobilissimæ gubernacula ab anno Christi trecentesimo sexagesimo ad annum usque trecentesimo nonagesimum laudabili moderamine direxit.

præsertim
Saussayum
memoria,

2 Denumque rerum admirabilium cœlestiumque virtutum splendore coruscans, filius lucis,

pacisque parens, et pietatis atque justitiæ egregius sator et cultor, cursu egregie confecto, ad coronam emeritam properavit. Cujus tumulum miracula inde ingentia illustrarunt. Ob quæ cœlestis gloriæ insignia, ut potens opitulatur, a Balduino Ferreo Flandriæ marchione expetitus est, quatenus sacrorum ejus pignorum præsidio tota hæc regio Oceano vicina adversus Danos, Normannos, ceteramque Aquilonis barbariem muniretur. Annuente igitur Carolo Calvo Francorum rege, ab Ebbone archiepiscopo Remensi sacratissimum ejus corpus in scrinio conditum pretioso, Brugas ad ipsum Balduinum dono transmissum est : hoc cum monitu, ut ab eo congrua devotione observaretur : cum jam pridem comprobatum esset, virum miræ sanctitatis, pium exauditorem, et promptissimum apud Deum intercessorem se consuevisse præbere tam secularibus angustiis occupatis quam peccatorum nexibus detentis. Igitur ab ipso principe magna cum devotione suscepto tanti cœlitis corpore, in basilica sanctæ Mariæ collocatum est eximio cum ornatu. Radiavit autem illic beatus Hospes tot prodigiis, ut ædem sacram tandem suum in patrocinium, et titulum vendicavit, tantaque replevit meritorum gloria, ut demum ob claram ejus ibi memoriam ipsam ecclesiam Paulus papa IV in cathedralem erexerit, quæ etiamnum hujus beati nuncupatione pollet, perpetuisque præsidii gloriatur.

3 Quominus vero recitata Saussayi verba, quæque alii de Sancti nostri translatione ac gestis scripsere, mox critice percurramus, nonnihil morantur nos Baronius et Tillemontius : quorum hic Monumentorum ecclesiasticorum tom. X pag. 463 Donatianum nostrum a Catalaunensi ejusdem nominis forte haud distinguendum arbitrat ; ille vero, cum Ca-

ejusdemque
ab episcopis
synonymis
Catalaunensi,

bilonensi

AUCTORE
S. D.

bilonensi itidem Synonymo confusum a nonneme fuisse, in suis ad Martyrologium Romanum Notis ad hunc diem affirmat. Verum ea, quæ Tillemontium movit ad id opinandum, ratio haud adeo fundata est, quantum quidem hic auctor credidit; nam multo probabilius est, S. Nicasium, qui tertius fuit Sancti nostri successor, esse occisum circa annum 407 a Wandalis, quam, quod putavit Tillemontius, anno 451 ab Hunnis, ut satis solide contra eundem Tillemontium Pagiumque probatum reperies a Joanne Stillingo nostro in Sylloge sua de S. Viventio, Donatiani successore, ad diem VII Septembris vel hoc unico argumento, quod ea Wandalarum irruptio, in qua coronatus est S. Nicasius, referatur in epistola ad Ageruchiam a S. Hieronymo, diu ante annum 451 vita functo: unde nec potuit Sanctus noster circa annum 410, quod suspicatus fuit Tillemontius, utrique ecclesie Rhemensi videlicet et Catalaunensi præesse, sed quartus tantummodo ejus successor Baruc seu Barucius. Nec Sollerius, dum S. Donatianum Catalaunensem ad diem VII Augusti intulit in Opus nostrum, dubitavit, nec cuipiam alteri, qui S. Memmii Catalaunensis gesta ab eodem Sollerio ad V Augusti diem illustrata perolverit, dubium fore arbitror, quin noster a Catalaunensi alius omnino fuerit.

et Cabilo-
nensi, di-
stinctio,

4 Quod vero spectat ad Cabilonensem, qui, quod Concilio Agrippinensi, anno 346 habito, subscriptus legatur, primus a plerisque indigitatur Cabilonensium præsul, tametsi hunc Baronius, loco supra citato cum Rhemensi nostro nonneminem confudisse scribat, opere tamen haud pretium est, ut propter unius alteriusve ignoti assertum, nostrum ab eo distingui debere operosius demonstremus; patebit enim ex iis, quæ dicturi sumus § ultimo, Concilium istud Agrippinense Sancti nostri pontificatum satis diu præcessisse. Quare non alteri quam Rhemensi ecclesie Donatianum nostrum præfuisse certum rati, modo ad primam corporis translationem, quam celebrator Sancti in Ecclesia cultus Actorumque inquisitio subsequuta fuit, calamus quoque transferimus.

C Meminit celeberrima hujus translationis primus, qui suppar vixit, Flodoardus Historie Rhemensis lib. I cap. 5 his verbis: Hinc (post hæc Maternianum) Donatianus extitit episcopus: cujus etiam pignora maritimas in partes episcopi Novioma-gensis vel Tornacensis perlata, vario signorum memorantur splendore decorata. Plura de eo Molanus in natalibus Sanctorum Belgii, Surius, alique recentiores ad hunc diem. Quo vero tempore hæc translatio fuerit peracta, definiri via posset, nisi lucem ministrasset Ebonis archiepiscopi Rhemensis litteræ, quæ apud corpus S. Donatiani anno 1066, dum de antiqua in novam thecam transpositum fuit, a Bertulpho Brugensis capituli tum proposito, primum fuerit inventæ, et una cum corpore in novam thecam repositæ.

Corpus
quando sit in
Flandriam
delatum, etsi
litteræ Ebo-
nis archiepi-
scopi Rhe-
mensis Bru-
gis nobis
missæ

5 Edidere litteras hasce Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii ad hunc diem, Miræus in Codice Donationum piarum cap. XVI, Surius, alique non pauci; sed cum sensum integrum, quem hi addidere, desiderari cernebam in Ms., quod præ manibus est,

apographo Codicis Canonorum Regularium S. Martini Lovanii, piscari in ipso fonte malui, litterasque dedi ad eruditissimum amplissimumque dominum Willebrordum Joris S. T. L., et Cathedralis ecclesie Brugensis Canonicum Graduatum et archipresbyterum, qui pro suo in sanctum Tutelarem amore ac studio precibus nostris longe majora una cum universo S. Donatiani capitulo præstitit; nam adjunctis sibi sociis RR. DD. Ludovico Alberto Caytan ejusdem ecclesie Canonico, et Joanne Herdies Canonico itidem ac Secretario, non modo perscrutatus fuit episcopalis curiæ et capituli archiva, verum etiam ex horum codice antiquo, in pergamo integre conscripto, et actis capitularibus apographum nobis sane perutile ipsemet Brugis adveniens in Museum nostrum ultro detulit, tam suam quam prædictorum subscriptione testatus, traditum ecgraphum cum autographo per omnia concordare.

6 Dicti itaque Codicis auctor rem, prout anno superius dicto contigit, litterasque Ebonis Rhemensis archiepiscopi ita exhibet:

atque hic
recitata,

Translatio Sancti Donatiani.

Ab Incarnatione Domini anno millesimo nonagesimo sexto: VIII Idus Januarii regnante Philippo in Francia, episcopante Rabodone, Roberto Marchione Roberti Jherosolimitani filio, Bertulpho præposito (de his vide Appendicis num. 4 Annotatis I, m, n, o) translatum est corpus Sanctissimi Patris nostri Donatiani Confessoris Christi: Septimi Remorum archiepiscopi: de scrinio in quo diu requieverat: in aliud summo ingenio, opere artificioso et omni diligentia ei paratum a suis in hac ecclesia ministrantibus canonicis.

Et subscriptæ litteræ sunt inventæ in priori scrinio cum corpore:

« Ego Ebo indignus Remorum archiepiscopus
« hunc thesaurum super aurum et gemmas pre-
« tiosum tibi, gloriose marchio Balduino, no-
« strorum consilio clericorum transmitto: Do-
« natianum scilicet septimum nostræ Sedis epi-
« scopum miræ sanctitatis Virum, pium exaudi-
« torem et promptissimum apud Deum interces-
« sorem: tam secularibus angustiis occupatis:
« quam peccatorum sceleribus detentis. Quod
« nostris et antecessorum nostrorum temporibus
« miraculorum insignibus satis evidenter com-
« probatum est. Ejus Sanctique Remigii: ac in-
« numerabilium Sanctorum vitæ scripta: Wan-
« dalorum vastatione scias esse deleta. Hunc at-
« testatione divina tuæ fidei committo: quatenus
« eum divino servitio in quantum vales honori-
« fices et secularibus dites. Vale, dilectissime in
« Domino. » Celebrata olim a Brugensibus fuit
prima translatio eo, quo contigit, die VI Januarii,
seu Epiphaniæ Domini, sicuti alia, quæ postea con-
tigit, ab iisdem hodie colitur xxx Augusti.

7 Porro eadem hæc litteræ anno Domini 1565 a Petro Curtio Brugensium protoepiscopo denuo fuerunt

quæ denuo
anno 1565 in
reliquarum
transposi-
tione
repertæ

A *reperta, prout Acta capitularia Cathedralis ecclesie testantur, rem, ut contigit, sic referentia*: Jovis XI Octobris tempore missæ animarum, dominis in sacrario congregatis, domino decano presidente. deliberato super ceremoniis servandis in translatione cistulæ lignæ corpore seu ossibus Sanctissimi Patris et Patroni nostri Donatiani in novum feretrum argenteum pro nunc existens in sacristia, ordinatum fuit, quod sabbatho proximo pridie solemnitatis Sancti Donatiani sub horam primam ante vespers dicta cistula transferatur et transportatur per episcopum Brugensem ad hoc et celebrationem requirendum, omnibus habitatis chororum frequentantibus ad hoc etiam convocandis, ut sic ex dicto sacrario per ostium versus navim ecclesie in chorum processionaliter deferatur, et Vesperæ confestim incipiantur, cum piantia (*portione quadam fructuum*) in depositione feretri ab antiquo distribui consueta, prout omnia sic facta fuere dicto Reverendissimo cistulam feretro imponente, et primas Vespers tantum in pontificalibus celebrante.

reperte fuerunt, lectaque,

B 8 Et in prædicta cistula corpus sive ossa Sancti Donatiani continente reposita fuit cedula (*schedula*) ibidem prius inventa ac alia noviter concepta tenoris subsequentis: « Ab Incarnatione Domini ni anno millesimo quingentesimo sexagesimo quinto mensis Octobris die decima tertia, regnante Hispaniarum rege Philippo Caroli quinti Romanorum imperatoris filio comite Flandriæ, etc., episcopante Petro Curtio primo episcopo Brugensi, ecclesie cathedralis præposituram obtinente, translata est per eundem episcopum cistula cum corpore sanctissimi patris nostri Donatiani confessoris Christi, septimi Remorum archiepiscopi, de scrinio ligneo antiquo et detrito, in quo diu requieverat, in aliud argenteum, ponderis ducentarum viginti septem marcarum, summo ingenio, opere artificioso et exactissima cura ac diligentia ei parari et extrui procuratum, a suis tunc in hac ecclesia residentibus et sibi ministrantibus decano et canonicis, utpote venerabilibus dominis: Nicolao Tordomar decano, Jacobo Kerwyn cantore, Georgio de Vriese scholastico, Alexandro Barradot, Marco Antonio Moscron, Francisco Fiers, Gherardo Bachusio, Joanne Heetvelde, Francisco Ghaele, Petro Pardo, Cornelio Claysshe, Joanne Reffert, Francisco Heede, Nicolao de Heere, Livino Westerlyne, Antonio Robyn, Arnoldo Woelaert, Jodoco Lambrecht, Jodoco Baersdorp, Jacobo Hueriblock, Joanne Brant, Antonio Monachi, Jacobo Pamele, Laurentio de Molendino, Silvestro Veerse, Jeronimo de Boodt, et Francisco Cordier » et litteræ præsentibus affixæ in priori scrinio ligneo fuerunt inventæ tenoris subsequentis: « Ab Incarnatione Domini », etc., ut supra num. 6 cum unica hac discrepantia, quod hic scribatur Baldawine, ibi vero Balduine, quod nobis perinde est.

9 Servavere eundem tenorem, qui litteras hasce edidit, ad unum omnes; unde in Ms. Codice cano-

Tomus VI Octobris.

nicorum regularium S. Martini Lovanii male omisa reor hæc verba: Ejus sanctique Remigii, ac innumerabilium Sanctorum Vitæ scripta Wandalorum vastatione scias esse deleta. Sed priusquam litteras illas stabilindæ qualicumque chronotaxi adhibeam, venit prius examinandum, num nativæ ipsius Ebonis fuerint, num suppositæ sint aut suspectæ fidei. Posterioris esse generis censuere scriptores Gallie Christianæ auctæ tom. IX col. 5, Guilielmus Marlotus, aliique pauci, quorum rationes ex sequentibus ejusdem Marloti verbis Historiæ Metropolis Rhemensis lib. I cap. xxx ita accipe: Hanc, ait, translationem sub Hincmaro (*Ebonis successore*) contigisse necesse est, alioquin Chronologia non recte cohæreret, cum Ebo ad Balduini tempora non pervenerit, qui inauguratus dicitur a Meyero, et tamquam comes ad fidem receptus anno 863, ut adversus Danos, et omnem septentrionalem barbariem perpetuus foret regni Galliarum propugnator, Ebonis autem ante Balduini forte natalem a sede sua pulsus, referatur obitus ad annum 855: unde fit, ut prædicta Ebonis epistola ad Balduinum, quam Molanus et alii suis intexuerunt Chronicis, ob id primum valde suspecta sit, deinde quod falso in ea dicatur, tam Remigii quam Donatiani et aliorum gesta Wandalorum vastatione fuisse deleta, cum Wandalorum imo et Hunnorum in Gallias irruptio Remigii ætatem longe præcesserit.

10 Atque hæc sunt Marloti sequaciumque palmaria argumenta, quibus contendunt Ebonis litteras suspectas reddere vel supposititias; verum quod primum spectat, seu peractam eo anno Balduini Ferrei inaugurationem, facile ex eodem Meyero, si huic per omnia stare velit Marlotus, responderi potest; tametsi enim ante annum 863 amplissima illa quam demum circa hunc annum a Carolo rege accepit, ditone Ferreus haud fuerit gavisus, scribit nihilominus ad annum DCCCXXXVII idem Meyerus, mortuo Odacro Flandrarum (*sic eum vocat*) præfecto Balduinum Ferreum hoc anno successisse, in Flandriæ nimirum comitatu, qui eo tempore parvis limitibus inclusus, non alius fere erat ab hodierno Brugarum territorio, sive eo Flandriæ tractu, qui terra Franca seu Franconatus, vulgo het Vrye nuncupatur, ut satis clare deduci potest ex Actis S. Ansharii ad diem III Februarii ab Henschenio illustratis, et Caroli Calvi et Ludovici Pii Capitularibus, ac diplomatibus, quæ longum foret enumerare. Huic ergo maritimo tractui, Flandra id temporis dicto, jam ab anno 837 præfectum fuisse Balduinum Ferreum, primus quidem Meyerus tradidit, sed quem secuti fuere Oudegherstius Annalium Flandriæ cap. XVI, Malbranquus de Morinis tom. II lib. V cap. LXIII, Antonius Sanderus Flandriæ illustratæ tom. I pag. 27; factaque est hodie communis fere apud eruditos opinio, fundata non modo in nudo Meyeri asserto, sed in ipsi Ebonis litteris, quæ eo sane magis tam a puritate quam ab antiquitate merentur commendari, quod anno 1096 et 1565 reperta fuerint ejusdem per omnia tenoris, quæque adeo Marloti suisque, ut eruditis quibusvis, non scopulo, sed potius argumento esse debuissent, Balduinum Fer-

AUCTORE S. D. edocere possent, cum tamen impugnentur e Meyero,

E

hujus contextus, nobis in speciem contrarius,

F

AUCTORE
S. D.

reum, dum huic Ebo scribebat, reipsa tenuisse Flandriæ præfecturam: Constat enim, inquit pag. 4 Supplementi Diplomatiæ cap. 2 Mabillonius, Senatus-consultis, omniumque recte sententiarum iudicio, ea (instrumenta antiqua) sincera legitima esse reputanda, quorum falsitas nullis certis, indubitatisque argumentis evinci potest.

hinc pensata
Hincmari,
Iperii, bio-
graphi S.
Winnoci, et
Chronici S.
Bavonis,

11 Quod itaque Meyerus anno demum 863 Balduinum Ferreum inauguratum, regniq[ue] Francorum comitem appellatum esse perhibeat, id ita accipies, ut Ferreus, qui eo usque præfuerat soli Flandriæ comitatu, post initam cum Carolo pacem, ductamque ejus filiam in conjugem, non tantum Flandriam ipsam, qua pellere eum rex ob raptum filia suæ nisus fuerat, sed universam insuper, uti creditur, Oceanum inter, Samonam, Scaldinque sitam et a prima Flandria postmodum denominatam regionem, dotis nomine ab eodem rege obtinuerit. Verum an nihil ultra Balduino præstitit Carolus?

B

Hincmarus archiepiscopus Rhemensis scriptor synchronus apud Flodoardum Historiæ Rhemensis lib. III cap. XII Nicolao I Pontifici sic scribit: Dominus etiam noster rex... honorem Balduino pro vestra solummodo petitione donavit, post celebratas nimirum Autissiodori cum Juditha nuptias. Joannes Iperius in Sithiensi S. Berthini Chronico apud Marteneum tom. III Anecdotorum col. 519 ad annum 862 ita loquitur: Rex prædictus (Carolus) ob amorem et honorem filia suæ Judich, Balduinum comitem Flandriæ auctorizabiliter instituit, eumque, heredes et successores ejus perpetuo comites nominari mandavit. In Actis S. Winnoci abbatis Wormholtensis, quæ seculi III Benedictini part. I a pag. 304 a Mabillonio edita sunt, cap. XV sic legitur: Karolus cognomine Calvus Francorum in sceptris imperium agebat, Baldewinus ejusdem generis monarchiam Flandriarum gloriose pollebat. Chronicon S. Bavonis citatum a doctissimo Lesbroussartio in suis ad Oudegerstium notis tom. I pag. 125 ad annum 867 hæc habet: Carolus Calvus... fecit eum (Balduinum) comitem, ut Flandriam in perpetuam hæreditatem obtineret, et omnes villas circa Samonam fluvium, ut puta Atrebatum, Hesdinum, Bapalmas, Morinum, Aream, et sanctum Audomarum.

C

inde Diplo-
matum Ca-
roli Calvi,
Caroli Sim-
plicis,

12 Anne ergo rex Carolus ut hæreditario ita et proprio jure Flandriam Balduino regendam tradidit? Aliudve sibi haud reservavit nisi feudale servitium? Fateor, satis aperte id insinuare citata monumenta; nec dubium, quin rex, ubi jam Ferreo, filiaque suæ Nicolai opera reconciliatus erat, ad ejusdem Pontificis preces concesserit ei amplius aliquid, tum ut caram sibi filiam regio more dotaret, tum ut Balduinum, cujus ferreum brachium timebat, a regni hostibus abstraheret, et sibi arctius devinceret. Verum quandoquidem minime constet, qui per honores Balduino a rege donatos designare voluerit solus auctor contemporaneus Hincmarus, aliaque antiquiora imo synchrona monumenta aliter se habeant aliud quoque apparet dicendum: si enim spectaveris ejusdem Caroli Diploma anni 877 pro abbacia Marchianensi in comitatu Atrebatensi apud Miræum notitiæ ecclesiarum Belgia cap. XLI, invenies ita

de rebus, jam intra comitatus Balduini limites sitis, adhuc disposuisse Carolum, ac si directe sibi subjacerent; unde Henschenius in Commentario prævio ad Acta S. Adalbaldi ad diem 11 Februarii, § III recte intulisse videtur, loca illa adhuc regno Caroli mansisse subjecta, non Balduino Ferreo, Flandriæ marchioni, illius genero attributa. Quin etiam per aliud Diploma anni sequentis pro capitulo Tornacensi in nova collectione Miræi tom. III part. I cap. VIII confirmat idem Carolus dicto capitulo mariscum (paludem) unum in pago Flandrensi. Ita pariter Carolus Simplex ibidem part. II cap. XIII Diplomate anni 899 confirmat possessiones monasterii Elnonensis in Curtriaco, Mempisco, et Flandris, nulla Flandriæ comitum facta mentione.

13 Quod vero citata S. Winnoci Acta attinet, conscripta circa medium seculi XI, tametsi in hisce tam Balduinus Ferreus, quam hujus filius Balduinus Calvus dicantur Flandriæ (vide num. 18 § sequentem) monarchæ, quam parum tamen Calvo licuerit, luculenter docet caput sequens XVI, quod hæc habet: Successu interea temporum surrexit in Flandria optimum inter millia caput Baldewinus cognomine Calvus... qui suspicione irruptionis adversæ partis, quæ jam post longum furorem vix quieverat, ductus, fines Flandriæ facile usque ad id temporis accessibiles, et pervios hosti castris munierat, omnique in reliquum impugnationi clauserat. Tunc etiam locum Bergas dictum præsidio placuit munire... animo insuper quidquam honeste utile et utiliter honestum concepit, quod tam honeste quam utiliter opere perfecit, sacrosanctum videlicet corpus B. Winnoci illo transferre... tenebat ea tempestate sceptrum Francorum rex Karolus (Simplex)... quem præfatus Flandriarum monarchæ adiens (habuit enim apud ipsum plurimum posse) consilium animi sui regis roboravit consilio, et magnificavit privilegio. Nam mox ut animum regis super præfati loci mentione convenit, proprii se voti competentem invenit: quia super eodem loco privilegium regale facile obtinuit, affectusque sui effectum auctoritate regia promeruit. Tunc demum Sithiu perrexit ire, quo jam (ut diximus) timore hostili sacrosancti Winnoci membra contigit transferri. Et licet qua arte poterant obnitentibus Audomaricis, sacrosanctum corpus abstulit, et ad locum Bergas, quo destinaverat, transtulit: quem jam regali et privilegio et munificentia (ut diximus) adeo ditaverat, ut cum Flandria honestam sui partem hodie habeat.

D

ejusdemque
S. Winnoci
biographi

E

* forte me-
lius: muni-
tione.

F

14 Vides itaque, non tantum non licuisse Balduino Calvo sanctorum lipsana transferre, sed nec oppida aliave loca munire sine expresso regis Caroli consensu: et quidem quod attinet Sanctorum corporum translationem, audi canonem LI concilii Moguntiaci, jussu Caroli Magni anno 813 habiti: Deinceps vero corpora Sanctorum de loco ad locum nullus presumat transferre, sine consilio principis vel episcoporum et sanctæ synodi licentia. Igitur Calvus consulendo Gallia regem, hunc ut dominum suum ac principem satis aperte recognovisse videtur. Vides pariter e citatis antea monu-

auctoritate,
explicatur.

mentis,

A mentis, disposuisse reges Franciæ de terris, Ferrei ejusque filii comitatus jam annexis, ut proprio jure ad se pertinentibus: unde cum nec ullum comitum Flandriæ sigillum nec diploma ante Arnulphi Magni tempora investigare valuerit impigerrimus illorum conquisitor Olivarius Vredius, satis certum apparet, Balduinum Ferreum et Calvum ejus filium tam Flandriam proprie dictam, quam additas post a Carolo ditones non aliter quam regis nomine administrasse: adeo ut honores, quos Balduino præstitos Hincmarus ait, haud aliud fuerint, quam comitatus Flandriæ, quo eum rex privaverat, recuperatio, titulus comitis regni, et jurisdictionis, quam supra e Meyero descripsimus, ampliatio. Sic enim et Dadinus pag. 18, ad marginem citans Aymoïni continuatorem lib. v, capitibus 27 et 37, refert, eundem Carolum dedisse honores Gerardi comitis Bituricensis Bosoni Richildis conjugis fratri; Ludovicum item Balbum honores Bernardi Gothiæ marchionis divisisse, quales etiam nec alios intellexisse Hincmarum, vix dubium reor.

§ II. Vindicatæ Ebonis litteræ: ex iisdem hausta translationis epocha.

Aliud quod e Caroli Calvi Capitularibus,

C Explicato jam, quem Ebonis litteris opposuit Marlotus, Meyeri textu, transeo ad ejusdem Caroli Capitulare anno 853 de Missis Dominicis apud Silvacum editum, tum ut parvi antiquæ Flandriæ limites denuo innotescant lectori, tum (qui mihi scopus est) ut occurram alteri argumento, quod ex eodem deducere adversarii possent. In hoc itaque apud Miræum lib. i Donatium Belgii cap. viii e Sirmondo, et apud Stephanum Baluzium tom. ii col. 68 num. iii dicuntur Immo episcopus Noviomagensis seu Tornacensis, Adalardus abba (non Corbeiensis, ut asserunt Vredius et Miræus, qui tum obierat, sed Sithiensis vel S. Bertini) Walcaudus, Odelricus missi in Noviomiso, Vermendisio, Adertiso, Curtricio, Flandra, comitatibus Engilramni, et in comitatibus Walcaudi. Intulit hinc Vredius Historiæ Flandriæ part. i pag. 494, quinque recensitos hic comitatus reipsa pertinuisse ad Engilramnum, huncque eundem existimavit cum Ingelranno seu Ingelramo illo, quem Flandrensia Chronica filium fuisse Lydrici Harlebecani et post hunc Flandriam rexisse, constanter perhibent. Cumque Engilramni nomen subscriptum legeret sacramento, Carolo regi apud Carisiacum anno 858 præstito, ultro putavit idem Vredius, eundem semper Ingelramum non tantum usque ad mox dictum annum fuisse superstitem, verum etiam ab anno 853, occiso a Nortmannis Nithardo, Franciæ maritimæ ducatum obtinuisse, hac ductus ratione, quod in citato Caroli Calvi capitulari videantur eidem attribui quinque comitatus. Quod si vera sit hæc Vredii opinio, pace ipsius inferri potest, hunc Ingelramum

ante annum 853 non nisi comitem extitisse; sed cujus, inquires, territorii comes? Juxta ipsum Vredium certo Flandriæ proprie dictæ, cujus marchionem cum circa annum 840, ut probabitur, vocet Ebo Balduinum Ferreum, concludere possunt adversarii, Ferreum circa id tempus Flandriæ marchionem revera haud fuisse, imo forte nec natum, ac propterea Ebonis litteras reddi valde suspectas.

16 Extricaturus hac sese difficultate Vredius tomo citato pag. 499 hanc init viam: Nunc vero, inquit, ad Ingelramum nostrum Flandriæ et Curtrici comitem revertamur. Credibile omnino est, eum Cortraci aut Harlebecæ fere commoratum fuisse, præsertim invalescente jam ætate, ac filio suo Balduino Ferreo juveni imperterrito, et fortissimi brachii, unde nomen accepit, Flandram omnem, quæ non Brugensem tantum, sed et Furnensem, et Bergensem, et Burburgensem districtum continebat, adversus Normannorum impetum vice sua defendendam, jam dudum ab anno 840 commisisse, eumque esse Balduinum illum marchionem ad quem, in Brugensi castro potissimum residentem Ebo Rhemensium episcopus sacrum D. Donatiani corpus transmisit, etc. Verum si adeo jam invalesceret Ingelrami ætas, ut otio magis quam imperio congrueret, eritne ergo credibile, eum post tredecim annos, ut pag. 494 Vredius opinatur, creatum ducem universæ maritimæ Franciæ? Sed neque hæc Vredius probare ulatenus valuit. Cernens insuper, adversari sibi Flandriæ Annales, qui unanimes tradunt fuisse Audacrum Ingelrami filium et Balduini Ferrei patrem, hunc e Genealogia comitum Flandriæ expunctum vult, pag. 509 ita scribens: Conjectio confictum esse nomen e cura custodiæ maritimæ, dum exhortando custodes, sæpius pronuntiant: « Houd » vel « Haud u wacker » quod nobis significat « vigilem te tene » unde natum Odacer et Audacer, Ingelrami, seu Balduini agnomen, nataque fabula de Odoacro, Audacro, seu Audacro, Ingelrami filio, Balduini patre. Non immerito sane hoc nominis etymon conjecturam appellat ipsemet Vredius; sed antequam plura de hisce dicamus, reverti lubet ad citatum capitulare Caroli Calvi, dictumque huic apud Carisiacum jusjurandum, utpote palmaria Vrediani systematis fundamenta.

17 Capitularis quidem contextus tametsi Vredio, quique ei subscripsit laudato superius Lesbroussartio satis appareat evidens, nihilominus pace horum scriptorum dixerim, ita explicari posse, ut, sicuti quinque recensiti comitatus a comitatibus Walcaudi haud expressis, ita pariter a comitatibus Engilramni fuerint distincti, atque ita forte legendus sit: Missi in Noviomiso, Vermendisio, Adertiso, Curtricio, Flandra, et comitatibus Engilramni (his etiam tacitis) et in comitatibus Walcaudi. Sed dato etiam, quod hosce comitatus forte ut dux aut comes primarius moderatus fuerit Engilramnus, alius hic sit oportet ab Ingelranno seu Ingelramo illo, qui locum tenet in Genealogia comitum Flandriæ; nam præterquam quod ejus nomen subscriptum legatur juramento, Carolo regi apud Carisia-

AUCTORE S. D.

quodque Vredium pressit,

E

F

argumentum solvitur,

cum

AUCTORE
S. D.

cum præstito, meminere ejusdem apud Chesnium ad annum 964 *Annales Fuldenses*, Flodoardus in *Chronico* ad annum 870, et *Annales Bertiniani* ad annum 875, atque adeo circa ea tempora, cum Balduinus Ferreus omnium scriptorum consensu Flandriæ et vicinorum locorum universo potiebatur imperio. Hæcque si advertisset Vredius, non habuisset necesse expungere Audacrum, et recedere a Flandriæ Annalibus, ab eaque comitum Genealogia, quam tom. III *Anecdotorum* a col. 377 e Ms. codice monasterii Clari-Marisci edidit Marteneus, cujusque prior pars eidem Marteneo scripta videtur ab auctore satis accurately statim post Bovinum prælium, id est post annum 1217, atque ita incipit: Anno ab Incarnatione Domini dcccxiij imperatoris Constantini filii Hyrenæ primo, Karoli quoque Magni regis Francorum, postea imperatoris Romanorum xxiv Lidricus Harlebecensis comes videns Flandriam vacuum et nemorosam, occupavit eam. Hic genuit Ingelrannum comitem, Ingelrannus genuit Audacrum, Audacer genuit vero Balduinum Ferreum. In *Chronico* etiam *Elonensi* apud eundem Marteneum tomo citato a col. 1390, et in antiquis *Chronico* monasterii S. Martini Tornacensis, et apud Iperium Ferreus ubique appellatur Audacri filius.

ac dictæ litteræ ex Actis S. Winnoci,

18 *Missio* itaque, quod nimum Marloto favet, Vredii systemate, redeo ad supra citata S. Winnoci Acta, quæ ibidem cap. xv de hujus Sancti translatione hæc habent: Karolus cognomine Calvus Francorum in sceptris imperium agebat, Baldewinus ejusdem gener monarchiam Flandriarum gloriose pollebat.... his diebus mero divinæ animadversionis de vagina sua eductus circa marina maxime loca ulciscenda frena laxavit: merito enim sui erroris populus terræ id promeruit: nam regio Danorum satellitem funestum de sinu suo evomuit, qui quæque circumcirca gladio igni absorbit, maximeque in Flandriarum atque Mempiscorum confinio incredibili desævit exterminio. Unde contigit sacrosanctum corpus Beati viri (Winnoci) de loco propriæ quietis Woromholt efferri, et ad Sithiu in ecclesiam B. Audomari transferri. Jam vero cum hæc Danorum irruptio ab auctore *Chronici de gestis Normannorum ante Rollonem*, a Chesnio tom. II a pag. 655 primum editi, contigisse dicitur anno 846, sequitur, Balduinum Ferreum ante hunc annum, contra quam Marlotos eique adhaerentes voluere, tenuisse Flandriæ præfecturam, cujus initium aliunde incognitum vel ideo circa annum 837 collocandum reor, quod id non tantum a Meyero asseratur, sed dein facta sit communis apud doctiores opinio, tam ipsis Ebonis litteris quam aliis forte antiquis instrumentis innixa. Nec quemquam offendere debet, quod in citatis S. Winnoci Actis Balduinus vocetur gener regis Caroli, et Monarchiam Flandriarum gloriose pollens: primum enim per proleptin intelligendum est, eo quod constat, Ferreum ante annum 862 Juditham regis filiam haud abduxisse; quod spectat ad vocem Monarchen, unde et Monarchia, arbitrantur eruditissimi Cangius

et Carpentierus, hunc titulum simpliciter esse Honorarium.

19 Facile e jam dictis occurritur alteri, quod solutis uno cudi posset, argumento, quodque hujusmodi est: si, inquit, Balduinus Ferreus non nisi parvum ad mare tractum rezerit, ut quid ergo in iisdem litteris intitulatur gloriosus marchio, eo videlicet nomine, quo dudum post hæc Flandriæ comites appellatos dumtaxat legimus? Sed in promptu est responsio; nam si vocis Marchio etymon, quodque huic correspondebat, primitivum marchionum munus spectaveris, non ibis, puto, inficias, aptissime Ferreo eum fuisse ab Ebone tributum titulum; neque enim aliud apud Dadinum, Cangium, aliosque etymologos denotat vox Marchio, quam marçæ seu limitis præfectum, seu, si mavis, comitem limitaneum, qualem reipsa Ebonis tempore ad oram Oceani seu occidentæ Franciæ limitissime egisse Balduinum Ferreum, rebusque fortiter gestis insignem nomini suo gloriam comparasse, cum Vredio aliisque supra memoratis opinamur. Hinc congrue Saussayus, dum ad diem xxx Augusti agit de Sancti nostri translatione, Balduini titulos distinguit, sequentibus verbis: Brugis in Flandria, inquit, translatio sancti Donatiani, Rhemensis episcopi, cujus venerabile cadaver in ecclesia S. Agricolæ sepultum, ibidem tamdiu jacuit, quousque Ebo, Rhemensis archiepiscopus, id religiosis votis concessit Balduini Ferrei marchionis postquam comitis Flandriæ, nimirum jam Caroli regis munificentia pluribus, uti diximus, ditioribus auctæ.

20 Tertium, quo Marlotos ejusque sequaces sæpe dictas litteras impetunt, argumentum desumunt ex hisce Ebonis ad Balduinum verbis: Ejus sanctique Remigii, ac innumerabilium Sanctorum Vitæ scripta, Wandalorum vastatione scias esse deleta. Quo pacto, inquit, S. Remigii gesta potuere deleri Wandalorum vastatione, cum hæc Remigii ætatem diu præcesserit? Sed numquid excusari utcumque potuit Ebo, quod, cum apprimè sciret, Acta S. Donatiani aliorumque complurium sanctorum perisise Wandalorum vastatione, et ea S. Remigii ex quadam forte oscitantia aut inadvertentia adjecerit? Vel quod magis apparet verosimile, numquid fieri facile potuit, voluisse Ebonem sub nomine Wandalorum, gentis ob assiduas dirissimasque in Europa maxime Italia Franciaque vastationes per omnium tum ora adhuc volitantis, alios quosvis regni Galliæ vastatores designare? nam eodem modo Armulphus Magnus Flandriæ comes in *Diplomate* § sequenti recitando, Wandalos pro Nortmannis usurpat, prout ibidem monebimus. Advertit etiam Bollandus in *Commentario prævio ad Vitam S. Anatolii die III Februarii* § II peregrinos omnes per Gallias prisca seculis Scotos vulgo dictos fuisse: item, ab historicis quibusdam exteros milites omnes, quamvis Gothos, Francos, Allemannos, Sarracenos, Hungarosve, Wandalos fuisse vocitatos. Unde non tantam verba illa implicantiam involvunt, ut eapropter hæc Eboni archiepiscopo litteras abjudicantes aliunde quam ex iisdem primæ Sancti nostri translationis epocham eruamus.

D

solutis uno

E

alteroque, quæ adferunt, argumentis, vindicantur;

F

A
et ex his de-
mum con-
cluditur,
Sancti cor-
pus non an-
te annum
840,

21 Fuit itaque Ferreus marchio Flandriæ cal-
culo Meyeri ab anno 837. vel saltem, ut Vredius
supputat, ab anno 840; quare cum ab alia parte
Ebo anno 835, teste Hincmaro adversus Gothescal-
cum in conciliis Galliarum tom. II pag. 287 apud
Sirmondum, a sede sua fuerit dejectus, perspicuum
fit, ante annum 840, quo demum per Lotharium
Ebo est restitutus, hujus litteras haud fuisse exaratas,
aut corpus S. Donatiani in Flandriam deportatum.
Neque dixeris, id fecisse Ebonem ante de-
positionem suam, aut hac durante, puta anno 838,
ut asseruit in suo, quem Flodoardo subnexuit, epi-
scoporum Rhemensium Catalogo Georgius Colvenerius;
nam antequam depositus fuit Ebo, juvenis ad-
modum erat Balduinus, nec Flandriæ verosimiliter
præfectus: depositus vero Ebo, inquit pag. 502
laudatus Vredius, neque accessum habebat ad reli-
quias, neque archiepiscopi Remorum titulum
sibi attribuebat. Porro sedi suæ, ut dicimus, per
Lotharium anno 840 restitutus, per totum circiter
annum, ut ait Historiæ Remensis lib. II cap. xx
Flodoardus, hoc episcopium tenuit, donec Car-
olus, resumptis viribus, in Belgicam reversus
est: quod audiens Ebo, relicta sede Remensi,
ad Lotharium profectus est, numquam dein re-
versus.

sed ut e Flo-
doardo

22 Per unum ergo dumtaxat annum secundo Rhe-
mensis Cathedralis tenuisse Ebonem, adeo dilucide
hic tradit auctor suprà Flodoardus, ut plane nesciam,
cur Annalium Brugensium Caroli Custis, qui
novissime Brugis anno 1765 vernacule prodierunt,
tom. I pag. 45 dicatur Ebo sede sua pulsus anno de-
mum 845: non quidem me latet, Hincmarum hoc
anno Eboni subrogatum dumtaxat esse; verum si dic-
torum Annalium auctor nox citata Flodoardi verba,
ut paulo post, nimirum pag. 47 præstitit, librique
sequentis initium maturius expendisset, nullus du-
bito, quin alteram hanc Ebonis defectionem, seu, si
mavis, fugam anno 841 censisset innectendam;
accipe enim Flodoardi lib. II pag. 150 apud Sir-
mondum verba: Igitur Ebo, inquit, post hanc de-
positionem suam in Cisalpinis fertur regionibus
conversatus usque ad obitum Ludovici imperato-
ris, qui contigit anno Incarnationis Dominicæ
DCCCXLII, ut lib. I tradit Nithardus apud Ches-
nium tom. II, Kalendas Julii. Quo imperatore
defuncto, Lotharius ab Italia in Franciam venit:
cui Ebo ad Wormaciam civitatem occurrit, eique
Lotharius post aliquot dies sedem et diocesim
Remensem per edictum imperiale restituit. Hoc
autem Lotharii edictum, cujus exemplar mox sub-
jungit Sirmondus, confectum dicitur VIII Kal. Julii,
in palatio publico Engilenheim, seu in antiquis-
simo illo oppido, quod hodie Ingelheimium vel In-
gelheimum, vulgo Ingelheim dictum, ac Caroli Ma-
gni quondam sede condecoratum, Moguntiam inter
et Bingium super Saletiam amnem haud procul a
Rheni cernitur.

et Nithardo
discimus,

23 Quarto itaque tantummodo post Ludovici obi-
tum die peracta hæc esse, mox notati Kalendas præ-
gressi dies quidem indicant, verum kalendas apud
Sirmondum aliosque corruptas esse, non immerito

ad hunc annum asseverat Carolus Cointius; testatur
enim loco mox citato Flodoardus, Ebonem, dum Lo-
tharium apud Wormatiam salutaverat, non statim,
sed post aliquot dies dumtaxat accepisse imperiale
edictum; unde, si hoc revera VIII Kalend. Julii
fuisset conditum, concluderetur, Lotharium quadri-
duo multo celerius percepisse patris obitum, supe-
rasse Alpes, (nam his, teste Nithardo, tunc nondum
excesserat) et Wormatiam usque pertigisse, quod
nemo facile, puto, crederit. Quod vero Ebonem
spectat, qui in Cisalpinis, ut Flodoardus loquitur,
fertur regionibus conversatus, atque eo tempore
morabatur in Floriacensi ad Ligerim diocesis Au-
relianensis monasterio, tametsi indubium sit, hunc
Lothario, ob cujus utpote causæ tuitionem gradu
suo dejectus fuerat, celerrime visse supplicatum,
æque tamen difficile cum Cointio credidero, eundem
pariter intra quadrimum tam mortis Ludovici quam
adventus Lotharii fuisse factum certiorum, et eidem
Lothario apud Wormatiam occurrisse. Necessè ita-
que est, serius hæc gesta esse, et siquidem Cointio
recte videatur restituendus mensis Augustus, in
Lotharii edicto sic legendum erit: Actum in Engi-
lenheim palatio publico in mense Augusto VIII
Kal. Septembris. Tametsi nihil etiam officere vi-
deatur, quominus peracta hæc fuerint VIII Kalend.
Augusti.

AUCTORE
S. D.

24 Sic ergo Rhemensi cathedræ, illegitime licet,
restitutus Ebo, VIII Idus Decembris Rhemis solem-
niter est receptus, uti ipsemet testatur in Apologetico,
quod edidit, quodque tom. VII Spicilegii d'A-
cheriani pag. 175 videri potest: unde ut ad scopum
pertingamus, cum uno circiter anno, ut supra ex
Flodoardo notavimus, secundo occupaverit Rhemen-
sem sedem, consequitur, eundem sequenti anno
exeunte, idque verosimilius simul ac cruentissima
illa apud Fontanetum clade debellatus a Carolo erat
Lotharius, cum hoc aufugisse, proindeque non po-
tuisse pignora S. Donatiani nisi sub finem anni
840 aut anno sequenti Balduino in Flandriam diri-
gere. Recte hic observat in rem nostram Vredius,
fuisse admodum familiare Eboni in partes infide-
lium invasionibus patentes (verba illius sunt pag.
505) Sanctorum reliquias aut dirigere aut aspor-
tare; ita enim antea Danorum Apostolicus lega-
tus cum esset, aliorum episcoporum Remensium
sacra corpora vel ipse detulit, vel ad Apostolicæ
vineæ cultores eodem transmisit, qua de re hæc
M. Adamus Hist. ecclesiast. cap. 19: « Eodem
» tempore B. Ansgarius corpora Sanctorum,
» quæ dono Ebonis archiepiscopi susceperat,
» trans Albiam fertur deportasse, et corpus qui-
» dem S. Materniani apud Hælganstad repo-
» suit, Xisti vero et Sinicii, cum aliorum mar-
» tyrum patrociniis, in urbe Hammaburgi col-
» locavit. Beati vero Remigii cimilia cum in-
» genti honore servavit Bremæ. » Ita ut mirum
nemini videri debeat, Ebonem post restitutionem
suam corpus S. Donatiani Balduino, qui tale quid
forte rogaverat, quantocius transmisisse. Scio qui-
dem huic nostræ opinioni adversari Bertinense,
quod Meyero præluxit, Joannis Iperii Chronicon,

E

illo exeunte
vel sequenti
in Flan-
driam trans-
latum esse.

F

cor-

AUCTORE
S. D.

conscriptum post medium seculi XIV, quodque, licet hic apud Marteneum sit mutilum, non obscure tamen insinuat, Carolum regem S. Donatiani ipsana in iis, ut ait, nuptiis, Balduini nimirum et Judithæ, Antissiodori celebratis, eidem Balduino tradidisse; verum si Iperio, scriptori cæteroquin laudatissimo, notæ fuissent Ebonis litteræ, quæ hæ scribi potuerint, epocha, minime dubito, quin Chronotaxin instituisset longe aliam.

§ III. Sancti corpus primum Torholtum, dein Brugas delatum: cultus augeri cœptus: fundatum Brugis S. Donatiani capitulum: Acta Sancti conquiri incepta.

B
Corpus prius
Torholtum,

Alia denuo lis oritur quoad Sancti corpus jam in Flandriam allatum: nam alii Torholti depositum fuisse, quievisseque per annos aliquot; alii Brugas seu ad Brugense castrum eodem tempore deportatum fuisse opinantur. Est autem Torholtum, seu, ut mavult Vredius, Toraltum, vulgo Thourout antiquissimum Flandriæ oppidum in ipsa Salica lege expressum, Brugis tribus circiter cum dimidia leucis nostratibus Ipras versus, Ostenda quinque fere distitum; a quo etiam portæ Gandensis et Iprensis, quæ Torholtum abitur, cognominata olim fuere Torholtanæ. Primus itaque, qui huc Sancti corpus allatum fuisse perhibuit, fuit Jacobus Meyerus sapius jam memoratus, an annum DCCCLXIII ita scribens: Per id temporis spatium Calvus rex atque Ebo pontifex Remorum ad confirmandam Flandriæ pacem simul ut rudis ferocisque gentis cultu religionis remollescerent animi, divi Donatiani Remorum olim pontificis reliquias in Flandriam miserunt, quod quidem sacrum Balduinus donum primum Turholt, deinde Bruggias reverenter comportavit, sedemque illi dedit in virginis matris ædicula. Hæc Meyeri verba, quibus Colvenerius, licet aliter sentiat in Catalogo suo, § præcedenti num. 21 memorato, in Scholiis in Flodoardum lib. I cap. V subscripsit, ansam præbuisse videntur Marloto ejusque asseclis, tum litteras Ebonis a nobis jam vindicatas impetendi, tum aliam primæ Sancti nostri translationis epocham assignandi; aliis vero, qui easdem litteras admisere, suspicandi asserendive, corpus S. Donatiani Torholtum prius circa annum 841, et dehinc post annos circiter viginti tres, pace Flandros inter et Francos stabilita, Brugas demum perlatum fuisse; atque ita, inquirunt hi posteriores, conciliabitur utraque scriptorum opinio.

non vero circa annum 865, ut Meyerus vult,

26 Sed nescio equidem, qui tot tantosque scriptores, secum trahere potuerit unus primusque, qui hæc asseruit, Meyerus: nam sicuti sapius hic auctor criseos defectu minus prudenter calamum exeruit, ita et in relato mox contextu jungendo Ebonem

Rhemensem antistitem cum Carolo Calvo, idque post initam Calvum inter et Ferreum pacem, manifestum committit anachronismum: anno enim 863, quo id Ebonem Carolumque præstitisse, Meyerus tradit, jam a duodecim annis diem suum obiisse Ebonem, disertissime scribit successor ejus Hincmarus apud Joannem Cordesium epistola II ad Nicolaum I papam his verbis: Defuncto autem Ebone anno Incarnationis Dominicæ DCCCLII indictione XIII, XIII Kal. Aprilis, etc. Præterea spectatis Ebonis litteris, eaque, quæ hæ scribi potuere, epocha, falsum prorsus est, potuisse unquam Carolum (nam tunc assidue cum Lothario dimicabat) communi cum Ebone consilio reliquias S. Donatiani in Flandriam mittere. Ea ergo propter parvi pendentes, quæ hic nude Meyerus asserit, malumus insistere Flodoardo, hujusque verba, ut ad propositum veniamus, denuo repetere: Hinc, inquit loco § I citato, Donatianus extitit episcopus, cujus etiam pignora maritimas in partes episcopii Noviomensis vel Tornacensis (hæ ecclesiæ, teste Colvenerio, a tempore S. Medardi usque ad tempora S. Bernardi Claræ-vallensis unite fuerunt) perlata vario signorum memorantur splendore decorata.

27 Per hæc maritimas episcopii Tornacensis partes Brugas castrum designari, in hunc Flodoardi locum omnino sentire videtur Colvenerius, cap. V ita scribens: Translatus est autem hic beatus pontifex ad insignem Flandriæ maritimæ civitatem, Brugas dictam, quæ ante subjecta fuit ecclesiæ Tornacensi. Eodem fere modo explicat Flodoardi textum Vredius pag. 505: Sed et clare, inquit, supra scribit Flodoardus: « D. Donatiani » pignora maritimas in partes episcopii Tornacensis transmissa esse; » quæ aliæ esse non possunt, quam castrum Brugense, totaque terra Franca ad mare sita, Flandra tum temporis appellata. Neque enim Torholtum spectasse ad diocesis Tornacensem, sed ad Teruanensem, liquet e missione Folcuini Teruanensis episcopi, ut e citato § præcedenti Caroli Calvi capitulari quarto loco seu num. IIII deduci potest, ubi sic legitur: Folcuinus episcopus, Adalgarius, Engilscaucus, et Berengarius, missi in comitatu Berengarii, Engilscauci, Gerardi et in comitatibus Reginarii. In quæ verba Henschenium adisis tom. I Februarii pag. 396. Tametsi ergo S. Donatiani pignora in Torholtano monasterio aliquantisper deposita fuisse non abnuam (clare enim id scribit in litteris suis infra citandis comes Flandriæ Arnulphus) non facile tamen concessero, mansisse ibi usque ad initam Ferrei cum Gallo pacem, viginti tribus ut minimum annis; præterquam enim quod antiqua, quæ id suadeant, monumenta haud suppetant, incredibile cum Vredio arbitror, reliquias tandiu Balduinum cara sibi adeo pignora in loco, contra barbarorum irruptiones, quæ crebro tunc timebantur, haud satis, ut castrum Brugense erat, munito.

28 Hanc Vredii observationem satis quidem perspectam habuit Carolus Custis, supra § II memoratus; sed nescio, cur adeo audacter eidem Vredio opponat Colvenerium sequentibus part. I pag.

delatum quidem fate-
mur,

sed videtur
brevis post
Brugas perlatum,

A 46, quæ Latina facio, verbis : Quamvis, inquit, Vredius observet, non esse verosimile, hasce reliquias tamdiu Torholtii fuisse derelictas, eo quod locus foret apertus, tutiusque multo in Brugensi castro (ubi Balduinus suum habebat domicilium) servari possent; tradit tamen sæpe memoratus Colvenerius, corpus S. Donatiani jam in Flandriam deportatum, prius in ecclesiam Torholtanam fuisse illatum, ibidemque per viginti quinque annorum spatium quievisse. *Et fateor, satisque e jam dictis colligi datur, si Colvenerii Scholiorum cap. v jam sæpius citato, ejusque subnezum Rhemensium antistitum catalogum in Donatiano consideraveris, inveniri, hunc scriptorem, Sancti translationem hic anno 838, ibi vero cum Meyero 863 velle afficam; verum cum unam ab altera non distinguat, nec quidem meminerit nominis Torholtii, dicere multo minus potuit, Sancti corpus annis 25 ibi quievisse. Præterea, si tamdiu apud Torholtanos manserit thesaurus isthic, mirum videtur, nulum amplius exstare vestigium factæ primæ hujus translationis annuæ memoriæ, seu apud ipsos Torholtanos, seu apud Brugenses, cum hi, uti § i num. 6 diximus, factam sub Bertulpho nudam corporis transpositionem quotannis olim recoluerint. Multo igitur probabilius arbitror non adeo diu Sancti corpus Torholtii derelictum, sub brevi post Brugense ad castrum perlatum fuisse.*

non obstantem, quod hic solvitur, in contrarium argumento.

29 Sed exsurget hic procul dubio adversarii, dicentque : si corpus S. Donatiani ad confirmandam, ut Meyerus loquitur, Flandriæ pacem, Balduino missum non fuerit a rege Carolo, aut Torholto Brugas delatum, ut quid ergo hic Sanctus, ut se invenisse idem Meyerus affirmat, Ferrei principis temporibus Firmator pacis fuit appellatus? Verum, cum Oudegherstius, quem secuti passim fuere recentiores, testetur sua adhuc ætate Flandros S. Donatianum nominasse patrem et actorem pacis, suspicor, male a Meyero positam esse vocem Firmator, atque hujus loco restituendum esse Pater vel Actor, seu, ut quidam recentiores habent, Flandriæ Pacificator. Quod si ita sit, nonne aliunde cognomen hoc derivari potuit? Cum enim corpus ejus in Flandriam delatum variis, teste Flodoardo, coruscaret miraculis, indubium est, fuisse factum ingentem populorum concursum, Sancti intercessionem in quavis, ut fieri solet, tribulatione apud Deum inclamantium : mirum proinde nemini videatur, quod, ingruente cum Gallis bello, confugerint Flandri ad tumultum S. Donatiani, atque hunc felicissime postmodum secutæ pacis patrem vel actorem jure merito compellaverint. Valere, inquam, data responsio potest, si reipsa a Ferrei temporibus Sanctus ita fuerit appellatus : existimo enim cum Carolo Custis, infelici alias Chronographo, hoc Sancti cognomentum initium dumtaxat sumpsisse sub finem seculi undecimi, ortumque esse ea occasione, quod, cum absente Roberto comite oborta erat apud Flandros maxime Brugenses immanis seditio, producto S. Donatiani feretro et per plateas delato, malum derepente cessaverit, uti cap. II miraculorum infra latius videri poterit.

30 Porro allatum Sancti corpus ad burgum Brugense collocari Balduinus voluit in ejusdem burgi sacello. Divæ Virgini sacro; sed cum hic ingentia ederet miracula, placuit eidem principi dictum sacellum innovare augereque, et in honorem S. Donatiani dedicare; unde et constitutum dicit in honorem S. Donatiani Arnulphus Magnus Flandriæ comes in privilegio seu Diplomate foundationis capituli Brugensis, quod post centum fere annos datum fuit, et in vetusto, quem diximus, ejusdem capituli codice hunc præfert titulum : Privilegium domini Arnulphi Magni, filii Balduini Calvi, comitis Flandriæ, de bonis ab eo legatis ecclesiæ sancti Donatiani Brugensi, tam præposito quam XII canonicis. Sequitur Diploma, quod conferam cum editione Miræi in Codice donationum piarum cap. xxxiv, in hunc modum : In nomine sanctæ et individue trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Ego Arnulphus dictus Magnus, Balduini Calvi genitus per Dei Misericordiam Flandriæ marchio, considerans, quia non habemus hic manentem mansionem, sed futuram expectamus, in Domino providens meæ ac illustris Athalæ meæ conjugis et consortis mei corporis animabus, ut per hoc salutem perpetuam et remedium nostrorum peccaminum invenire possimus, capellam in honore gloriosæ virginis et domini nostri genitricis Mariæ et sancti Donatiani archiepiscopi a divæ memoriæ Balduino Ferreo avo meo zelo divini amoris accenso constitutam, et ab antiquo tempore (a Lyderico, ut quidam volunt, Bucano, vel, ut alii plerique, ab Harlebeckano circa annum 801) fundatam magnificare volens de consensu et voluntate sanctissimorum præsulum et dominorum... Tornacensis (Hadulphi) et... Morinensis (forte Wicfredi) episcoporum, duodecim præbendarum numerum in ipsa ecclesia statuo; et volo quod XII Canonici ibidem præbendati in eadem capella, in honorem Dei et ejusdem beatæ Virginis et sancti Donatiani pro remedio animæ meæ dictæque conjugis meæ ac avorum et ceterorum parentum nostrorum, die noctuque horis congruis horas Canonicas pro vivis et defunctis devote celebrent et sacrificia offerant.

31 Cui Capellæ de prædictorum episcoporum ordinatione ac consilio quasdam decimas de his, quas mihi et prædecessoribus meis in comitatu seu marchionatu Flandriæ, de terris cultis et incultis, sanctissimi patres papæ Romani pro adiutorio expensarum nostrarum numerorumque militum, pro expugnatione ac resistentia contra Wandalos, (Normannos intelligit, uti § II num. 20 diximus) qui Flandriam et alias terras vicinas cum ecclesiis in ipsis constructis fideliter et dampnabiliter devastabant, et incendio tradebant, in feudum perpetuum concesserunt. Nec non et quædam alia bona in eodem comitatu pro eorumdem canonicorum vita et aliis ejusdem capellæ expensis, dono, trado, et præsentis charta concedo. Locorum vero, in quibus sunt decimæ ac bona ipsa sita, nomina sunt hæc :

ecclesia

AUCTORE
S. D.
Institutus in
Sancti sacello
XII Canonicis
Arnulphus comes
præbendas,

E

* addit Miræus : Jesu Christi
* omittit bina hæc verba
Miræus.
* Miræus Balduino tantum.

* Miræus patrum

F

decimas
atque bona

* Miræus relictus : et nostrorum militum.

* Sensus hic apud Miræum non nihil mutatus est.

AUCTORE
S. D.
* Miræus
Weinebriga.

ecclesia sancti Michaelis in villa Weinebriga * cum omnibus appendiciis, decimis, pratis, agris, mancipiis, vectigalibus, excepto regio fisco. (*Interserit hic Miræus* : capella S. crucis in villa, quæ dicitur Gera, cum omnibus decimis et terris adjacentibus.) capella de Wara, et quæ dicitur Ridevorda cum omnibus decimis et terris sibi attinentibus. Capella sancti Christoferi juxta forum; ecclesia de Widisgatis et ecclesia de Kemlis *, cum omnibus terris, quæ ad nos pertinent ibidem. Bodium (*fundus, Flandris* Bodem) de Thicasbusca, bodium de Formosela, bodium de Ypris : ecclesia de Esna cum capellis suis : Dicasmutha et Clare : in parochia Ostkerka apud Budamflit in arat : * et pars alterius, et grex unus ovium cum terra tota.

* Miræus :
de Kenilis.

* recte Mi-
ræus : unum
aratrum
confert,

32 In parochia Redenburg terra tota. Item in eadem parochia Ostkerka viii pisæ (*libræ seu pondo*) casei * : et de terra Mendal, de terra Roberti Henas iv pisæ casei et denarii de vitulis * : de terra Herradi iv pisæ casei et omnes denarii de vitulis : de terra Oster vii pisæ casei et denarii de vitulis : de terra Wulfras vii pisæ casei et xv arietes et xxx vellera agnarum * et xv vellera arietum, et xxx vellera agnorum : de terra Fro-witte * iii pisæ casei et denarii de vitulis : de terra Werenbaldi ii pisæ casei et v arietes et x vellera agnarum et v vellera i agni et x agnorum : de terra Herradi v pisæ casei et xii arietes, xxiv vellera agnarum, et xii vellera arietum, et xxiv vellera agnorum : de terra Tancradi i pisæ casei : de terra Everbaldi et Wulfildi (*seu, ut Miræus, Wulfildis*) ii pisæ casei : in parochia Holthawe terra in Wegha, circiter xi mensur. diurn. in parochia Utkercke de terra Blidale * x pisæ casei : in Ostkercke terra Tanchradi l diurn. mensur. (*addit hic denuo Miræus* : In parochia S. Mariæ terra pratorum xxxii mensur. diurn.) in parochia Madkerka terra, quæ dicitur Hadigaland.

* Miræus
semper case-
orum
* omittit hæc
fere Miræus.
B

* male Mi-
ræus : agno-
rum.
* idem Fro-
bine.

Miræus :
Blidase

nec eorum
præposito
minus large
providet :
C

* Miræus :
XLV.

* Miræus :
Busarica cxx.

* Miræus
melius : cur-
tilla.

33 Volo etiam quod prædicti canonici caput sibi habeant et majorem, qui nominetur præpositus, quem sibi libere ipsi possint eligere ; et isti præposito hæc bona similiter do, trado et concedo ; quorum primum est : ecclesia Oorscamp cum omnibus decimis et terra ibi sita : bodium in villa sarra cum xiv bonaris et xvii mensur. diurn. in Liswegha LXII mensur. diurn. (*adjicit rursus hic Miræus* : In Vutkerke LXXIX mensur. diurn.) in Dudzela LV mensur. diurn. in Michem XIII mensur. diurn. in Parochia sanctæ crucis XLVI * mensur. diurn. et i curtile (*villæ seu coloniæ genus*) : in Wulpis circiter Dtas et v mensur. diurn. in Ostkercka cxxx oves cum terra : in Artrika i curtile : apud Dicasmutha cc oves cum terra : in parochia Lo v mensur. diurn. apud Brilazica Lxx * mensur. diurn. in Jabeca xxx mensur. diurn. in Sarkenghem x mensur. diurn. in Liswegha xvi mensur. diurn. in Riedsela ix mensur. diurn. in parochia sanctæ Mariæ Brugensis iv curte * et unum pratrum : in parochia Sancti Salvatoris in castello forinseco ii curtilla.

34 Rogo insuper et jubeo atque mando, ut nullus prædictæ meæ Donationi contradicat, vel dictam capellam beatæ Mariæ ac sancti Donatiani impetat sive impediatur super bonis prædictis. Si quis autem his in aliquo contraire vel contradicere voluerit, quinquaginta * libras auri persolvat. Et si fuerit hæres meus (quod absit) ex hæres sit, et maledictionem Dei et beatissimæ Virginis matris ejus, et sancti Donatiani, et omnium Sanctorum et meam incurrat. Si vero Donatarius sit ingratus, et dono meo careat, et meorum, et privetur a meis hæredibus ut ingratus. Actum Brugis ii Kalendas Augusti anno Dominicæ incarnationis CMLXI. *Fundato in hunc modum Arnulphi comitis pietate munificentiaque Brugensi S. Donatiani capitulo, celebrari indies magis magisque cœpere Sancti fama cultusque ; cumque eapropter quilibet, ut fit, gesta ejus curiosius indagaret, idem comes litteras dedit ad Hugonem Rhemensem archipræsulem, quæ in expedito Brugensi codice Ms., et in nostro olim Vallielleni, signato PMS. 159, quos simul conferam, sic sonant : Reverendissimo patri, genere et sanctitate venerabili, Remorum archipræsuli domino Hugoni Arnulphus cunctorum in Francia comitum extremus perennem in Christo gloriam.*

35 Quamquam seculi rebus justitiæ divinæ contrariis occupati simus, tamen oportet nos reminisci supernarum rerum, pro quibus adipiscendis nostri majores in hac lacrymarum convalle magnopere studuerunt desudare : quatenus et hic et in futuro, donante Dei Clementia, exinde existentes religiosi et gloriosi. * Unde et noster avus divæ memoriæ Balduinus Ferreus, zelo divini amoris accensus, multas in suis locis construens ecclesias, multorum reliquiis Sanctorum curavit ditare eas, sciens certissime, quod eorum ope ac intercessione cœlestem posset ad gloriam attingere. Qui etiam præ ceteris Sanctorum pignoribus meruit impetrare ab episcopo sanctæ Remensis ecclesiæ Ebone (*non ergo ab Hincmaro, ut opinatus fuit Marlotus*) Sanctissimum ejusdem sedis quondam præsulem Donatianum : quem honorifice susceptum detulit ad cenobium, quod nuncupatur Turholt (*fundatum, ut creditur, a S. Amando sub Dagoberto I, ast a Nortmannis circa annum 880 Vredii calculo funditus eversum*) atque inde ad Bruggas portum, quo nunc quiescit, cum magno psallentium choro asportari fecit. Cujus quidem præsentia et protectione assidua gaudentes, verum ejus Vitæ libello carentes, cum post reipublicæ curas eum recolimus, maxima anxietate perfundimur. Idcirco vestram obnixè rogamus benignitatem, ut licet pro nostro quod implere quimus, obsequio minime velitis agere, vel pro illius reverentia, in cuius sancta sede modo Regi æterno famulamini, nobis illius vitam dirigere non cunctemini : oppido enim de illo nostro vellem cognoscere aliquid patrono ; cuius patrocinio atque jugi suffragio nostra tuetur de hostibus, ac multiplici jucundatur fætu tellus. Dignum siquidem ducimus ejus habere notitiam, per cuius inclyta merita

D
*fundato ergo
capitulo, ab
Hugone Rhe-
mensi ar-
chiepiscopo,*

* Miræus :
quingentas.

E

Sancti gesta
per litteras
hic recitata

* omittit no-
ster religio-
si.

F

præ-

A præsentia amplectimur commoda, et cœlestia desideramus adipisci gaudia.

postulat, cui Hugo rescribit. * noster reclusus : ignoranter.

36 Fatuum quippe videtur fore, quemlibet cuiusquam sancti habere lipsanas et ignorare * eum colere; cuius plebs omnis cum sacerdotali ordine gaudet solemnitate. Curæ ergo sit vestræ caritati, venerande pater, nostra implere vota, quo illius pariter nobiscum valeatis perfrui gratia, atque criminum obtinere veniam. Augeat vestram in Christo gloriam ipse sanctissimus sacerdos, cuius gesta nosse gestimus per vos. *Sequitur rescriptum Hugonis ad Arnulphum in hunc modum* : Omni devotione venerando, nobilitate clarissimo, armorum virtute laudando, glorioso marchioni Arnulpho Hugo omnium infimus * præsulum perennitatis decus cum rege æthereo.

* noster male : suppinus.

Miramur opipare vestrum in Dei rebus sanctum studium, quo præ ceteris nostris temporis senatoribus polletis : cum in republica valeret vestræ nimium fore occupata mentis intentio, nancisci studetis vestris in ecclesiis Sanctorum reliquiis, * qui pro meritis atque actibus Cœlesti meruerunt potiri beatitudine. Beata namque est vestra, dilectissime frater, inquisitio, atque omnium populorum ore laudabilis jubilatio; quomodo, cum secularibus polletis nobilitatis pompis, tam efficaciter cogitare queatis de Cœlestibus præmiis. Nimirum hoc negotio imitamini monita egregii prædicatoris Pauli dicentis : " Qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur * " arduum ergo valde est ac nimium difficile, ut omnium Sanctorum actus meritaque valeamus agnoscere, quorum memoriam in nostris oratoriis cupimus habere; præsertim cum et antiquitatis tempore ignorentur, atque diversarum ætatum terrenis intenti occupationibus nostræ urbis præules nihil horum curaverint.

* I ad Corinthios cap. VII §. 31

37 Et ut perspicuum est multis, permittente credi potest aut volente superna providentia, quæ cuncta mirabiliter disponit, ac subtiliter providet, nostrum sanctum suggestum secularium prohi dolor! sæpenumero comitum polluit celsitudo; ejusque reverentiam vilipendendo res sacræ perierunt de sancto loco. Cujus vero hoc acciderit reatu cleri an plebis, an alicujus priorum antistitum, regisve nescimus; licet, ut prædictum est, justo Dei judicio id evenisse cognoscimus; unde quæ vestra a nostra parvitate requirit industria ex asse * nequimus implere ob negotia supra memorata. Non solum autem sancti Donatiani confessoris Christi ceterorumque vitæ, quorum sacra amplectimur pignora, verum etiam famosissimi per orbem optimi confessoris Remigii libellus ex ejus vita editus ita fertur quondam deperisse, ut vix per vetustissimos tomos soricibus corrosos illius actus posset reperire pauca vir apostolicus * Hincmarus, quæ ad multorum utilitatem scriberet studiosis lectoribus.

* male codex Brugensis : ex basce.

* noster : amplifcus atque philosophus.

ne nisi pauca inveniri potuisse.

38 Igitur quia ex toto non valemus de beato confessore Donatiano vestris satisfacere votis, saltem quod veracium narratione testium patefactum est nobis, per subjectam curabimus scri-

pturam pandere vobis, vestram omnimodis orantes magnificentiam, et eorum, qui hæc legerint, præcamur solertiam, quo ex his gaudeant, donec * ad majora, si quiverint inveniri, perveniant. Neque hujus Sancti parva irrideant, qui multa impetrare valet a Domino suis sanctis precibus eis, qui eum humiliter quæsierint. Septiformis Sancti Spiritus gratia sensus vestri illuminet intima, ac jugi suffragio concedat de inimicis victoriam, et ad perpetuam gloriam perducatur. Amen. *Sermoni, qui subjicitur, codicum auctores hæc præmittunt* : Sancti genitoris genitricis, adminiculante * flamine, incipiunt pauca de Vita et Actibus sanctissimi præsulis Donatiani, edita a quodam episcopo Veronense, monacho Laubiense. *Fuit hic Ratherius filius comitis Viennensis, episcopus primum Leodiensis, dein ab anno 934 vel sequenti, ut Pagius numerat, Veronensis; verum, quod dictus sermo oratorius solummodo sit, imo et nauseam pariat, suffecerit ejus tantummodo mentionem injecisse, Miraculo, quod in codice nostro sequitur, cum aliis prelum subituro.*

AUCTORE S. D.

* hanc particulam male omittit Brugensis.

* Brugensis : accumulante.

E

39 Post centum vero annorum curriculum, nimirum circa medium seculi XI, Balduinus Pius seu Insulanus et ipse Sancti Gesta noscendi percupidus, egit apud Gervasium Rhemensem archiepiscopum, cujus responsum in iisdem codicibus hujusmodi est : Dilecto filio Balduino, omnis honestatis decore redimito, Gervasius Dei gratia Remorum archiepiscopus in Christo salutem. Petisti a me, tam genere quam moribus nobilissime princeps, ut si qua apud nos reperiri possent insignis confessoris Donatiani scripta, quæ plurima * per illum Dominus dignatus est operari, miracula, summa diligentia invenirem, et inventa mox tuæ dilectioni transcriberem. Qua petitione me bene acceptum noveris, tum propter hoc, quod * ad ædificationem Sanctorum præcedentium patrum posteris est propaganda religio; tum quoque propter illud, quod tibi tam puris tamque honestis desideriis occupato hac in re satisfaciendum putaverim. Quippe cum inter Occidentales principes pene solus inveniaris, qui Sanctorum reverentiam vel celebrationem animo teneas et ad ecclesiarum restaurationem ædificationemque probitatis studio curam intendas : qui ita in hujus seculi tempestatibus vivas*, ut honestius studia probitatis exerceas, ut solerti ingenio præsentis vitæ fructus colligas, ut expectes futuræ : ita prudenti consilio subministres transtoria, ut non relinquant æterna... *Impense deinde laudat Adelam comitissam, prolem, comitisque in terræ cultura industrias, ac pauca demum de opum ejus affluentia effatus ita prosequitur* : Propter istarum quidem ceterarumque tuarum virtutum insignia, et propter inviolabile pignus mihi compertæ * tuæ dilectionis bibliothecas nostras evolvi jussi, studioseque, si quæ de sancto Donatiano scripta reperiri possent, investigari præcipiens.

Miracula rogatus a Balduino Pio comite Gervasius archiepiscopus

* hanc vocem omittit Brugensis

* noster male : quæ Brugensis : prima

F

* Brugensis male : juvas.

* Brugensis male : comparte.

40 Sunt quidem de virtutibus ejus inventa pauca, cum scripta fuissent multa; verum propter antiquitatem temporis, et quamplures per-

respondet, sibi quasdam duntaxat Sancti virtutes,

AUCTORE
S. D.

secutionum procellas jam abolita, et ideo de thesauris memoriæ deleta. Quod dilectioni tuæ mirum videri non debet, si tam antiqui confessoris miracula partim oppressit obliuio; cum felicitis memoriæ prædecessor meus Hinemarus archiepiscopus testatur, tempore Karli (*Martelli*) principis propter dissidium et contentionem de principatu inter eum et Ragemfredum, et propter frequentia civilia et parricidalia bella in Germanicis et Belgicis provinciis Christianam religionem pene fuisse destructam... *Interserit hic quædam de gestis S. Remigii; quæ illustrata a C. Suy-skeno videsis tom. I Octobris, aliaque nonnulla, ac postremo epistolam ita concludit: Inter ceteras Galliæ clades quis expedire re valeat, quantis calamitatibus Remensis ecclesia sit afflicta, ingruente illa Wandalarum persecutione sævissima, qua pretiosus pontifex Christi Nichasius, in ipso Sanctæ Mariæ templo capite truncatus glorioso meruit coronari martyrio. Quapropter si ex antiquo tempore universalis ecclesia multarum scripturarum est perpessa jacturam, in novissimo autem seculi tempore Belgica, imo etiam Gallicana ecclesia propter sævas persecutiones multorum deflet se amisisse monumenta Sanctorum. Licet dolendum sit, non tamen est mirandum, si inter hos litigiorum turbines sancti confessoris Donatiani disparuere miracula.*

* videtur superfluum.

B

41 Nunc autem de virtutum ejus præstantia, quæ partim scripta invenimus, partim in eo fuisse divina donante gratia, non ambigimus, dilectioni tuæ transcribere compendiose non differam, ut habeas, unde possis annis singulis tanti patris celebrationi vacare, et imitatione ejus per virtutum semitam gradiendo bonorum operum fructus extollere. *Sermonem Gervasii, qui subjungitur, quod et ipse rethoricus per omnia sit, nihilque ad historiam conducat, pariter omitto, exceptis paucis, quæ de Sancti obitu ac sepultura sub finem refert his verbis: Hic est ergo Christi confessor Donatianus, qui Remensem ecclesiam quantum illi divina concessit clementia, in sanctitate servavit, et peracto hujus vitæ spatio pridie Idus Octobris de hoc seculo migravit ad Christum; cujus sacratissimum corpus in basilica sancti Nicasii sepulture traditum est; (prolepsi utitur: nam constat S. Donatianum obiisse diu ante erectionem ecclesiæ Nicasiæ) in qua nos, Domino annuente, abbatiam constituimus.... Beatus quoque Remigius, qui ab illo in pontificatu fuerat nonus, sacræ confessioni ipsius in testamento suo testimonium perhibet, dicens, quinque confessores proximos antecessores domini Nicasii cum sanctissima virgine et matre Eutropia in prædicta Basilica (*Joviniana, de qua § sequenti, num. 57*) fuisse conditos; de quorum numero sanctum Donatianum manifestissime constat. Quæ sequuntur usque ad finem ob supra dictam rationem omitimus.*

nec plura adeptus fuit anonymus hic memoratus.

C

42 *Exstat et tertia de eadem re in codice nostro epistola sequentem præferens titulum: Domino serenissimo et patri suo dilectissimo R. R. cum continua tranquillitate sospitatis jucunditatem, ac præsentis vitæ cursu feliciter peracto, perpetuæ*

gloriæ beatitudinem. *Hujus epistolæ auctorem existimavit Molanus editionis anni 1573 in Notis ad hunc diem, fuisse clericum Brugensem, scripsisseque Richardo Rhemensi archiepiscopo, idque constare ait ex primis carminum litteris; quod si ita sit, scripta fuerit senescente seculo XIV; verum hæc sese habere, non solum liquet ex epistolæ, quam § sequenti num. 53 prosequemur, contextu, sed etiam ex binis, quæ ab eodem anonymo narrantur, Miraculis, seculo XI patris, quæque suo tempore contigisse, satis clare insinuat. Epistolæ ergo initium sic sonat: Perscrutanti mihi et summo cum studio assidue laboranti, Remorum posito in metropoli, quam venerandus pater Donatianus miræ sanctitatis quondam septimus gloriose rexit episcopus, si qua de Vita et inclytis Actibus ejusdem piissimi principis possem invenire, et nulla prohi dolor! præter ea, quæ ante cognovimus, inveniendi, dilectissime pater et domine, congruum visum est, licet incompto sermone ea, quæ apud nos nostrisque temporibus per eum operari dignata est Deitas mirifica, paginæ inserere, quatenus habeant posteri, unde in tanto patre jucundentur, atque eum studiosiori servitio venerentur. *Miracula, quæ subdit, cum solitis annotatis edemus.**

D

E

§ IV. Acta quædam suspectæ fidei in Breviariis correctæ: quo ordine inter episcopos Rhemenses, et quando sederit S. Donatianus.

Spectatis itaque, quas præcedenti § recitavimus, *Archipræsulum Rhemensium litteris, quisque facile perspiciet, nec seculo x, qua vixit Hugo, nec sequenti, quo Gervasius, quantavis hi cura fuerint scrutati, quidquam reperiri potuisse de S. Donatiani gestis, Wandalarum aliorumve, ut ipsi cum Ebone inquirunt, vastatione omnino deletis. His vero non obstantibus, quidam neotericus, nescio quis, rem aggressus est, Sancti qualemcumque Vitam fabricatus quem ne temere nimium carpsisse videar, lubet universam ejus historiam, prout in eodem nostro olim Vallicellensi codice legitur, in medium proferre, ut sequitur: Temporibus, inquit, Aurelii principis, qui post Augustum Octavus, ante vero Decium Septimus extitit, Cornelius in urbe Roma princeps quidam opibus et genere clarissimus cum uxore sua Licinia nomine ab Urbe progressus, et ex consultu totius senatus ad Gallias propter quorundam rebellium importunitates compescendas cum exercitu magno destinatus, post multas victorias, post multos honores, armis et sapientia acquisitis, Venderilam urbem tunc opulentam juxta fluvium Marne sitam pervenit. Ubi diademate capiti imposito, rex eidem urbi, nec non omnibus provinciis circumjacentibus præficitur, quas omni tempore vitæ suæ armis strenue protexit, honoribus et facultatibus ampliavit, consilio roboravit.*

Acta, quæ Liciniam

F

A
miraculose

44 Quis fuerit Aurelius post Augustum octavus, et ante Decium septimus, quisve Cornelius ille princeps in Gallias id temporis profectus, solus forte norit anonymus, qui hæc scripsit, anachronista: mirror equidem, si tam illustris in Galliis exstiterit Cornelius iste, a probatissimæ notæ historiographis plane fuisse ignoratum; Cornelio enim Salonino, qui a Valeriano avo cæsar creatus, ac in Galliam missus fuit, adaptari neutiquam posse anonymi dicta satis norunt eruditi. De Venderila vero urbe consultum fuisse Colvenerium, disco e libello, quem ultro mihi porrexit laudatus § 1 archipresbyter Brugensis, Joannis Jacobs ejusdem ecclesiæ canonici, ibidem anno 1638 typis erudito, ubi pag. 76 in Annotatis ad Vitam S. Donatiani, rescripsisse idem Colvenerius dicitur, Venderilam civitatem juxta Matronam seu Maternam, vulgo Marne, fluvium nusquam legi: notat nihilominus Hadrianus Valesius notitiæ Galliarum pag. 590, quod in vita Ms. editaque a Sollerio ad diem 1 Julii, S. Theoderici presbyteri, non abbatis, ut ipse ait, dicitur Rex Theoderici, Chlodovei Magni regis filius » Venderas super fluvium Maternam reverendo » patri Remigio... contulisse; » ac mox subdit: Hic locus Venderæ ad Matronam hodieque nuncupatur Vendieres, idemque sine dubio est, qui olim dictus fuit Venderila. Sed ne minutis hisce diutius immoremur, ad anonymum redeamus, qui sic pergit: Cujus facta insignia cum nostri narratione eloqui ad plenum nequeant explicari, hoc unum saltem, favente Domino, in lucem proferre cupimus, quomodo videlicet gloriosum antistitem et æterni Regis militem sanctum Donatianum genuerit, quamque mirabilis ejusdem confessoris egregii ortus et vita finisque postmodum exstiterit.

uno partu septem infantis,

C

45 Quadam itaque die dum præfatus rex venandi studiis inserviret, relatum est ei a quodam suorum, Liciniam gravi dolore partus afflictam pueros septem peperisse, eamque in extrema vitæ constitutam mortem vix evadere posse. At ille supra modum rem admirans jurat, nunquam a seculo tale quid audisse: miratur, unum patrem tot infantes uno tempore posse simul generare: quinimo asseverat et improbat singulos pueros singulos patres habuisse. Sed quid mirum? Nihil apud Deum est impossibile; nam ut ait Psalmista: » Omnia, quæcumque voluit, » Dominus fecit in cælo et in terra *; » rursus idem beatissimus rex et propheta, Domini magnificentiam opumque excellentiam admirans ait: » Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu enim » es Deus, qui facis mirabilia, qui notam facis » in populis virtutem tuam. * » Vere huic regi populoque ejus Dominus noster virtutum suarum mirabilia nota fecit, dum contra naturalem usum pariendi septem pareret filios, quæ si unum tantum aut forte duos quarumdam more peperisset, stupendum satis et mirabile apud nos (non utique apud nos) judicaretur. Igitur rex, ut supra diximus, stupefactus ob talis eventus admirationem partusque novitatem, qualiter hæc ita contingere possent, apud se cogitabat; jamque Li-

* Psalm. CXXXIII v. 6.

* Psalm. LXXVI v. 15 et 16.

ciniam alios præter se amatores habere suspicatus, arctius solito eam deinceps custodiri præcepit, et ab omnium hominum colloquio per unius anni spatium, ne quid mali de ea suspicari posset, prohibuit.

46 Infra quem terminum, ut erat ipse solitus, spe procreandæ prolis ad eam ingressus est: utque mirabiliora Dei opera mirabilioribus innotescerent, plures prioribus novem videlicet genuit filios. Cum autem tempus pariendi venisset, eosque simul regina peperisset, regi sermo immotuit; revolvensque in animo, quam diligenter eam per annum custodierit, et ab omni tactu alieno secluserit, comperit, non hoc adulterinum fuisse vitium, sed potentiæ divinæ miraculum. Sicque Dei voluntate factum est, ut qui prius septem filiorum genituram, uno partu editam deputaverat ad contumeliam, jam cum gratiarum actione novem nuper editorum natalem commutaret in gloriam; qui fuerunt: Lotharius, Patrichius, Saturninus, Victorius, Landricus, Galbertus, Frambertus, Gundulphus, Donatianus. Nec vacat a mysterio, prius septem, postmodum vero novem pueros natos fuisse, quia quod septiformis Spiritus Sancti gratia ad laudem et honorem suum semel condiderat, hoc nimirum Sancta Trinitas, quæ novenario distinguitur numero, (phrasi utitur satis inepta) ne præfato regi quidquam apud Deum impossibile videretur, secundo mirabilius declaravit. Memoratus supra Joannes Jacobs pag. ibidem citata nota 2 varia similia secundarum mulierum exempla producit ex Zuingerio in Theatro Vitæ humanæ lib. 5, vol. 2, sed quæ aliud nil probant, quam fieri idem potuisse in Licinia, quod tamen, sic reipsa contigisse, non suadent antiquiora quam anonymi hujus, certiorave monumenta.

47 Prosequitur dein in hunc modum: Denique puerilibus annis domi transactis, cum adolescentiæ suæ juventutis flore primæ proles regia pubesceret, et ad militaria studia, ut mos est, faciles animos inclinaret, solus Donatianus, quæ sursum sunt, sapere cupiens, non quæ super terram, oculos cordis, quamvis adhuc gentilis ad Deum semper intentos habebat, et licet ætate juvenis, antiquior tamen sapientiam diligenter exquirebat. Quia vero valde longum est, singulas bonitatum ejus laudes enumerare, tamen operæ pretium est, illud egregium nescientibus enucleare, qualiter illum sub aquis demersum triduo divina clementia custodierit illæsum, et ad supernas auras sanum et incolumem revocaverit. Quodam namque tempore, dum adhuc juvenulus in domo patris sui moraretur, ceteri vero fratres per diversas se extendissent regiones, egressus aliquando spatiatum, ut mos est nobilium, cum quodam servo suo pontem excelsum transibat; sed humani generis inimico bonis ejus actibus invidente, ab eodem servo in amnem præcipitatus, et pro mortuo ibidem derelictus est; sed Dei protegente misericordia » non hunc demersit » tempestas aquæ, neque absorbit profundum, » neque urgere prævaluit super eum puteus » mortis os suum: exaudivit eum Dominus,

» quo-

AUCTORE S. D.

altero novem, inter quos S. Donatianus editisse,

E

Sanctumque a servo aquis injectum,

F

ACTORE
S. D.

» quoniam benigna est misericordia ejus, secun-
» dum multitudinem suarum miserationum re-
» spexit in eum, nec avertit faciem suam a
» puero suo, quem, dum tribularetur, velociter
» exaudivit*.

* *Psalm.*
LXVIII v. 16,
17 et 18.
Ex his per
Dionysium
Papam

48 *Exclamare hic incipit anonymus, aliaque nonnulla inserit, quæ, quod ad rem non faciant, prætermitto; post hæc vero ita prosequitur:* Nam cum a vicinis carisque parentibus de tali eventu clamor ingens et luctus maximus per totam illam urbem haberetur, contigit, Venerabilem ac Sanctissimum Dionysium, qui post Beatum Clementem vicesimum secundum, ante vero Gregorium Dialogum Papa extitit quadragesimus tertius, illic transitum habere, qui mox tanti doloris causam sciscitatus, cœpit pariter et ipse Donatiani infortunium deflere. Non tamen de Domini pietate diffidens rotam plaustrum cum quinque candelabris totidemque candelis superpositis celeriter sibi afferri præcepit, factaque ad Dominum oratione, super undas rapidi fluminis demisit. Rota autem cum lucernis accensis super anem natabat, et tanquam a Deo docta sacri locum thesauri reperiens desuper quasi clavis defixa hærebat. Tunc ex præcepto Servi Dei Dionysii quatuor juvenes, ad hoc electi, in aquam descenderunt, Donatianumque viventem sub rota illa jacentem de gonfo fluminis, omni spectante populo, sanum eduxerunt. Juvenis iste eximius, lucernæ merito comparandus, cum candelabris digne requiritur, quia postmodum in domo Domini non sub modio sed super candelabrum mirabili splendore refulgens, miræ sanctitatis radios circumquaque diffudit.

B

eductum et
episcopum
consecratum
esse, perhi-
bent,

49 Quid plura? Fit undique concursus populorum ad tam celebre spectaculum properantium: Dei laudantur magna: diaboli torpescit invidia, dumque se videt amisisse, quod urbs illa per Deum gaudet se recepisse. Multi ergo adhuc gentilium errore diabolico impliciti, cum vidissent mirabilia et signa magna, quæ per fidelem Antistitem suum Dionysium Dominus operatus est, relictis idololatriæ superstitionibus, ab eo baptizati sunt, et crediderunt Jesu Christo; cuius ineffabili potentia et admiranda misericordia Beatus Donatianus de inferis ad Superos reportatus est. Baptizavit autem eum memoratus Antistes in Remensium civitate, et Catholicæ fidei sacramentis informavit, ac postmodum ejusdem metropolis Archiepiscopum septimum ordinavit, anno Dominicæ Incarnationis ducentesimo sexagesimo sexto, Aurelio Alexandro regnante Augusto, qui post Aurelium Antonium quartus obtinuit imperiale sceptrum. Circa mirabilem S. Donatiani ex aquis educationem, baptismum et episcopatum, hic ab anonymo nostro relata, notavit jam pridem idem Joannes Jacobs alique, nullatenus ea fieri potuisse per Dionysium Papam; præterquam enim quod constet, hunc Pontificem haud amplius undecim annis Romanam Sedem occupasse, nec unquam per Gallias fuisse itineratum, e dicendis infra patescet, ejus mortem, quæ contigit sub fine seculi III, Pontificatum S. Donatiani centum fere annis

C

præcessisse. Tradit quidem Grammayus part. IV, cap. VI, in Brugis, Acta hæc partim ex libro Heriberti abbatis Hasnoniensis de restauratione sui monasterii, partim ex Flodoardo esse deprompta, verum seu Flodoardum Sirmondi, seu Colvenerii Chesniève consulam, tale quid minime reperio, nesciens pariter, qualis fuerit Heribertus ille Hasnoniensis abbas, nam hujus nomen a serie abbatum Hasnoniensium apud Scriptores Gallia Christianæ auctæ prorsus exulat.

50 Sed quid tandem, inquires, de hisce Actis censendum? Candide fateor, attentis iis ipsis, quæque præcedenti recitavimus, Archiepiscopulum Remensium litteris, seu ex antiquis ecclesiæ Brugenis, quorum duo præ manibus habeo, Breviarius, seu hæc ex ipsis, quod magis credo, deprompta velis, si non conficta sint, saltem suspectæ adeo apparere fidei, ut prudentissime Henricus Josephus van Susteren, XIV Brugiarum gloriosæ memoriæ Præsul, anno hujus ævi xxvi, lectiones proprias in festo S. Donatiani cum capituli consensu sic legi præceperit. PRIMAM: Donatianus patre, ut ferunt, Cornelio nobili Romano, et Lucinia in Galliis natus est. In tantum autem crevit in eo cum ætate vitæ sanctioris meritum, ut dignus fuerit, qui ad archiepiscopalis dignitatis fastigium sublimaretur. Est in Gallia Belgica ecclesia Remensis antiquissima et celeberrima, cui plures sanctitate conspicui episcopi ex ordine præfuerunt. Ad hanc regendam septimo, vel, ut alii volunt, octavo loco (de hac controversia infra) assumptus est Donatianus, subrogatus S. Materniano. Quo in munere se talem præstitit, ut Beato Ventio aliisque, qui in eodem eum culmine secuti sunt, extiterit vivendi speculum, et sanctæ conversationis exemplar. Et sane quam spectatæ virtutis fuerit, quantoque studio incubuerit, ut divini verbi pabulum ovibus suis non deesset, conjici potest ex glorioso Confessoris titulo, quo in diphtichis ecclesiasticis insignitur: ex verbis quoque S. Hieronymi, qui scribens adversus Vigilantium, et istius ætatis Galliæ episcoporum se præbens encomiasten, ait: « Gallia monstra non » habuit, sed viris semper fortissimis et eloquentissimis abundavit. »

lenissime
censetur fi-
dei, ideoque
tres hic reci-
tata

E

51 SECUNDAM: Ex his vero, qui invincibili strenuitate et eloquentia Gallicanam ecclesiam tantopere illustrarunt, extitit utique Donatianus; qui et hanc laudem et egregie facta in pascendis Christi ovibus mira sanctitate cumulavit. Quin et Remensis archiepiscopi epistola ad Balduinum Ferreum cum sacro ejus Corpore in Flandriam missa prædicat Donatianum miræ sanctitatis Virum, pium exauditorem, et promptissimum apud Deum intercessorem, tam secularibus angustiis occupatis quam peccatorum sceleribus detentis « quod nostris » inquit « temporibus miraculo- » rum insignibus satis evidenter comprobatum » est » verumtamen Acta ejus, et præcipuæ vitæ circumstantiæ non satis explorata sunt; quod Wandalis seculo quinto Gallias devastantibus, eadem cum multis aliis perire contigerit; sed ad æternam memoriam scripta sunt in cœlis.

officiis Bru-
genis

F

AUCTORE
S. D.
EDUNTUR.

A
lectiones
proprie.

52 TERTIAM : Postquam igitur sic praesedis-
set pastor egregius annis viginti novem, (*hoc an
ita sit, inferius disquiremus*) mercedem laborum
recepturus a Domino ad coelestem patriam mi-
gravit circa medium quarti seculi, pridie Idus
Octobris. Corpus ejus in ecclesia Sancti Agricolae
sepultum, quae Sancti Nicasii, unius successorum
ejus nomine nunc appellatur, variis refulsit mi-
raculis. Deinde autem per Carolum Calvum Fran-
corum regem (*vide dicta § praecedenti num. 26*)
in amicitiae et protectionis suae tesseram, ac Re-
morum archiepiscopum ad Balduinum Ferreum
Flandriae comitem, piissimo dono missum, ac
summa veneratione susceptum Thoralti primum
tantisper depositum est, et demum in burgo Bru-
gensi ad sacellum Mariae Virginis : quod idem
Balduinus in Sancti Donatiani basilicam, quae
nunc Sedes episcopalis est, (*anno 1559 a Paulo
IV, erecta*) magnificentius erexit, vario signo-
rum splendore, ejusdem Sancti meritis decora-
tam. Atque ita factum est, ut Beatissimus Pon-
tifex ingenti populorum gaudio ipsius civitatis,
et quae nunc est diocesis Brugensis electus pa-
tronus, magna religione colatur, ut totius tractus
maritimi eximius tutelaris. *Similia fere sed con-
tractius leguntur in Breviario Rhemensi, anno 1630
Ludovici a Lotharinga archiepiscopi Rhemensis et
capituli auctoritate edito. Gandavi vero, ubi Of-
ficium semiduplex S. Donatiani obtinet die XVI
Octobris, Lectiones alias non habet, nisi de com-
muni Confessoris Pontificis.*

sicuti et
Miracula A-
ctorum loco

53 Attamen Sancti Acta, quae sustulit Wanda-
lorum impietas, utcumque supplent Miracula apud
ejus tumulum posterioribus seculis patrata; quae eo,
quo referuntur in Codice nostro, ordine prelo dabi-
mus. Primi, quod contigit in caeca facta muliere Er-
mengarde, auctorem haud assequor; secundum vero
et tertium conscripsisse videtur anonymus ille, quem §
praecedenti numero ultimo, memoravimus, quique, ut
dictis fidem conciliaret, epistolam ibidem recitari in-
ceptam ita prosequitur : Scribimus autem, non quae
aliqua vulgari assertionem didicimus, sed quae a ve-
ridico ore vestro percepimus. His vero pro modulo
nostro explanatis, coramque vobis peroratis, ac
vestri auctoritate testimonii confirmatis, alia quae
ipsi innumeris fidelibus mixti per eundem glorio-
sissimum patronum patrari conspeximus, ne obli-
vione consumantur, explicare proposuimus : quae
si quem Tulliana redundantem facundia audire
contigerit, ne nostris pannosis dictionibus et inor-
natis indignetur, supplicamus et obtestamur, quia
non aliqua supercilii praesumptione ista scribi-
mus, verum tanti patris meritorum insignia obli-
vionis negligentia prorsus posse ignorari perti-
mescentes, ad tempus simpliciter et humili stylo
scripto commendamus; quousque quis philoso-
phiae fonte ad plenum potatus, facundiae floribus
ea decenter perornans velit elucidare. Quae se-
quuntur usque ad epistolae finem, quod dedicatoria
solummodo sint, omitto, satis ratus, concludere et re-
citatatis verbis lectorem posse, bina, quae in codice
sequuntur, nosque ex eodem edemus, Miracula a
coevo auctore, et oculato teste esse exarata.

ANNO 1559

54 Quod vero ordine quartum est, ac absente Ro-
berto comite anno 1097 patratum, scriptorem na-
ctum videtur haud adeo sibi propinquum, sicut illud
quod proxime refertur accidisse in canonico Gua-
tinensi seu Watinensi Themardo; hujus enim li-
cet primi scriptoris aetatem codicis nostri auctor,
seu is, quem hic forte fuit secutus, nullibi insinuet,
constat nihilominus ex Watinensi, quod tom. III
Thesauri Anecdotorum a col. 798 e Dunensi codice
Marteneus edidit, Chronico, extitisse et synchronum
et rei gestae spectatorem, nempe Ebrardum Wati-
nensem canonicum, Odfridi, ejusdem monasterii
fundatoris, discipulum; nam idem Marteneus in ob-
servationibus praevii pagina mox citata sic scribit :
Porro codex Dunensis, ex quo illud descripsi-
mus, illum tantummodo praefert titulum : « Chro-
» nicon monasterii Guatinensis » auctore non
nominato; verum Ebrardi nomen, quod primae
paginae apposuit manus recentior, illum clare
indicavit, quem etiam non ambigimus auctorem
fuisse sequentis opusculi de Miraculo, quod Bru-
gis contigit anno 1088, cum S. Donatiani meri-
tis paralysi curatus est Tamardus canonicus re-
gularis Watinensis; nam idem in utroque opere
stylus. Quinimo fuisse hujus miraculi scriptorem
Themardo admodum familiarem, probant inter alia
plura haec ejus verba : Retulit namque idem frater
(Themardus) nobis, etc. Item haec : Et quia con-
versantes a principio quotidie illa videmus, etc.
Sed haec aliaque, e quibus auctoris aetas notari pot-
erat, quaeque supplebo in annotatis, addita studiose
omisit anonymus codicis nostri scriptor, ea forte
praesumptione abreptus, quod major sibi, quam con-
tubernali ac synchrono testi fides foret adhibenda.
Undenam vero quaesierit postrema duo, quae breviter
narrat, Miracula, investigando non sum; attamen
et haec, tametsi majorem forte, (de ultimo magis
intellige) quam recitata superius Acta fidem haud
mereantur, prelo, servantes, uti diximus, codicis
ordinem, cum aliis subjiciemus, mox id facturi nisi
episcopatus Sancti tempus, aliaque nonnulla prius
inquirenda forent.

E

55 Haec ut facilius assequamur, juvabit Rhemen-
sium antistitem seriem a Bethausio seu Ibethausio
usque ad S. Nicasium Flodoardi verbis prius hic ex-
hibere : Bethausius, inquit, qui cum Primogenito
diacono suo primus ex hac Belgica provincia le-
gitur Arelatensi primae interfuisse synodo, relatae
per Marinum episcopum beatissimo papae Sylve-
stro, Volusiano et Aniano consulibus, quae habita
est anno Domini 314. Post quem Aper, deinde Ma-
ternianus;... post quem Donatianus extitit episco-
pus. quem beatus Viventius tam celsis illustris vi-
tae meritis, quam claro pontificatus sequitur ordine
culminis;... cui successit Severus;... post praemis-
sos praesules beatus Nicasius cultu sequitur pon-
tificatus. Verum ex concilio Arelatensi Bethausium
in Catalogum suum verosimilius intulit Flodoardus,
ita Marlotus atque non pauci Dyscholium medium
collocant inter Aprum et Maternianum, innici pa-
riter et ipsi conciliis tam Agrippinensi post consula-
tum Amantii et Albinii anno 346, quam Sardicensi
sequenti anno celebratis; horum enim priori Dyscho-
lius

F
Quemadmo-
dum a Flo-
dardo ex
concilio Arelatensi
Bethausius,

lius

AUCTORE
S. D.

lius uti Rhemensis antistes, posteriori vero tacito episcopatus nomine subscriptus legitur. Non quidem me latet concilii Agrippinensis acta a pluribus ut supposititia ac tenuissimæ fidei, imo a nonnullis ut spuria fuisse traducta, verum quam infirma sint argumenta id suadentia, jam inde ostendere novissimi conciliorum Gallia editores, et Cornelius Byæus noster in Commentario historico-critico de SS. Sanctino et Antonino ad diem XII Octobris. Quare et nos hujus potissimum concilii autoritate permoti, secuti veteres Democharis catalogos, Dyscholio Aprum inter et Maternianum in Rhemensium præsulum serie medium locum concedimus.

ita et a nobis
ex conciliis
Agrippi-
nensi et Sar-
dicensi

56 Qui vero amplectuntur concilii Agrippinensis acta, sed Flodoardo, ad Colvenerius, scrupulosius inhaerent, existimant, Dyscholum fuisse dumtaxat Rhemensem chorepiscopum, atque in hac dignitate præfatis conciliis subscripsisse; verum licet Dyscholio tempore chorepiscoporum potestas satis, imo nimium ampla foret, eaque propter per canonem 57 Laodicenæ synodi penitus fuerit rescissa, probatum mihi nihilominus velim, aliquando chorepiscopis licuisse suffragium inter episcopos dicere, aut sententiam ferre, prout tulit Dyscholius in Agrippinensi concilio his verbis: Qui Christum Deum negat, in ecclesia non potest permanere, dicente Domino: « Qui me negaverit coram hominibus, negabo eum » coram patre meo, qui est in caelis; » et ideo Eufkratam inter fratres meos arbitror et certe censeo esse episcopum non permitti. Nec quemquam morari debet, Dyscholum Sardicensi synodo subscriptum legi post episcopum Ambianensem, Rhemensem suffraganeum, idque nude sine addito vocis Remorum; sæpius enim in primævis conciliis servatus hic in subscriptionibus ordo non fuit, neque unicus Dyscholius, sed reliqui etiam episcopi omnes, tacitis locorum nominibus, præfato concilio nude subficiuntur; ast adeo clare apud Harduinum et Labbeum loquuntur acta concilii Agrippinensis, ut nullus dubitem, quin, si ea nota habuisset Flodoardus, admisisset in Rhemensium præsulum catalogo Dyscholum æque ac Bethausium; nam hujus notitiam, uti diximus, sola ei synodus Arelatensis verosimiliter ministraverat.

* Mat. cap. x
§. 33.
Luc. cap. xii
§. 9.

C

Dyscholius
in Rhemen-
sium episco-
porum cata-
logum infer-
tur,

57 Sed instant adversarii objiciuntque sequentia argumenta: S. Remigius, inquit, in proliziore suo Testamento quatuor tantum episcopos Rhemenses sepultos ait in ecclesia S. Xysti, quinque vero antecessores proximos S. Nicasii in ecclesia Joviniana, seu S. Agricolæ, sic dicta a conditore suo Jovino Galliarum præfecto; ex quo inferunt, non plures quam novem ante S. Nicasium esse admittendos. Secundo adducunt litteras Ebonis ad Balduinum Ferreum, Gervasii ad Balduinum Insulanum, et sermonem Ratherii Lobienensis a nobis supra etiam allata; in hisce enim constanter, inquit, Donatianus vocatur septimus Rhemorum episcopus, qui, admissio Dyscholio, necessario dicendus fuisset octavus. Verum ex eodem hæc omnia fonte videntur hausta, nimirum ex proliziore S. Remigii Testamento, quod quam subleste sit fidei, sæpius Majores nostri ostendere, noruntque eruditi passim omnes. Notatu dignior est epistola Hincmari ad juniorem

Hincmarum Laudunensem, in qua S. Remigius vocatur xv Rhemorum archiepiscopus; sed præterquam quod et ipse Hincmarus proliziore S. Remigii Testamentum secutus fortasse fuerit, alio etiam modo componi poterit hæc difficultas: nam vehementer suspicantur scriptores Gallia Christianæ auctæ, ex uno Baruc duos Flodoardum fecisse nempe Baruc et Barucium, exotica insolitaque, ut ipsi loquuntur, tam apud Gallos quam apud Romanos nomina... errore ex eo nato, quod primigenium nomen alii barbære, alii latine redderent. Hoc cum satis appareat probabile, recte quidem Hincmarus S. Remigium appellavit xv Rhemorum archiepiscopum, falso licet fundamento inixus.

D

58 Concesso itaque Dyscholio inter Rhemenses antistites loco, postoque, eumdem anno 346 subscripsisse concilio Coloniensi et sequenti Sardicensi, quo episcopatus sancti nostri epocham securius adhuc assequamur, juberit attendere Acta S. Materniani ad diem xxx Aprilis a Daniele Papebrochio illustrata; sed non placet cum eodem Papebrochio Dyscholum postponere Aprum, tum quod id repugnet antiquioribus Democharis, aliorumque, qui Dyscholum admisere, catalogis, tum quod pati id non videantur Acta S. Materniani, in quibus dicitur urbs Rhemensis sub præsule Apru diu triumphasse; postquam enim Dyscholum Apru, hujus episcopatum circumscribere coactus Papebrochius fuit octo aut decem annis, tempore, ut mihi quidem apparet, haud adeo diuturno. Contra vero si Aprum Dyscholio præposueris, cum Bethausium concilio Arelatensi subscripsisset anno 314, et Dyscholius Agrippinensi anno 346, intercedit tempus satis notabile pro Apru, nihil enim vetat, Bethausium obiisse haud diu post concilium Arelatense, et Dyscholum initio sui pontificatus Agrippinensi synodo interfuisse; ita ut in hac hypothese Aper triginta plus minus annis præesse potuerit. Ne vero hæc adeo stricte sumamus, demus, obiisse Bethausium anno circiter 320, et Dyscholum fuisse consecratum circa annum 340, restant, sufficiuntque, ut aiunt scriptores Gallia Christianæ auctæ, viginti anni pro diuturno illo Apru pontificatu. Cum itaque S. Maternianus, ut Acta ejus produnt, decesserit anno pontificatus sui vigesimo tertio, nec Sancto Hilario, qui obit anno 367, adeo diu, ut colligi ex iisdem Actis datur, supervixerit, sequitur ejus mortem ab anno 370 haud multum removendam, adeoque potuisse Donatianum circa idem tempus in Rhemensem cathedram sublevari. Fateor, in hac nostra hypothese a morte S. Materniani usque ad martyrium S. Nicasii (nam hunc a Wandalis circa annum 407 occisum dixi) 37 dumtaxat intercurrere annos: qui quatuor antistites complecti debuerit; sed nonne hi sufficientes? Sanctus enim Nicasius martyrio præmature fuit sublatus, nec de aliis tribus constat, quod adeo diu vixerint. Sequi proinde eum velim, qui Sancti nostri mortem versus annum 380 statuendam judicari.

et episcopus
Sancti
epocha ut-
cumque eru-
tur.

E

F

MIRACULA S. DONATIANI

Auctoribus anonymis, et Ebrardo
canonico regulari Watinensi.

Ex Ms. codice Vallicellensi, notato apud
nos PMS. 439, et collato cum Mss. S.
Donatiani Brugensi, et S. Audomari
lectionariis.

CAPUT PRIMUM.

Mulierī cæcæ, ac cuidam militi cæcitate
divinitus percusso visus redditus.

Ermengardis
mulier
Ostendana,

a

Claret theologi Joannis testimonio, quod Christus sit vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum a. Hic per ministrum æterni luminis Sanctum Donatianum Miraculum operatus est satis per se splendidum, nec lucis alienæ laudis indignum; sed quia dignum est, opera lucis gratulantur, idcirco idem miraculum stili officio credimus, ut ex hoc et Deo gloria et fidelibus crescat piæ devotionis gratia. Est igitur pagus ubique gentium conspicuus noto cunctis vocabulo Fresia b dictus. Hic oppidum est ab accolis Osdenne c cognominatum, monti Rorikesberg d vocabulo contiguum. In hoc ergo oppido quædam mulier Ermengardis dicta, cæteribus fidelis mixta, illis claruit diebus. Hæc mirabiliter Dei permissione cæcitate percussa, sed mirabilis per Sanctum Donatianum Dei est miseratione salvata. Quod raro fidelium testimonio tali contigit prodigio. Quadam ergo die puteum Rorikisput e dictum cum hydria adiit, ut ex eo aquam in usum familiæ deferret, cum ecce auribus ejus ex præfato monte sonus f admissus est, quasi sonus cythararum aut tympano canentium, quasi sonus in choro dulci modulamine concorditer psallentium; et sicut naturale est humanum animum suavitate delectari cantilenæ, relicta mox super os putei hydria, ad montem tantæ suavitatis refectione abundantius explenda accessit.

cæca facta,
S. Donatiani
monitu

2 Ubi cum in parte montis sese prosterneret, ut intentum auditum dulcedine musica oblectaret, membra cantus suavitate soluta blandus sopor grata quiete depastus est, cui sopori deditæ

quidam astu dæmonis assistens eam bulliente aqua perfudit, et gravi dolore sauciam reliquit: nam ex valida vi æstuantis aquæ non tantum cæsaries carne et sanguine mixta defluebat, verum etiam geminorum luminum olgemmeus g humor ita emarcuit, ut emeret in se lucis gaudium in noctis horrorem subito conversum. Sic per octo annorum curricula ægra alieno ductu trahebat membra: dubia bacillo regente alternabat vestigia. Ut autem ex sequentibus claret, hæc ei cæcitas accidit, ut ex hac in ea manifestarentur opera Dei, et Sancti Donatiani meritum clarificaretur in populo Dei: ergo elapsis, ut dictum est, in illa cæcitatis ærumna octo annis, cum jam nonus sacratissimam Dominicæ Incarnationis noctem mundo exultanti præsentaret, ecce adest cælestis visitatio; namque apparuit ei senex canis respersus, albis indutus, pastoralis virga manum decorus, et eam hujusmodi est verbis allocutus: Num, filia mi, molesto fers animo, quod hac vexata est orbitate tempore tam diuturno? Naturale, inquit, est, domine, moleste ferre, quod moleste solet accidere. Tum ille: Accingere, filia, et castrum, quod vulgo Brugga h dicitur, adi festina; illic enim cælestis tibi aderit medela, et, me patrono, in pristina geminorum luminum receptione lætitia.

AUCTORIS
ANONYMO.

g

* lege: mea

E

h

Brugas petit,

i

k

F

l

m

atque in
Sancti eccle-
sia visum
pristinum

4 Ubi oblato et relicto, quem manu gestabat cereo, prostravit se in oratione, tam veniam pro delictis, quam etiam recuperationem expetens amissi luminis. Cumque diutissime oratum est, adest divinæ gratiæ respectus, a Sancto Donatiano promissus; et primo quidem ob contractorum remissionem nervorum, et vim immutandæ naturæ, brevi quidem et quasi momentaneo, sed tanto est dolore vexata, ut modica aquæ guttula

refo-

AUCTORE
ANONYMO.

refocillari cunctis Crœsi præferret divitiis. Cumque ab oratione surrexisset, oculi guttatim stillabant sanguinem, et cum magno clamore laudis divinæ omnia cœpit clare videre. In argumentum quoque fidei accurrens cum fratribus sacræ ædis præpositus, et experto tam visu, quam etiam tactu diligenter omni eventu, rei fideliter credit, et fideliter testimonium perhibuit. Cœperunt autem et qui præsentibus hoc viderant, et qui absentes hoc auditu perceperant, magna et excelsa voce Deum magnificare, et Beatum Donatianum in tanto Miraculo magnis præconiorum concentibus extollere.

recuperat.

5 Hæc et his similia circa languentes operari solet Deus tam corporum, quam etiam humanarum curam gerens animarum: eo autem amplius animarum, quo has subtilioris naturæ dignitas, et cœlestis substantiæ amplior commendat nobilitas, cujus ineffabili benignitate præfata mulier exteriori lumine lætificari meruit. Magis ut ex hoc animabus nostris lux æterna resplenderet, quam ut illam perituri citius luminis usus foveret. Sed dices: Quomodo animæ meæ ex hoc lux æterna resplendet? Inde videlicet, quod ex insoliti eventu prodigii exorta divinæ laudis materies ad laudem et amorem Creatoris et animam tuam excitat, et affectum succendit. Unde jucundum sit nobis, divinis cum angelis et Sanctis die ac nocte insistere laudibus, et per mirabilem lucis ministrum Sanctum Donatianum ad auctorem æterni luminis tendere Jesum Christum Dominum nostrum, cui est cum Patre et Spiritu Sancto honor, laus, et jubilatio per æterna secula.

n

Ad dedicandum Hasnoniense monasterium

6 n Cognovimus, fratres charissimi, quædam celeberrima testium veridicorum assertione affatim confirmata, armariolo memoriæ commendari dignissima, cunctisque præsentibus matris ecclesiæ filiis et succedentibus præcordialiter amplectenda, per gloriosum patronum Donatianum Spiritus Sancti cooperante clementia propalata. Quæ licet nimis inculto sermone, ne negligentibus oblivione conterantur, tenacibus litteris commendare, quam reticere maluimus. Postquam igitur serenissimus Flandriæ marchio Baldeuinus o cultor justitiæ, amator concordiæ, filius pacis, sub quo quodammodo illa prophetia impleri videri poterat, quæ dicit: « Conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces p » inter cætera, quæ indefesse excolebat, operum bonorum studia monasterium q in castro Hasnoniensi fundatum ad effectum perduxerat, ad idem monasterium altissimo Domino consecrandum, alter in hoc Salomon cognominandus, mirificos apparatus ex infinita divitiarum, quibus ad plenum exuberabat, copia parari constituit. Taliq; ac tantæ solemnitati cunctos Flandriæ optimates cum suis cohæssentibus * adesse præcepit.

* an: clientibus?
allatum est inter alia S. Donatiani feretrum,

7 Ad cumulum etiam honoris tantæ dedicationis, tamque sibi dilectæ festivitatis cunctorum corpora Sanctorum r totius sui principatus cum episcopis, præpositis, abbatibus, sibiq; subjectis, totus in Dei servitio devotus ac benevolus coadunari jussit. Unde factum est, ut cum Sancto-

rum reliquis pretiosus patris nostri Donatiani corporis thesaurus stipatus magna procerum caterva honorifice ad prædictum locum transferretur. Quo simul ac multo cum sudore perventum est, cum omnes absque magna difficultate locus ille capere non poterat, utpote ubi tot populorum millia confluerant, omnibus unum animo sedit consilium, quatenus foris juxta oppidum tentoria figerent, ubi Sanctorum corpora observantes liberius Dei servitio insisterent. Populi autem undique catervatim ad corpora Sanctorum festinant, oblationibusque suis et orationibus per tot suffragia Sanctorum Deum sibi placari postulant.

8 Inter quos contigit, quemdam militem, in quo mellifluæ pietatis Pater noster repausabat, subire tentorium, atque per tantum domus Dei mansionarium peccatorum suorum quærere remedium. Cumque ante Sanctum solo prostratus diu orationi incubisset, surgens, feretrum, in quo incomparabilis thesaurus habebatur, adiit, et cum nimia devotione munus suum obtulit. Cum autem sacro feretro osculum imprimeret, ecce quidam, adversus quem humanæ naturæ vitiator diabolus auctor mortis, commentor fraudis, seminator discordiæ, inventor inimicitia, ac totius nequitia ipsum odii stimulis commoverat, ac totum in ejus mortem armaverat, ad genua ejus provolvitur, et in Dei nomine, gloriosiq; patroni Donatiani humiliter veniam deprecatur: In te, inquit, fallente animarum corruptore, deliqui, miserere mei, ut Deus misereatur tui. Ille vero extomachus e contra luctatur, et nisi quantum se dimittat, jam in præsentia Sancti mortis pericula minatur. Verumtamen hic ab incepto non destitit, preces precibus, ut sui misereatur, accumulavit, et taliter inquit: Mihi reo pedibus tuis suppliciter advoluto ignosce, quatenus ab indeficiente pietatis fonte Christo omnium peccatorum plena tibi conferatur remissio.

9 Quo viso, clerici cæterique, qui aderant fideles, pietate moti, se pariter cum eo ad pedes illius mittunt, et cor a diabolo induratum ad pietatem emollire humilibus precibus conantur. At ille, utpote quem antiquus hostis totum possederat, neque tot precibus vincitur, neque lacrymis a duritia mentis mutatur, sed multo magis ad majorem furorē concitatur, et jam totus amaritudine fellis suffusus præ nimia, quæ æstuabat, iracundia eos ulterius non sustinens extorsit se ab eis, atque cum animi indignatione a corpore Sancti discessit; sed Deus omnipotens contemptum emeriti militis sui diutius non ferens permanere inultum, digna miserum ultione insequitur, quæ eum amborum luminum officio privat. Unde infelix gelido tremore totus concutitur, et quomodo ei tam subita cæcitatibus infelicitas evenerit, admodum miratur, simulque inexplicabili, ut naturale est, dolore corripitur. Atque jam magis ac magis dolore accrescente pariter et timore, ulterius infelicitatis suæ casum silentio jam non valens contigere, quali quantavæ angustia intus destitueretur, non minus horrendis quam miserandis ejulatibus denotare compellitur. Vestes etiam scindit, pugnis

D

apud quodam quidam miles inimicum veniam petentem

E

repellit, cæcus efficitur,

F

pectora

A pectora tundit, crines avellit, palmas collidit, genas unguibus dissecat, mortem invitat, ut veniat, sed quia remoratur, miseris adeo pigram esse incusat; et ut paucis absolvam, tam vehemens dolor erat, ut his, qui pii cordis aderant, ne se amens furiose ageret, metum incuteret.

sed adstantium consilio

10 Qua de re ejus miseris nimium patientes celerius advolant, quæ tanti causa sit doloris sciscitabantur, ut tristitiam patientia cohibeat, hortantur, et blandis consolationibus tam immoderatum dolorem delinire conantur. Verum ille sermonibus eorum non acquiescens aut consolationibus, inter crebros singultus et alta suspiria tandem vix vocem lugubris prorupit in istam: Domini mei, liceat mihi dolori meo satisfacere, liceat infelicitatis meæ casus saltem deflere, quos infelicitate videtis accidisse. Gaudium præsentis vitæ perdidit, lumen oculorum meorum momentanea infelicitate amisi, et mihi ultra quid restat, nisi dolere? O mihi nimis pigram quis prius accellerabit mortem? Quatenus tandem cum termino vitæ detur finis meæ tristitiæ. Heu me miserum omnium, qui Deum et Sanctum Dei graviter offendi; unde infelicitate cæcitatibus nocte damnari merui! Quibus auditis, fratres, cunctique, qui his interfuerit, fideles nimia admiratione sunt percussi, et gloriosum Patronum nostrum ampliori dilectione, studiosiori etiam veneratione cœperunt laudare justum Dei judicium, qui velox adesse vindex contemptus dignatus est Sancti sui.

B Homini quoque, ejus incommodis nihilominus condolentes, sic aiunt: Noli, frater, tanta attenuari angustia; noli tam vehementi laniari tristitia, verum juste Dei te sciens pati judicia, dolorem cohibe patientia, et adhuc spem habens de Dei misericordia, Sanctum Dei, a quo superbus, ac feritate animi plenus discessisti, humilis cum omni mansuetudine adire festina, atque, quod in eum deliquisti defens, a copiosa ejus pietate veniam implora.

Sanctum invocans, et inimico reconciliatus, C

11 Tunc demum ille ad mentem rediens, consiliis eorum paruit, utque illo perduceretur, humiliter postulavit. Quid plura? Ad feretrum pii Patris nostri alieno ductu pervenit, in orationem se fudit, veniam pro delictis expetens, suspiriis, et obortis lacrymis per aliquot horarum spatia supplicationem suam protelavit, atque talia coram omnibus addidit: O Sancte Dei, debitori meo omnia, quæ in me deliquit, ex toto corde ad honorem tuum dimitto, tantum circa me tua cesset indignatio. Surgensque ab oratione, projecta procul omni inimicitia, plena charitate cum eo fœdera pacis iniit. O filii pacis! O amatores concordiae et charitatis! Hoc vobis sedeat animo aurem accommodare benevolentia, quale divina pietas per mellifluum Patrem nostrum propter pacem operari dignata est miraculum, libeat intendere, et gaudere, ac studiosiori diligentia ea, quæ sunt pacis, ædificate.

visum recipi; unde oborto

12 Postquam autem pacem osculo sancto confirmasset, protinus divina affuit misericordia, quæ ei lumen adeo ad plenum restituit, ac si nullas umquam cæcitatibus tenebras pertulisset.

Tomus VI Octobris.

Tunc ampliori quam ulla effari potest lingua, repletus gaudio utrasque manus ad cœlum expandit, divinæ pietati, gloriosoque muneratori suo Donatiano ex intimis cordis medullis grates persolvit. Præ nimio etiam, quo redundabat, tripudio indulgens lacrymis circumstanti sic inquit populo: O domini mei et fratres, omnes unanimes congratulamini mihi, in me ineffabilis misericordiae Dei perpetrata laudate magnalia, in me venerabilis atque amabilis patris Donatiani elucidata mecum prædicate insignia; quia ego, quem ira Sancti oculorum orbaverat officio, ejusdem mihi repropitiante clementia, modo omnia clare video. Talia eo referente, clamor populi ad cœlum attollitur, Salvatoris Clementia, Miracula per Sanctum suum operata, laudatur, copiosæ pietatis pater ore omnium benedicatur, canticum laudis Deo altissimis vocibus a clero jubilat, memorabile gaudium ab universis celebratur.

AUCTORE ANONYMO.

13 Talis quoque jucunditatis vocibus aures absentium percutiunt: quæ tantæ causa sit exultationis, adeo mirantur, atque se invicem ita adhortantur: Eamus, properemus, curramus, et quid ibi factum, addiscamus, tamque feliciter gaudentibus nos adungere satagamus. Advolant ergo utriusque sexus turba non modica, inopinata inveniunt gaudia, quæ per Sanctum suum operari voluit Deitas mirifica. Unde et ipsi laudes Deo voce dulciflua, ac mente reddunt devotissima: certatim insuper ad feretrum amplectendum Patris nostri festinant, Sanctumque infinitis muneribus honorant; et ut pro peccatis eorum apud divinam misericordiam sit mellifluus intercessor, exorare non cessant. Quantæ etiam ibi lacrymæ sint obortæ præ gaudio, quanta omnibus salubris inerat exultatio, denotare succumbit modulus meæ facundiae. Ad cœlum præterea lætitiæ tam splendidi fama Miraculi aures gloriosi marchionis attingit, eumque non modica exultatione, utpote duces strenuissimum, defensorem justitiæ constantissimum, religionis ac sanctitatis amatorem benignissimum replevit, unde subito ampliori desiderio ad cultum divinum totus accenditur, ad amorem pacis quodammodo revocatur, Deum corde et ore benedicens, qui tam dilectam sibi festivitatem pietatis suæ visitatione ornare digatus est.

immense omnium gaudio, E

F

14 Piissimum quoque patronum Donatianum digne honorat, et veneratur, majorique dilectione frequentans amplectitur. Procerum vero nihilominus multitudo cum pio duce lætatur: sicque cum immenso gaudio dedicationis illius festivitas celebratur; omnibusque, pro quibus venerant, devote expletis, unusquisque in sua lætus regreditur: gloriosus etiam Patronus noster cum hymnis et canticis fidelibus sustollitur, ac utriusque sexus comitante turba non modica, cum honore et gaudio ad propria reducit. Hujus igitur, fratres charissimi, Patris laudi indefesse insistamus, ejusque servitio sine intermissione invigilemus: hunc amplectamur, hunc veneremur, per quem tam lucida nobis declarantur Miracula, et pœnitentibus largitur venia: hunc, inquam, ve-

Sancti feretrum Brugis reportatur.

AUCTORE
ANONYMO.

neremur, ejusque patrocinio sincera devotione nos committamus, fidentes, nos ab omnibus nexibus peccatorum per hujus suffragia absolvendos. Et si in bonis perseveraverimus, lumen aeternae claritatis, et hereditatem ineffabilis jucunditatis accepturos, in qua ipse par angelis indutus stola beatæ immortalitatis, redimitus corona immarcescibili aeternae beatitudinis, expectans inenarrabile ornamentum stolæ duplîcis, choris omnium associatus Sanctorum regnat cum Christo in sæcula sæculorum. Amen.

ANNOTATA.

- a Joannis, cap. I, §. 9.
 b *Id est, ni fallor, Frisia Occidentalis, pro more temporis pagus dicta; quæ vox idem hic sonat, quod Gallica país, pays; Latine terra seu terræ tractus, regio, etc.*
 c *Ostendam Flandriæ oppidum intelligendum puto, Germanici maris portu celeberrimum; nec mirum videri debet, hoc in Frisia ab anonymo collocari: nam, quamvis haud facile sit definitu, quo se limite continuerint antiqui Frisones Occidentales, scribit nihilominus Altingus tom. II pag. 62 in Germaniæ inferioris notitia, certum esse, Frisiorum nomen ultra Scaldim in Morinos aliquando fuisse prolatum, testibus, inquires, Audoëno sæculi VII scriptore, qui Frisios contra Andoverpum ponit, et antiqua scheda apud Meyerum, qua Ostenda Frisiæ oppidum vocatur.*
 d *Hujus apud Ostendam montis mentionem nec apud novissimos accuratioresque geographos, nec alibi amplius invenio.*
 e *A monte sic dictum.*
 f *Quorundam forte musicorum concentu exci-tatus.*
 g *Ille forsàn humor, quem chirurgi crystallinum vocant, sic dictus, quod gemmæ seu crystalli colore præ se ferrat.*
 h *De hujus castri, urbisque vetustate, et nominis origine consulesis Vredium, diligentissimum antiquitatum Flandriæ indagatorem, Flandriæ ethn. part. I a pag. 405.*
 i *Imprudenter addidisse hæc videtur anonymus: quis enim credat, mulierem hanc ignorasse tam nomen, quam locum castri seu potius oppidi Brugensis, per totam tunc Flandriam celeberrimi, nec amplius tribus leucis Ostenda dissiti?*
 k *Id est baculo.*
 l *Deuteronomii cap. XIX, §. 15. Matthæi cap. XVIII, §. 16. II ad Corinthios cap. XIII, §. 1.*
 m *Canonicos intellige, qui fratres ideo hic nominantur, quod pro more temporis simul habitantes vitam ducerent regularem, nullis licet fortasse votis astricti; nam Grammayus pag. 105 agens de cathedrali Brugensi ecclesia cap. II ita scribit: Super-sunt adhuc loca scholæ, cœnaculi, dormitorii, imo cellularum memoria recens est, in quibus canonici non ita pridem solebant festis majoribus*

quiescere, imo plius per annum, quem vocant, residentiæ, nor. nisi in claustris septo dormiens explebat. Degenerarunt autem canonici ab hac morum severitate, bellis frequentibus et difficillimis viam libertatis aperientibus. *Fusius de his Hubertus Waeghenæers, archidiaconus Brugensis, qui et refert exstare Bullam Alexandri III anni 1173, qua hic pontifex laudat et observari deinceps præcipit a canonicis S. Donatiani ejusmodi in communi vivendi normam. Tanto autem favore S. Donatiani capitulum prosecuti fuere Flandriæ comites, ut non tantum canonicos in perpetuos domesticos adsciverint, verum etiam capituli præpositum, magnum Flandriæ cancellarium, et monetæ magistrum ultro declaraverint. Exstat de re Diploma Roberti Jerosolymitani apud Miræum Notitiæ ecclesiarum Belgii cap. cxii.*

n *Alius hujus sicuti et sequentis cap. II Miraculi auctor est, uti diximus § III numero ultimo et § IV num. 53 Commentarii prævii.*

o *Montensis, filius Balduini Insulani, qui Flandriæ comes fuit ab anno 1067 ad annum 1070.*

p *Isaiæ cap. II, §. 4.*

q *Antiquissimum hoc celebreque Hannoniæ monasterium cum ejusdem nominis vico Scarpo fluvio adjacet, una fere leuca nostrate ab oppido S. Amandi Duacum versus dissitum, de quo ita Iperius in Chronico suo Bertinensi: Balduino Insulano Flandriæ comiti successit filius ejus Balduinus, a puero nutritus in aula imperatoris Henrici. Hic in adolescentiæ suæ tempore decidit in tantam infirmitatem, ut ei pater in manu candelam teneret, extremum spiritum expectans. Et ecce subito resumptis viribus, patri suo dixit: Pater, ab hac infirmitate evadam, si mihi dare volueris locum de Hanon, ut ibi monasterium ædificare possim. Hæc vera erunt, quia statim hoc mihi Sancti Marcellini et Petrus promiserunt. Pater annuit, et filius sanus effectus est. Subverso igitur Hanon castro, raptorum latibulo, ædificavit ibidem monasterium Hannoniense in honore sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, sanctorum Martyrum Marcellini et Petri, et propter hoc vocatus est Balduinus Hannonensis.*

r *Meyerus ad annum MLXX sic scribit: Ea in dedicatione interfuisse reperio corpora Sanctorum Marcelli, Piatonis, Salvii, Amati, Donatiani, Vedasti, Amandi, Audomari, Gislæni, Vincentii, Bertini, Winoci, Wandregisili, Bavonis, Everardi, Euberti, Landelini, Hugonis, Aichadri, Eusebiæ, Rictrudis, Aldegundis, Ragenfredis, Reginæ, et Waldetrudis. Moris quippe tunc erat, in sacrarum ædium dedicationibus variorum Sanctorum exuvias eo deferre.*

CAPUT

CAPUT II.

Mulier debilis et contracta sanata : periculosæ apud Flandros discordiæ Sancti ope compositæ : puero claudio gressus restitutus : paralytica curata.

Mulier Bruggis misere contracta et debilis

Vidimus præterea, fratres dilectissimi, aliud splendidissimum, superna annuente clementia, per eundem gloriosissimum Patrem nostrum declarari Miraculum; quod quia silentio contegi indignum censuimus, prout potuimus, enucleare aggressi sumus. Erat itaque in hujus piissimi Patroni castro a quædam pauperula, in annis senilibus constituta, occulto Dei judicio adeo effecta debilis et contracta, ut a talis usque ad juncturas genuum, cruribus ejus ad coxas sub una cute concretis, si alicubi ad vitæ necessaria eundum erat, natura incessus omne adminiculum denegante, manibus ac genibus in modum cujuslibet reptilis misera miserabiliter arreptaret. Tantisque ac tantæ vi passionis atque dolore per quam plures annos laborare ac innumeris locis hujus incolis visa est; et cum diutinus dolor erat, et in nullo viventium ante visa debilitas, omnis spes recuperandæ sanitatis ei exciderat, sed summæ bonitatis infinita misericordia tempore disposito diuturnorum ejus malorum miserta, quam juste flagellaverat, misericorditer mulcere, ac consolari dignata est.

monetur in somnis, ut adeat ecclesiam S. Donatiani;

16 Quædam autem nocte, cum tot passionum miseriis mulier fatigata tenuissimo sopore perfunderetur, visum est ei, quemdam stola miri candoris poderatum astitisse, sui benigni visitatorem advenisse, ac blanda voce taliter dixisse: Tempus est, filia, tantis miseriis finem adhibere: noli diutius laborare: verum illam pervenire ad ecclesiam monstravit digito, cum ibi, pro quibus flagellaris, peccatorum tibi a Deo plena confertur remissio, ac per ejusdem templi patronum Donatianum omni corporis tui propulsato morbo, perfectæ sospitatis ditaberis commodo. Et ne, inquit, diffidas super pollicitatione ista, quia pro certo mirifica Dei misericordia dispositum habet, in te electi militis sui elucidare merita. His dictis, tantæ felicitatis promissor ab oculis jacentis disparuit, eamque tam jucunda visitatione affatim lætificatam, superni promissi perfecte credulam reliquit.

quare in spem erecta,

17 Illa vero præ nimia novi exuberantia gaudii a leni quiete pellitur, et quæ viderat, secum revolvens, an ista potius vigilantibus, quam dormientibus ostensa sint, admodum miratur: Deum quoque, oculis cum manibus in cœlum erectis, qui tantas ejus miseras respicere dignatus

est, voce, qua potest, laudat et glorificat: amabilem Patronum nostrum, in quo, Spiritus Sancti gratia cooperante, promissæ sanitatis omne pendebat gaudium, veneratur; ac per quem se divitiis potituram sperat salutis, salutatur; et factum mane, domesticis suis cæterisque fidelibus, quæ ei visa fuerant, seriatim explicat. Unde omnes, qui suis compatiebantur miseriis, hilariores reddidit: utque cum omni devotione ac gratiarum actione cœlestis visitationis jussa exequi satagat, ab his, qui sani erant consilii, instruitur. Verum, quia, ut prædiximus, manibus ac genibus ad ecclesiam reptandum erat, (portari enim noluit) cum non sine suo labore illuc pervenire voluit, quia etiam tantum laborem in obtutibus hominum aggredi erubuit, licet in hoc gaudia recuperandæ sanitatis differre videretur, usque in noctem expectare decrevit.

AUCTORE ANONYMO.

18 Noctis igitur insequentis sub silentio matutinales hymnos signis ecclesiæ concrepantibus, mulier de stratu suo se dedit, et segniter ac miserabiliter reptando cum multo sudore tandem ad ecclesiam Sancti, matutinalibus fere finitis laudibusque, pervenit: ibique cum altis suspiriis ubertim perfusis lacrymis, in orationem se fudit corde contrito et attenuato corpore, animæ suæ cunctorum absolutionem facinorum, ac corporeæ promissæ sanitatis efflagitans gaudium. Mansit autem sine intermissione orans et misericordiam Dei expectans usque in horam diei primam; sed quia fideliter postulavit, et patienter expectavit, ideo misericorditer meruit exaudiri, mirifice meruit et consolari; adsunt namque larga Dei beneficia, et caro præmorta paulatim cœpit reviviscere: nervi naturalis usus diu ademptum vigorem contrahere: venæ vivo sanguine resumpto tumescere, passimque nova sanitas subrepre. Verum in illa nervorum extensione intenta sanitatis et morbi collectatione, mulier nimium cœpit angustiari, valida vi passionis affici, præ nimia angustia sudore tota perfundi, et jam tantam doloris acerbiter ferre non valens magna voce clamavit: O sancte Donatiane, pie pater, gloriose pontifex, adjuva me.

noctu eo adreptit, ac sanitati

E

19 Quo audito, quidam ex fratribus ceterique fideles, qui diversis ecclesiæ in partibus orationi incumbabant, admodum obstupefacti, pariter et admirati se illo quantocumque dederunt, et videntes pia opera misericordiæ Dei, quæ fiebant, Deum glorificaverunt, eamque de, in quo jacebat, loco sustollentes, ante altare, in honore melliflui Patris nostri consecratum, devote collocaverunt. Ubi dum vix brevissimæ horæ spatio jacuisset, cutis, qua, ut supra diximus, crura cum talis usque ad juncturas genuum femoribus miserabiliter colligata erant, sanguine effluente, rumpitur: crura atque coxæ per quam plures annos vitiata natura simul connexa separantur: nervi cum venis naturalibus usibus deputantur: crura extenduntur; pedes proprio officio adaptantur: quæque infirma sanitati redintegrantur, omnique corporis dolore mulier adeo exuitur, ut nec aliqua quidem anti-quæ infirmitatis signa in ea remanent; præter

F

plene,

quod

ACTORE
ANONYMO.

quod ex dirupta cute in cruribus sanguis emanare videbatur. Unde hæc, utpote cui diuturna ablata fuerat miseria, et nova ad plenum collata erant gaudia, ineffabiliter exhilarata, ante sacrosanctum Patris nostri altare se in pedes erexit, et obortis præ gaudio lacrymis, tensisque ad æthera palmis, Deum, qui tanta misericordiæ suæ insignia in se ostendere dignatus est, ex toto corde suo adorans, benedixit, et venerabili patrono Donatiano, cujus inclitis meritis tam jucunda incolumitate ditata est, ex toto cordis affectu, in quantum valuit, grates persolvit.

non modico
cleri populi-
que

20 Interea prædicabilis Miraculi hujus gaudia circumquaque divulgantur: omnis, ut ita dicam, civitas super laudabili gloriosi Præsulis facto congratulatur, signisque ecclesiæ concrepantibus tota fere collectio civium in ecclesiam principis sui congregatur: sacri etiam templi præpositus vir honestæ vitæ et clarus ac totius fons liberalitatis cum conventu fratrum advolans non modicum lætatur. Illa vero novis gressibus fungens, cunctis ovariantibus, ovariant se obtulit, in se magna Dei efficaciter operata ostendit. Unde conceptum gaudium cunctis non mediocriter accumulavit. Hic namque clerus laudes Deo toto animi nisu in excelsis jubilat. Inde populi canticis, quibus licuit, exultant, Deum in tanto Patrono mirabilem universi benedicentes glorificant. Innumeris etiam muneribus mulierem ditant: undique gaudia spiritualia resonant, quæ si ad plenum explicare præsumerem, etsi Maronis mihi inesset facundia, puto, succumberem. Tandem igitur post aliquot horarum spatia tam feliciter exultantium conventus solvitur, deque ecclesia quisque in propria gratulabundus recipitur; ac mulier, quæ nuper illuc debilis miserabiliter arripserat, modo turmis fidelium mixta incolumis et feliciter gaudens in sua regreditur.

gaudio, re-
sistitur.

21 Lætetur itaque et nos, fratres dilectissimi, omnes unanimes in Domino tam venerandi et amplectendi Patris in natalitio, hymnisque ac canticis spiritualibus omnium immoretur devotio: denegemus aditum tristitiæ, quia adest dies summæ exultationis et lætitiæ: absit procul in his gaudiis omnis clandestinus morsus invidiæ, qua affligitur corpus et interimitur anima: adsit charitas non ficta, qua non læditur proximus, sed promeretur gloriam; quia tunc sincere Patris nostri solemnia celebramus, si integram dilectionem invicem custodiamus, et cor ab oris laudibus non disjungamus. Ut autem ita celebrare mereamur, et celebrando æternæ festivitatis participes efficiamur, ipsius auxilium humillimis precibus deprecemur, qui tanti Patroni corporis incomparabili thesauro nos et locum nostrum dignatus est ditare, qui per ejusdem gloriosa Patris merita ab hoste, fame et peste nos non desinit defensare, miraculorum insignibus lætificare, omnibusque bonis irrigare, qui cum Patre et Spiritu Sancto regnat in sæcula sæculorum. Amen.

b

22 b Libet nihilominus, dilectissimi fratres, et alia quædam memorabilia per ejusdem ample-

ctendi Patris suffragia declarata pro modulo explicare, ne negligenti posterorum oblivione tanta Patris insignia omnino nesciantur. Tempore igitur, quo innumerabilis Christianorum exercitus ad expellendos filios incredulitatis a loco, in quo tota promissio adimpleta est nostræ redemptionis, Iherosolymam sunt profecti c, marchio quoque Robertus, d vir forma elegantissimus, in multis millibus militum miles præcellentissimus, soli Augusto cæsari in castris equitatus regendis æquiparandus, cum melioribus natu et militia Flandriæ totiusque sui comitatus primatibus Christo militaturus iter arripuit: cujus regimine ac tutela Flandria viduata, antiquus hostis indenter a prima origine mundi filiis pacis invidens, cum se in his, qui aberant, nullis tentationibus, nullis fraudulentis calliditatibus ad libitum perficere, nec in eis aptam sibi sedem invenire posse condoleret, tantas discordias, lites, fraudes et odia e inter eos, qui remanserant, maxime Brugenses fines inhabitantes disseminavit, ut magna discordia ex minimo orta, frater in fratrem, filiusque in patrem manus extendere nullatenus reformidaret. Ex unius etiam iniquitatis fomite bella intestina, pro dolor! sunt incepta, quæ sine multa effusione sanguinis sedari nequaquam poterant.

23 His ergo et his similibus inimicitiiis civilibus undique accrescentibus, jussu præpositi f ecclesiæ ac consilio fratrum corpus præscripti sanctissimi Patris nostri extra basilicam, in honore ipsius fundatum, in qua frequentissimis benignus coruscat virtutibus, cum magna devotione et supplicatione populi in plateam templo convicaneam die quadam delatum est: ibique utriusque sexus magna multitudine congregata, sacerdote ad populum sermonem perorante, inimicitias a corruptore spirituum ante modico tempore excitatas, quæ numquam auro vel argento in amicitiam redigi poterant, Spiritu Sancto animos omnium sedante, per beatum Donatianum Deus pacare dignatus est; ita ut diruptis omnibus discordie vinculis, et obtusis odii stimulis, cuncti unanimes inirent fœdera pacis g. Ad manifestandum quoque populo, hujus pacis fœdera, divina annuente clementia, fore inita, fuit interim quidam puer, qui vitæ suæ tempore claudus h degerat, cum multis diversarum angustis infirmitatum detentus, juxta feretrum Patris nostri depositus, orationibus, quibus licuit, auxilium a beato Viro obnixè flagitans (viderat enim in somnis, ut ipse affirmabat, se ab eodem Patrono sanandum) sanitati redintegratus.

24 Quod major portio populi Brugensis, utpote invicem sibi dissonantis, et ad credendum admodum tardi, non per Sanctum Donatianum, verum per beatum Ilherum i, cujus feretro propius miser ille obreperat, elucidatum fore astruebat. Unde fratres ecclesiæ vehementius, quam sermonibus aut litteris scripto commendari possit, non manifeste tamen condolentes, manus et corda in cælum fixi, Salvatoris clementiam deprecabantur, quatenus aliquod signum ad incredulitatem

D
Ortus apud
Brugas im-
manis lu-
multus,

c

d

e

E

producto
Sancti fere-
tro, sedatur;
claudus puer
f

vicinam

F

g

h

et puella pa-
ralytica

i

populi

A populi detergendam evidentius declarare dignaretur. Verum cum usque ad horam diei sextam omnes orationem ad Deum protelantes ibidem demorarentur, nec tanta mora ullam spem futuri Miraculi promitteret, a suo frustrati desiderio alta suspiria ex imo pectore ingeminando sanctum Patronum nostrum reportabant in monasterium, ac omnis cœtus fidelium unusquisque ad propria regressus est. At quidam ex fratribus, licet crebris suspiriis ac multa redundatione lacrymarum confusi, tamen de gratuita misericordia Dei, qui non derelinquit sperantes in se, non diffisi in ecclesia remanserunt, et puellam quamdam, quæ fere omnibus annis ætatlæ suæ paralytica degerat, super feretrum, in quo venerabilis piissimi Patris nostri corporis thesaurus cum reverentia reservatur, quam devotissime collocarunt.

curantur,

B 25 Hæc quidem tantis, quas tam dira passio solet excitare, molestiis angebatur, ut pene jam corpore præmortuo in solo vix ejus pectore vitalis spiritus anhelaret. Quid plura? cumque diu præ dolore aurum, quo sanctissimi Patris loculus decoratur, dentibus corrodens, palmis feriens, ac crebris lacrymis remedium sibi concedi postulans, feretro incubisset, ingravescente infirmitate, a fratribus subtus feretrum in pavimento deposita est. Videres tunc illam miserabiliter angustiari, validissimo morbo coarctari tantum, ut potius mortuam æstimares, quam vivam; sed divina annuente clementia, per Beatum Donatianum spiritualis subsecuta est medecina, quia exsanguis facta, postquam exigua aquæ guttula est refocillata, baculo sustentans membra a feretro usque ad altare in honore sancti Patris nostri dedicatum nutando segniter tripodabat. Ubi simulac tanto itinere requievit fessa, ad feretrum medici sui, sustentatorium spernens baculum, velociter est regressa. Ubi in momento corporis totius sanitatem plenam recepit, ac si nullam unquam ægritudinem perulisset.

C ingenti adstantium et accurrentium lætitia.

26 Sentiens autem se expeditam, vidensque in se Dei elucidatam misericordiam, pro recepta libertate Deum et pium Donatianum, cujus intercessione hoc obtinuerat, vocibus altisonis cœpit magnificare: mutatur continuo adstantium dolor: lætitia renovatur: gaudium ab omnibus celebratur: funduntur præ gaudio lacrymæ, quæ ante obortæ fuerunt præ dolore: tam elucida Miracula absentibus denodantur, quatenus eis unanimes in Domino congratulentur: fit continuo magnus populorum concursus, divinæ virtutis laudantium operationem, et concordiam omnium acclamatione potentissimam Sancti Donatiani collaudantium interventionem: undique laudes Domino personant, signis ecclesiæ concrepantibus: « Te Deum laudamus » clerici devotè jubulant, viris et mulieribus Deum glorificantibus voce, qua poterant. Illa autem gaudens et exultans omnibus occurrit, ac in se Dei miserationem perpetrata elucidat ostendit. Hunc vere, fratres charissimi, confessorem nunc sanctissimum Patronum nostrum omnimode nos de-

cet venerari, laudare, atque assidue ejus servituti invigilare, per quem nobis tam elucida fiunt Miracula: ab eo siquidem, qui fideliter precatur, gratum consequitur auxilium: ab eo certa vere pœnitentibus non denegatur indulgentia; quapropter hujus sanctissimi Patroni nostri humilitatem imploremus, quo apud divinam, cui infatigabiliter deservit, Majestatem pro nobis digne intercedere. Audivimus modo, paralyticam istam paralysis suæ, hoc mediante, suscepisse remedium. Credamus et nos, si ex toto corde pœnituerimus, per eum ab omni peccatorum nostrorum putredine mundandos, præstante Domino nostro Jesu Christo, quem cœlicus ordo laudat in excelso semper sub nomine trino in sæcula sæculorum. Amen.

AUCTORE ANONYMO.

ANNOTATA.

- E
- a *In civitate Brugensi.*
 b *Alius denuo hujus Miraculi scriptor existit, ut monimus § IV num. 54 Commentarii prævii.*
 c *Contigit expeditio hæc Urbani II hortatu circa annum 1096.*
 d *Secundus hujus nominis, dictus Jerosolymitanus, quod non tantum cum ceteris Occidentis principibus crucem assumpserit, verum adeo strenue rem gesserit, ut non immerito Augusto cæsari ab anonymo æquiparetur.*
 e *Domesticum hoc Flandrorum dissidium refert Meyerus ad annum 1097.*
 f *Bertulphi nimirum, ut patet e dictis § I num. 6 Commentarii prævii.*
 g *Vide dicta § III num. 29 Commentarii prævii.*
 Porro ad simile dissidium componendum corpus Sancti nostri cum multis aliis Sanctorum corporibus fuisse adhibitum, idem tradit Meyerus ad annum MXXX sic scribens: Indictus Aldenardæ a Balduino principe conventus, quo in conventu Hugo episcopus Noviomagensis cum omni Flandriæ dignitate; corpora item Sanctorum Gerulphi, Wandregisili, Ansberti, Vulfranni, Bavonis, Amandi, Pharahildis, Donatiani, Amelbergæ, Walburgis, Landoaldi, Vincianæ, Vedasti, Bertini, Winnoci, aliaque omnia Flandriæ sacra interfuerunt. Hunc conventum factum invenio pro pace Flandrica, hoc est, si satis cerno, ad componendam domesticam discordiam, in qua Flandri in duas divisi partes, alii Barbato patri, alii filio ejus Balduino Insulano, ut Hugo Floriacensis scribit, adhærebant.
 h *Cæcum fuisse, male asseruit Meyerus,*
 i *De hoc consule Prætermisos ad hunc diem.*

F

AUCTORE
EBRARDO.

CAPUT III.

Themardus canonicus Watinensis a paralyysi curatus : mulier ab injuncta sibi poenitentia, ac quidem eremita a convitiis Sancti intercessione liberati.

a
Ut mirabilis
est Deus in
omnibus
Sanctis suis,

* Codex Du-
nensis me-
lius : quales
et ipsi Vitæ
merito.

* idem : visi-
tant.
* idem male :
innititur.

* idem male :
utique

b
c
ita et in S.
Donatiano :
nam The-
mardus qui-
dam,

* Dunensis
codex male :
Sanctum.

c

d

e

Miracula Sanctorum, quibus vel corporali præsentia in mundo claruerunt, vel his ærumnis assumpti apud ossa sua et memorias quotidie redeunt, et ipsi, quales vitæ meritorum fuerint, nobis indicant, et supernæ patriæ, in quam transierunt, ad gaudia capienda nos invitant : vivunt enim ibi, quia feliciter vivunt, quia mansuræ Jerusalem jam cives effecti, sic hujus habitationis, quæ dissolvetur, adhuc hospites juvant *, ut ab illa, in qua vere vivitur *, mansione numquam voluntate recedant. Ostendunt enim, ibi se posse impetrare, quod rogant, dum postulata conferunt, quæ, nisi feliciter ibi viverent, ad eos suspirantibus donare non valerent. Ex qua illa communi angelorum et hominum curia, quæ una per adoptionem jam est facta respublica, rex Christus præsidens singulis quibusque gentibus sua deputavit suffragia, ut corpus ejus, quod est ecclesia, ubique * pervigiles habeat suæ peregrinationis excubias, ne invidentis inimici per incautulam incurrat insidias ; per hos enim rectores secundum prophetæ vaticinium requirit oves suas ac visitat, ut, quod abjectum fuerit, reducat, quod contractum fuerit, alliget, quod infirmum fuerit, consolidet, et quod pingue ac forte, custodiat *b*.

28 Ex quibus unum de multis, quos diversis artibus mirificavit, emeritum suæ domus mansionarium, nobis marinis plebibus sanctissimum Donatianum confessorum delegavit, fidelem gregis præambulum, frugalem nutritium, votorum susceptorem, hilarem in omnibus datorem, medelæ largum, curationis scium *, salutis diuturnæ tutorem solertissimum : qui non modo, ubi venerabilis corporis ipsius thesaurus honoratur, virtutibus coruscat, verum etiam extra territorii sui limites multoties Miraculorum signis innotuit, quæ non tam scriptorum inopia, quam sua semper curans, non quæ Jesu Christi, terrena sollicitudo negligenti oblivione delevit. De quibus memorabilia quædam dono Sancti Spiritus notificare suscepimus, quæ in Guatinensi *c* ecclesia per eundem Patronum patrata cognovimus, fidentes, ab illo donari munera linguæ, qui linguas dat in munere.

29 Est igitur pagus inter Legiam *d* fluvium et Flandrenses maritimos Menapia *e* cognominatus,

cujus incolæ generali vocabulo ab Historiographis Menapii denominantur, gens antiqua et aspera, quæ a Romanis etiam, ut veterum historia meminit, sine cruore * domari non potuit *f* : hæc non reperitur alieno aliquo sanguine inducta *g*, sed quæ sedes illis est et origo : hi fortissimis ac muratis oppidis inter se olim divisi commune denominativum pagi propriis a principio in Caletos et Batavos *h* subdividere vocabulis. Pagi autem ipsius longitudo ab Oriente extenditur, atque ab Occidente, Enula *i* videlicet fluvio finem excipiente, terminatur : a cuius margine, paulatim succrescente cumulo, clementi proceritate mons gignitur, et plano deducto ad subsolanum egestus a Septentrione et Meridie, residentibus cumbis *k*, in altitudine tumulatur, nemoribus consitus, pascuis uber, arborum, ac diversi generis olerum adeo ferax, ut, si nolis procurare utilia, velis nolis, quasi desidiam laboratoris arguens, miro incremento germinet inutilia : præterea tam salubriter flatibus ventorum expositus, ut aëris infecti seu nebularum, quarum confluentiam idem alveus exhalat, in crassitudine coagulari non permittat.

30 Apparet quamquam * ex facili, quanta populi frequentia suis diebus fuerit locus celebris ; ad quem publicæ atque regales utrimque viæ convenientes adhuc præmonstrantur, quarum illa, quæ ob Oriente diffusa illuc usque * dirigitur, alveo subterluente clauditur ; altera vero Britanniam prospectans, ab Occidente in portum Oceani terminatur. In hoc ergo monte historiarum testimonio, quondam Batavorum colonia *l*, modo vero Guatinensis * sita est ecclesia, a viro quodam religioso Odfrido *m* nomine a radice fundata : cuius bonæ conversationis, quam in illa promulgavit, initium inter duros et occultos homines multis dedit animarum proventum : nam cum primo sui adventus tempore locum vidisset solitarium, quemadmodum desideratum diu dilexit, et ecclesiolam *n*, quam inter vepres ac serpentes vilibus tabulatis contextam invenit, non post multum episcopalibus gestis *o* suscepit, clericorum habitationem instituit, et secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam vivere cœpit. Ad quem cum alii novitate vocis permoti, alii vero devotione et occulto gratiæ beneficio inspirati confluerent, et parvo principio reindies crescente, ampliolem fundavit, atque ad bene vivendi propositum plurimum animos incitavit, ut et communi vitæ se libentes contradere, atque omnium, quæ in sæculo habere videbantur, renuntiantes Christum hæredem facerent.

31 Inter quos convicianus * quidam Hermarus nomine, vir fidelis, tunc etiam duos filios parvulos obtulit, atque sub regulæ jugo prædicto sacerdoti erudiendos tradidit ; quos ille suscipiens paterne nutrit, atque vitæ merito sub sancta societate degentes, prout ætas illa sinebat, sub sacris ordinibus servituros promovit ; de quorum uno Themardo nomine relatione præclara per Sanctum Donatianum Deus ostendit

Miracula,

D
in pago Me-
napisco,

* omittit bina
hæc verba
codex Du-
nensis.

f

g

h

i

k

E

Watinensi
videlicet mo-
nasterio.
* Dunensis
codex re-
ctius : quo-
que.
* idem : ad
nos.

l

* supple :
nostra, ex
codem.

m

n

o

F

canonicus
factus regu-
laris.
* vicinus

A Miracula, virtute fulgida, claritate perspicua, in se probabilia, alieni testimonii non indigentia *p*. Hic igitur cum novennis juvenulus a parentibus in eodem cœnobio essent oblati, in illa sancta societate pro modulo suo sub disciplina pastorali regulariter est conversatus, promptus et obedienter domestica implebat officia : ad nutum monentis facilis operabatur injuncta; et quod provecior ætas competens agere non erat, * ut consuetudo est in domo Dei minores instruere, in sorte sua cum cœtaneis veniebat. Agebat sic sub scholaribus aliis tempus prolixius, et ad quod instituebatur, providentia Dei indes proficiebat in melius, et pubescentem ætatem sub studiis transigebat regularibus.

* *Dunensis*
codex me-
lius : poterat

paralysi ta-
ctus,

* *lege* : labo-
rare cum
Dunensi
codice.

B

32 Intelligebat jam tunc tutam viam esse sub ductoribus tutam vitam vivere, sub rectoribus tutum laborem * cum hujusmodi laboratoribus : sed sub intuitu cernentis cuncta Judicis quid tutum aut sibi confidens esse queat, quod opificem sui operis aliquatenus lateat, quod divini luminis acumen effugiat? Nulla transeunt, nulla succedunt, omnia videt, omnia penetrat, scrutatur omnia, judicat omnia; neque opus habet, ut sibi quis dicat testimonium de homine, ipse enim novit, quid sit in homine : ipse in hoc famulo suo invisibili judicio forsane sciebat occultum, quod misericorditer puniri voluit, ne transiret inultum; aut si proprie * puniri non debuit, salutiferum in eo iudicium correptionis fratrum * indixit; nam decursa, ut dictum est, minori ætate, jam grandiusculus eminebat, jam calentis adolescentiæ terminos attingerat, cum acutissima, quam Græci paralysin vocant, passione dissolutus decubuit, ac membrorum destituta compage, a planta pedis usque ad verticem dimidius *q* emarcuit : erat miseranda facies præferentis vivum cum mortuo; cum adhuc tota corporis mole superstitie, sinistrum latus omne tulisset passio, ac vivos artus pars mortua sibi deputasset officio.

* *Idem* pro-
prio reatu.
* *lege* : no-
stræ, cum
eodem

q

et dire cru-
ciatus,

C

33 Et quia seipso carere salus non erat, pondus tædiosum oculis omnium præferbat, quod in eo ne deperisset, morbus ipse solidaret : jacebant a ministerio vacua languida membra, et superficiem solam humani corporis exhibebant nulli usui congrua. Si quando autem ad modicum remissa passione ad ecclesiam aut alicubi eundum erat, baculo sustollente, vivum cadaver segniter ac fatigabiliter tripodabat : aut absente custode, dum se aliquando minus sane ad aliena movebat, miserum hominem multoties in reptile quodlibet transformabat. Lingua sine officio erat, vel si quid balbutiendo delatrabat, aliena ab intellectu, ac sine sensu personabat. Longum est memorare per singula miserias, et quas tam dira passio solet excitare molestias *r*. Cumque fere per triennium hujusmodi martyrii dilatio protenderet, nec jam spem recuperandi * ullam inveterata morbi affectio promitteret, irremota * semper cum fide postulantibus divina miseratio affuit, et diuturna calamitate *s* afflictum, a beneplacito suo non tamen derelictum fuisse demonstravit.

* sanitatem

* *Dunensis*
codex male
in remorata.

s

34 Nam cum sancti Nicolai * anniversarius natalis advenisset, ac frequentior ob ejus memoriam ad supra memoratum locum populus * conflueret, idem frater quadam in se mentis alacritate inter ipsa flagella * commonitus petiit, quantum communi lætitiæ, quam celebrandam noverat, cum ceteris fratribus interesset. Deductus autem ad vigiliis noctis, officium lectionis, quod sibi licere postularat, devotus implevit, sed invaliditatem non ferens, ante alios finitis laudibus ad stratum rediit. Vix tenuissimo sopore solvitur, ut, quemadmodum fieri solet, facile dormiens potius te vigilare credas, cum ecce subita luce cubile, in quo jacebat, omne perfunditur, in qua magnificos duos viros ad se venire de improvviso conspicitur, quos officiosa sedulitate senior quidam præcedens quasi obsequentis vicem antetantum dignitatem gerere videbatur. Ipsi autem admodum decenti gravium personarum incessu hinc inde pone sequebantur. Terretur inopino lumine frater, atque invisio antehac formarum atque habitus fulgore totus concutitur, et quidnam, incertus, faceret, solam eorum, quos aspicebat, præsentiam tremulus admiratur.

AUCTORE
EBERARDO.
demum in
somnia
addit idem :
Patris nostri.
idem : ad
nos.
* tractus :
idem

35 Is autem, qui eos antecedeat, quasi familiaris visitator propius accedens lectulo astitit, et aliquamdiu tacitus habitudinem jacentis exploravit, quem cum diligentius desuper intuentem intueretur, priorem atque ecclesiæ loci * fundatorem Odfridum domnum, qui ante biennium vita discesserat, toga regulari splendidum hunc esse recognovit : gratulatione statim attollitur, gaudio interiori relevatur, inopinatum enim reditum diu amissi patris osculatur, et, quo valuit, nutu cœlicum illum conventum ac reverentia veneratur *t*. Tum senior : Numquid dormis, fili? Et ille : Numquid posse me, pater, dormire credis, quem eminenti * ac tam gravi debilitate vinculum cernis? Somnus namque aufugit ab oculis, quemadmodum sanitas a membris. Ad hæc senior : Vide, inquit, fili, et ex latere stantes innuebant, vide, inquam, Sanctum Donatianum Bruggensem hunc esse, ac tui visitatorem venisse cognoscas. Istum autem Blandiniensis cœnobii *u* conservatorem ac mansionarium beatum Gudwalum *x* assistere nec minus ambigas.

videt Odfridum,
SS.
Gudwalum
et Donatianum,

* *Dunensis* :
codex : no-
stræ

t

* *idem* male :
imminenti.

F

u

x

a quibus se
S. Donatiani
ope

* *idem* : no-
bis.

* *idem* : mi-
cantibus

* *forte* : cri-
spos

walus

AUCTORE
EBERARDO.

walus altitudine procerâ, omni superficie membrorum eminentior, forma elegans, multitemporis senex et ætatis maturæ, nivibus candidatus. His dictis, ad beatum Donatianum conversus: En, inquit, Vir Sancte, Deus præcepit, ut hunc canonicum sanes: qui etiam in hac Christi proxima nativitate Bruggas ad tuam curiam veniet, ac suæ mensuræ filum argenteum duos Anglicos appendens pro munere tibi deferet: quo etiam dono singulis annis, dum vixerit, revoluto termino rediens, altare tuum honorabit.

sanandum,

37 Cui Sanctus respondit: Laudo. Numquid, Sancte Dei, verbum non amplius addes? Medicus designaris, et promissum medicinæ uno solo verbo concludis? Munus propositum audis, et spe agendi muneris non altercaris? Securitatem fiendæ sanitatis accipis, et oblata duo minuta non spernis? Tam longa via venis, et pro itinere mercedis nihil requiris? Non Arabs, non Indus, non dives virga species mittit, quales portas, et quia dono possedisti, vili pensas? Diversis tamen quæstibus lucrantur medici, diversis imposturationibus acquirunt medici, diversis modis seipsos extrudunt medici, multis assertionibus promittunt, multis promissionibus fallunt; tu autem omni ambiguitate postposita, multiloquio non uteris, aviditate pretii non caperis, sed « laudo » quinque litteris et duabus syllabis totum hominem sanare confidis. Dives littera, dives sensus, dives responsio; magna medicina in parva dictione, magna salus in brevi conscriptione, atque ideo non eges prolixa circumlocutione y.

* Dunensis
codex male:
munera.

B

* idem male:
concluctan-
tur.* sequentia
omitti Du-
nensis codex
y
aliisque se-
creta

38 Et apprehensam jacentis manum morbidam senior dextræ Sancti inseruit, eumque sub hujusmodi verbis attentius commendavit: Accipe, inquit, O sancte Dei, hunc canonicum pro illo uno de tuis, quem tibi nomino, qui nisi velociter vitam correxerit, jam in Dei præsentia damnandum prædico z. Frater autem ad horam hunc taceri voluit, quid de seipso revelationis compleretur, tacitus expectavit, et quemadmodum

C

Sanctorum consecratis fuit audiendo, ita quoque cautus reum non prodidit detegendo, quia nulli umquam, quis esse, indicare voluit, præter eundem ipsum, quem revelatio denotavit aa. Retulit etiam frater idem fratribus, * eum a se postea commonitum ante mortem suam attentius ad lamenta fuisse conversum. Interea cœlicus ille conventus solvitur, et relicto, qui cum eis venerat, seniore, sanctus uterque divertitur. Senior autem sollicitudinis instantia adhuc alia quædam domestica dispositurus in ipso lumine substitit, atque discipulum, quid deinceps ageret, diligenti eruditione amplius informavit.

aa

* Dunensis
codex: nobis

edocetur.

bb

39 Vade, inquit, filii, ad fratres nostros, et cambarium bb eorum ante hoc aliquod tempus rebus humanis exemptum intolerabiliter cruciari nuntia; sed eorum precibus, si unanimiter pro illo egerint, a Deo brevi concedendum fideliter indica, et ne, inquires, diffidant de venia, quia per eos redimetur pro certo de pœna. Addas etiam tuis assertionibus, ne anniversarium Gregorii Papæ septimi de cetero negligentia trans-

eant, sed annis singulis celebri obsequio solemnitate ambient, quia ecclesiam nostram signo et amplifico * decreto firmavit, et recte vivendam in ea nobis paterna traditione promulgavit. Quod si devote complere voluerint, non frustrari renumeratione sine dubio affirmes; quia vir sanctus est, et magni meriti, et in multa gratiarum actione Deus suscipiet, quod mando pro eo fieri. Ita consummata visione Sanctorum comitatus vestigia senior quoque abcessit, et fratrem præ angustia spiritus multo sudore velut aqua perfusum dereliquit, vix enim onus visionis propter sui difficultatem sustinuit; sed non tam quod in stupore mentis vidit, licet pene exæstantem terruit, quam odoris fragrantia, atque recipiendæ sanitatis jam spe gratia delectabiliter refovit cc.

40 « Jam sol astrigeras cursu properabat ad » arces, et rosea stellas cecabat luce minores » cum a leni * quiete frater percellitur, et se magis certum vidisse cœlicolas, quam dormisse miratur; qui statim ordine recomputato, ad confessionem eorum, quæ viderat, in concessum fratrum quantocumque pervenit; atque mirantes præ gaudio et de promissa salute alacriores reddidit, et de cœlesti visitatione loci in magnam spem unanimes excivit. Fit interim præteriens decursus temporis longior, atque salutaris terminus, quando se nostri Salvatoris nativitas acceleret, cupienti animo peroptatur: salutatio quotidie adventus diem: salutatio futuræ sanitatis sponsonem: solum sancta statio veniat: jam securus loquaci * conscientia de sua statione jactat: dilationem passionis diurnæ non reputat: lacescat dies, quem Virginis proles, et idem Dei filius sacrat: nihili pendit membra torta, corpus contractum, dum sustinetur dies pollicita, quæ reddat erectum; sed venit ad votum tardior, et quæ elementorum * ministerio remoratur, inhiantis suspirantis desiderio prævenitur.

41 Tandem vero jussu prælati ac fratrum consilio, parata protectione, iter optatum arripuit, atque Bruggas ad locum Sancti triduo ante natale Domini multo sudore pervenit; quem prima nocte liberalis quidam de fratribus suscepit hospitio; sed cum causam præpositus dd ecclesiæ cognovisset, statim in domo sua diversorium habere concessit. Unde quia ecclesiæ contigua esset, facile ante Sanctum deponi potuisset. Et ordinatis ad ejus custodiam officiis, idoneas personas cum eo de fratribus, qui omni benevolentia aderant, dereliquit: ee ille sollicitus ad alia tractanda longius abiit ff. Cumque jam consummata vespertinali synaxi, nox imminere cœpisset, (erat enim, quæ proximas Dominicas vigiliis antecederat) ecclesiam adiit: ibique aliquamdiu moratus, dum orationum vota persolvit, tam magna subito difficultate deficere cœpit gg, ut, dum redire pararet, per se nullo modo prævaleret, ex quodam enim horrore superinfuso, ut ante Sanctum pervenit hh, æstus latens viscera per ima statim cucurrit, ac deinde ad exteriora pervagatus singula membra sensim carpere cœpit.

D

* Dunensis
codex re-
citus: apo-
stolico

cc

expergef-
catus viso-
nem fratri-
bus pandit,
* codex Du-
nensis male:
alienus

E

* idem: lo-
quitur: in.* idem: qui
alimentum.eorumque
consilio dum
Bruggas se
confert.

F

dd

ee

ff

gg

hh

Unde

A Unde totum corpus simul copiosissima sudoris inundantia promanavit; quæ etiam post multis diebus irrecuperato latere siccati non potuit *ii*.

sanitatem,
* Dunensis
codex: defec-
tionem.
* idem male
a fratribus.

ii 42 Tortus autem aliquamdiu dum accrescentem dolorem non sufferret, ministrorum manibus ad lectulum ab ecclesia reportatus est. Videres tunc hominem diversis anfractibus angustari, occultis quibusdam fatigabiliter suggestionibus huc illucque versari, nihil stabile, nihil certum agere, remedium passionis multiplici mutatione querere *kk*, nunc aptius jacere, nunc sedere commodius; sed nec locus ad quietem, nec lectus ad requiem tentationibus tot fatigata membra commodabat; ita ut ex cruciatum doloribus ne furiose ageret, custodes aliquamdiu formidarent, nec tamen ad tam varios motus, quibus humana compages in se reformabatur, victi cedere; imo nunc fomenta caloribus adhibere, nunc ad refocillandum vixdum anhelanti frigora ministrare, interdum ad aliena conantem strenue cohibere, inter omnia mirari tantam valetudinem in non valente. Tum interim latus illud, quod diu stolidum jacuerat, paulatim rigore soluto calere, crebris momentis subrepente rigore titillare, nervorum connexiones ad usus pristinos reparari, manus cum lacerto, cum pede, sæpius tentatis reflexionibus, crus ab inguine redire; donec sensim repens undique sanitas, quasi post medicantis tactum a summo usque deorsum hominem redintegravit, atque inter sibi consistentes veloci saltu se in pedes erexit.

convictis de
Miraculo
omnibus,

ll

* idem male:
stupentes.

C 43 Mæror in gaudium, luctus in exultationem continuo permutatur, et qui paulo ante compatiendo testes circumsteterant *ll*, jam congratulando undique confluere, tentant, contingunt, et an ita se habeat, ut factum est, præ nimia signi admiratione aliqui adhuc ambigentes, multiplici experimento alii videre audita, alii non semel audire visa, quasi novum semper amica stipantes curiositate, concertant. Stat medius, et argumenta fidei circumferens quibusque obviantibus gaudenter exponit, atque in his, quæ videbant, monstratis indicis certiores reddit. Tunc omnes, unusquisque videlicet impensius famulatus fructum per ipsum offerre Deo cupientes, iter ad ecclesiam cum eo accelerant. Sed velut amplificus Eneas novis gressibus fidens non ille auxilium, non ille lumen quæsit, imo per difficilia et angulosa loca solus omnes alios antevenit. Subsequuntur curiosi, qui ad ministerium præcedere debuissent, et quod nulla impactione se læserit *mm*, Deum glorificantes plus mirantur.

mm
integre recu-
perat.

44 Ut autem adhuc major fidei firmitas appareret, ipse a superiori basilicæ solario, ubi intraverat, nemine regente, ante altare, quod majus appellat, per cochleam celerime descendit, filum argenteum, sicut injunctum erat ei, in ipso ad Sancti corpus obtulit, atque in eodem loco multis veniis *nn* quas nisi sanus facere non potuisset, brevi spatio in oratione afflixit. Hujusmodi probationibus, ne momentaneo impulsu aliquo contigisse crederent, spectantibus, qui aderant, satisfecit, ad quietem rediit, Matutinis

ejusdem noctis interfuit *oo*, die facta nihilominus in choro continue sanus apparuit, portatoribus suis ipse saliens dapifer eadem die ad mensem ministravit, et omni ambiguitate detersa, secunda nocte Dominicas vigiliis cum pleno conventu celebravit: die autem ipsa Natalis Domini prælatus ecclesiæ publica statione, eodem fratre attestante, de omnibus, quæ acciderant, in sermone ad populum credibiliter peroravit. Erat annus Incarnationis Domini millesimus octogesimus octavus, indictio undecima *pp*, cum in ecclesia sancti Donatiani patris nostri hoc præclarum Miraculum consummatum est, atque ante corpus ejusdem Sancti cum magno cleri plebisque triumpho fideliter recitatum ad laudem et gloriam Dei Patris, et Filii ejus Jesu Christi Domini nostri, qui cum eo et Spiritu Sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

AUCTORE
EBBRARDO.
oo

pp

45 *qq* Tempore prisco mulier quædam fuit, quæ multis peccatis impedita erat, namque suum conjugem occiderat, et suos pueros extinxerat; quæ dum diu sic peccatrix erat, poenitentiam talem ab episcopo suo sumpsit, quatenus semper catenis ligata circum brachia circaque latus fuisset; sed Deo auxiliante nocte quadam, cum se somno dedisset, visio quædam sibi humillimis vocibus nuntiavit, quod cito Venderiam *rr*, quæ urbs sita erat supra littus Marnæ, pergeret, atque in ecclesiam S. Donatiani confessoris intraret, et ad chordas signorum collum suspenderet, illicque catenas a lateribus et brachiis, peracta poenitentia, deponeret. Quæ prope surgens ac Deum laudans ad ecclesiam processit, et quæ sibi jussa fuerant, complevit. Quo audito populus et clerus ad ecclesiam concurrerunt, et Deo gratias, qui tanta miracula pro Sancto Donatiano fecerat, reddiderunt.

qq

Mulier ab
injuncta sibi
poenitentia,
E

rr

46 Dehinc non post longum tempus quidam eremita infra nemora hæsitaverat, quique diu Beatiissimi Donatiani socius fuerat, quem populus vicinus invidiosum pro corporis sanctitate icibus crebris talibus more solito percutiebat. Quodam vero die pulcherrimam ei mulierem dæmonis monitu, quæ sanctitatis suæ opera convitiaret, nequissime transmisit. Illa itaque, ut erat dæmoniis obsessa, lacrymans, proclamans, vociferansque ad sanctissimum eremitam properavit, et ab eo pro tempestate nimia hospitium rogavit; quam cum Sanctus aspiceret eremita de quodam infirmo visitato veniens, cur ei tanto dolore onerata lacrymaretur, interrogavit. Illa quoque ei respondens ait: Mi domine, sylvestres feræ quapropter te, ut recipias in hospitium me famulam tuam, deprecor, nimio terrore persequuntur.

et quidam
eremita

F

47 Tunc sanctus misericordia commotus hospitii sui fores eam absque ulla mora subintrare præcepit: quod cum vidisset diabolus, ira maxima repletus, mulierem clamare excelsa voce festinavit. Audiens autem hæc eremita, humillima voce jussit eam tacere; sed illa magis monitu dæmonis clamare cœpit. Ille autem fessus præ nimio clamore præcepit mulieri in lectum suum secum intrare; et confestim mulieris amo-

a convitiis
Sancti ope
liberantur.

AUCTORE
EBRARDO.

re incensus lucernam incendere fecit, sique inferni pœnas pati posset, cruciatu diro tentavit. Quare igne digitos exarsit, et interim diei lux accessit. Tunc homines vicini et derisores iniquitatis ad sanctissimi hospitium proclamando currerunt, et sanctum eremitam convitari voluerunt. Quo audito, eremita Sanctus misit ad Sanctum Donatianum, et suis verbis sanctissimis crediderunt, postea laudem Deo cantaverunt. Post non longo tempore Sanctus Donatianus defunctus est et magno honore magnoque fletu sepultus est ss.

ss

ANNOTATA.

a Hujus Miraculi auctor est Ebrardus : Consule etiam § IV num. 54 Commentarii prævii de editione Martenei e codice Dunensi; sed hujus prologum, quod nimium sit prolixum, nec ad rem faciat, omittimus.

B

b Ezechielis cap. xxxiv. v. 16.
c Supple nostra e Marteneo; hanc enim voculam sicuti et alias infra et ad marginem notandas studiosè noster omisit, uti statim citato littera a loco monuimus. Porro Watanum seu Vatanum vicinis Flandris Waten, Gallis autem Ouate dicitur, fuitque castrum olim munitissimum, una cum monasterio canonicorum regularium S. Augustini, in Artesia limite, ad Agionem fluvium, ab Audomarpoli Gravelingam versus, duabus circiter leucis dissitum.

d Lisa plerumque vocatur, et nascitur apud Lisburgum in comitatu Artesia; hic pertransiens Teruanam, a Carolo V imperatore solo æquatam, Ariam, sanum S. Venantii, Minariacum, Armentariam, Meninas et Cortracum Gandavi in Scaldim labitur.

e Pars est antiquorum Menapiorum, de qua mentio est in divisione regni Ludovici Pii ad annum 835, et in diplomate Caroli Calvi anni 864 pro Gandensi S. Bavonis monasterio, et alibi sæpius; ubi passim Menapiscus seu contracte Mempiscus pagus appellatur, eratque is fere terræ tractus, qui Legia flumine ad Meridiem, Oceano et antiqua Flandria ad Septentrionem, Cortracensi et Gandensi districtu ad Orientem, et Teruanensi ad Occasum terminabatur. Ita Wastelainus. Attamen si Divæum in suis Gallia Belgica antiquitatibus, Adrianum Schrieckium in primo suo indice Geographico, et Josephum Scaligerum in Notitia veteris Gallia consulas, negare vix poteris, quin latius aliquanto patuerit Menapiscus pagus, sed quousque non est loci hujus ad amussim determinare, nec facile id aliquis poterit.

C

f Numquam plane debellatos fuisse a Romanis Menapios, contendit Vredius Historia Flandria prod. II, pag. 5 ita scribens: Tametsi Cæsar dicat (lib. 6 belli Gallici) postea pacem cum iis factam, eisque Comium Atrebatem Belgam custodis loco relictum: cum ipse Comius postea rebellavit, ipso Cæsare teste (lib. VII) numquam, ut supra Dio asseruit, Menapii plane debellati fuerunt, qui præter sylvas suas et paludes habe-

bant insuper insulas, ubi etiam, aridissima aestate, a Romanis erant omnino immunes. Passi quidem fuerant a Q. Titurii Sabini et L. Arunculeii Cottæ exercitu terræ suæ vastationem, sed ipsi se in densissimas, ut lib. 3 ipse Cæsar loquitur, sylvas abdididerant, effecti Romanis ubique formidabiles.

D

g Censet Wastelainus in sua Gallia Belgica descriptione pag. 199, veros Menapios exitisse illos, qui veniente in Galliam Cæsare, unam alteramque Rheni ripam occupabant, nec aliunde hos, de quibus modo agimus, quam ab illis denominatos, eo quod ob communem causam invicem confederati forent.

h Ignota fuit hæc Menapiorum divisio Wastelaino, Wendelino, Vredio aliisque, quos consului, omnibus, nec usquam reperio, fuisse aliquando Batavos inter Menapios recensitos.

i Eundem esse credo cum Agione, qui hodie Aa nuncupatur, irrigatque sanum S. Audomari, Watanum, et infra Gravelingam Oceano immiscetur. Vide dicta supra littera c.

E

k Est locus declivis et propensus in vallem desinens.

l Idem tradere loci incolas, testis est Grammayus, qui et credit, coloniam hanc ductam fuisse a Romanis, redactis in potestatem Batavis; atque id clarum evadere ait ex historiarum collatione, itinerum militarium delineatione, repertorum præcedenti seculo numismatum inspectione.

m Sacerdos erat, eoque missus fuit, adnente Roberto Frisio, sed male a Grammayo vocatur Olfaidus.

n Erat ædicula S. Richarii, quam Alfuinus presbyter Odfrido cesserat. Adi Meyeri Chronicon Flandricum ad annum 1072.

o Forte: accepta ab episcopo facultate.

p Accipe e Marteneo, quæ studio noster hic siliuit, sequentia: Et quia conversantes a principio quotidie illa videmus, quotidie oculis aspicimus, quotidie manibus contrectamus, volumus etiam quosque fideles ea nobiscum admirari, nobiscum venerari, et licet non præsentem, vel in scripto nobiscum contueri. Adis dicta § IV num. 54 Commentarii prævii.

F

q Corruptus ergo erat, ut Græci vocant, hemiplexia, seu semiapoplezia.

r Superaddit hic Marteneus sequentia: Nam dies sine quiete, noctes insomnes, dum a fratribus continuatas, ac majora recole specialius, narrare minora prætereo. Sed unum satis mirandum pono, quod partem vivam corporis, quam premortuum trahebat, tanta passionis adjumento collata virtus roborabat, ut non solum non deficeret, sed quod languentibus accidere non solet, duobus aut tribus retinentibus aliquando valentior obsumeret. Qui tam indomitibilis vigor nec ante passionem umquam extitit, nec sanitate recepta ulterius in eo remansit.

s Legit Marteneus: diurnitate; sed, ut apparet, male contraxit in unam binas voces in Dunensi codice pro more temporis forte abbreviatis.

t Sequitur hic integra fere columna apud Marteneum

teneum

A teneum, sed hanc non recito, eo quod Ebrardi verosimilius non sit, sed a Dunensis codicis auctore adjecta.

u Vetustissimum illud est, atque ita appellatum a Blandinio monte apud Gandavum, cui inaedificatum fuit inter Legiam et Scaldim amnes, estque hodie D. Petri abbatia, totius Flandriæ facile celeberrima, gaudensque amplissima tam fori quam potius jurisdictione.

v Acta S. Gudwali episcopi, cujus reliquæ ad Blandiniense monasterium circa annum 959 fuerunt delatæ, in opus nostrum intulit G. Henschenius ad diem vi Junii.

y Marteneus hic inserit sequentia: Donatianus vocaris, a donatione nomen accepisti, dona, mi domine, convenienter edissere, quid respondisti, imo ipse resolvat "laudo" quod dixisti. An non ita, Sancte, aisti? Ergo senior a Deo te missum asseris, curialem illius te profiteris? "Laudo." Veredarium coelestem te fateris, inter summa et ima discurre. "Laudo." Medicum fieri me præcipis, hujus curationem mihi impendis "laudo" adventum ejus ad me disponis, inter meos curiales moraturum promittis "laudo" ne appareat ante Deum vacuus intendis, pretium oblationis appendis. Ergo hoc "laudo." Restat ergo, Sancte Dei, ut manum in tua jam recipias, et sanatum, postquam ad te venerit, ad sua remittas. Restat, ut vivifica manu contractum tangas, et ad portandum sui portatorem facias. Suscipe ergo grabato decumbentem, et resigna nobis non ut solet, miserabiliter tripodantem.

z Plura hic denuo, quæ habet Marteneus, ob allegatam supra littera rationem omitto.

aa Repetenda sunt, quæ dixi littera præcedente.

bb Cambarius cerevisiæ confector seu brazator.

cc Repetenda dicta littera z.

dd Cum infra num. 45 dicatur Miraculum hoc accidisse anno 1088, præpositus S. Donatiani tunc erat Rayerius, qui et Raynarius et Raynardus dictus fuit; nam hic occurrit anno 1080 in privilegio Roberti, filii Roberti Frisonis, et Flandriæ comitis pro confirmatione possessionum monasterii Messinensis, ubi se nominat vice-cancellarium; verum dum postea anno 1089 subscripsit diplomati ejusdem Roberti, absolute utitur titulo cancellarii.

ee Marteneus hanc periodum sic exprimit: Et ordinatis ad ejus custodiam officiis (ministris) idoneas personas cum eo de fratribus, qui omni benevolentia aderant eis, et commendatum dereliquit; sed penultima hæc verba superflua videntur sensum interpolantia.

ff Repeto dicta littera z.

gg Marteneus: tam subita concussione viribus deficit.

hh Omittit Marteneus verbum: pervenit hujus loco scribens: hic...

ii Rectius hic Marteneus: quod etiam post sanitatem receptam multis diebus in recuperato latere sicari non potuerit.

kk Omittit hoc membrum Marteneus.

ll Marteneus rectius: tristes; sed minus recte: constiterant.

mm Addit Marteneus: nocte ac periculoso in transitu, cum intactum reperissent.

nn Veniæ sunt genuflexiones seu corporis molestæ quædam inclinationes, quæ religiosis in penitentiam imponi solent.

oo Omittit bina hæc membra Marteneus.

pp Corrigenus itaque Meyerus, qui Miraculum hoc refert ad annum MLXXVIII, quo currebat Indictio I.

qq Consule dicta num. 54 § IV Commentarii prævii.

rr Adis § IV num. 44 Commentarii prævii.

ss Unde quæsitæ hæc sint, ignoro; equidem ipsi Rhemenses episcopi nil de ejus gestis invenire potuerunt.

APPENDIX

DE QUIBUSDAM RELIQUIARUM VISITATIONIBUS ET TRANSLATIONIBUS,

Haustus ex registro Actorum capituli ecclesiæ cathedralis Brugensis, nobisque ex ejusdem capituli consensu benigne communicatis.

ACTA ANNO MDLXXXIV.

L unæ viii^o Octobris in camera archivorum... ipso reverendissimo præsidente.

Cum propter bella intestina in toto Belgio, his superioribus annis exorta, et rebellionis ac seditionis motus a in civitate Brugensi b major pars cleri ab eadem civitate expulsa fuisset, et ad varias provincias dispersi, inhibito et cessante publico Catholice religionis exercitio, templisque, monasteriis et capellis spoliatis, et ab hæreticis ac rebellibus occupatis, altaribusque et imaginibus contractis, tandem divini numinis beneficio (Flandriæ tumultibus sedari incipientibus) civitas Brugensis ad Sanctæ Matris ecclesiæ gremium, ac serenissimæ regis Majestatis obedientiam reducta est, multique ex clero reversi, pace ac reconciliatione c ejusdem civitatis, cum maximo Catholicorum gaudio, die xxv Maji 1584 publicata, cumque ob vicinum festum Sancti Donatiani patroni ecclesiæ cathedralis, opportunum videretur, Reliquias ejusdem Sancti Donatiani, superioribus annis extra ecclesiam secreto ac satis humido loco collocatas et custoditas, ad eandem ecclesiam referri atque visitari, hinc est, quod eodem anno 1584 mensis Octobris die nona, regnante Hispaniarum serenissimo rege Philippo, comite Flandriæ, etc., ac illustrissimo principe Parmensi

Visitantur Sancti Reliquiæ, et novæ thesauri imponuntur:

a b
F

c

EX REGISTRO
ACTORUM
CAPITULI
BRUGENSIS.

d mensi Alexandro *d* has provincias pro sua Majestate gubernante, atque episcopante reverendissimo Domino Remigio Driutio, secundo episcopo Brugensi, visitata est in camera supra sacristiam cistula lignea antiqua et detrita, cum corpore seu ossibus et Reliquiis dicti Sanctissimi Patroni nostri Donatiani Confessoris Christi per præfatum reverendissimum episcopum Brugensem, præsentibus et sibi assistentibus decano et canonicis tunc residentibus, nempe venerabilibus Dominis Nicolao de Heere decano, Jacobo Eckio archidiacono, Laurentio de Molendino cantore, Alexandro Barradot, Antonio Monachi, Remigio Driutio officiali, Matthia Lambrecht archipresbytero, Jacobo de Heere et Andrea Bottyn canonico secretario capituli; et fuit capitulariter ordinatum, confici novam capsulam ligneam ad dispositionem prædictæ antiquæ cistulæ cum ipsis Reliquiis, ac eidem antiquæ imponi hanc Visitationis cedulam cum duabus Reliquiarum translationibus *e*, hic infra registratis, quæ anno 1695 in pergamento scriptæ, eidem antiquæ cistulæ impositæ nunc inibi repertæ non fuerunt, nec non idem feretrum solemniter et processionaliter deferri per ecclesiam in ipso instanti festo Divi Donatiani *f*.

Deum laudamus » cum Collecta sub finem per celebrantem in summo altari, feretro remanente in choro usque ad Completorium, quo finito repositum fuit superius feretrum suo loco, cum organizatione et decantatione « Christo coherens concio » cum Collecta per celebrantem in sua sede, et moteto per cantores musicos decantato, ac pulsu campanæ Naes *k*.

3 Notandum, quod ipso die Sanctæ Catharinæ mane inter octavam et nonam, dominis decano et canonicis in loco capitulari congregatis, ac prælatis S. Andreae et d'Eechoute atque burgimagistris utriusque senatus, Brugensis et Franco-natus, et diversis nobilibus ac notabilibus civibus præsentibus, reverendissimus dominus prævia decenti adhortatione, Reliquias Sancti Donatiani pridie visitatas ostendit, easque coram omnibus inclusit cum litteris suæ paternitatis, et aliis præcedentium visitationum cistulæ eburnæ, in principali feretro repositæ, deinde habitatis ex choro ad capitulum per ambitum processionaliter egressis, ipsum feretrum, per gradum ambitus claustrum, delatum est per dominos archidiaconum et archipresbyterum ad chorum, præcedentibus habitatis cum decantatione responsorii: « o Sanctissime Pater, etc. » atque paulo post egressa processio per minorem ambitum ob pluviam ut supra.

4 Carolus Philippus de Rodoan Dei et Apostolicæ Sedis gratia episcopus Brugensis, perpetuus et hæreditarius Flandriæ Cancellarius, etc., omnibus et singulis præsentibus litteras visuris, lecturis et audituris salutem in Domino. Posteaquam religione avita postliminio restituta, et Calvinistarum cessante persecutione, hujus cathedralis ecclesiæ Brugensis sacrosanctæ Reliquiæ e diversis erutæ forent locis et latibulis, ac inter eas relata fuisset major pars calvariæ cum variis ossibus corporis Sancti Donatiani hujus ecclesiæ Patroni, simul et binæ litteræ sanæ et integræ sibi cohærentes, hisce transfixæ, quibus constabat, primam visitationem, a translatione earumdem Rhemis in Flandriam, factam anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo sexto octavo idus Januarii, regnante Philippo *l* in Francia, episcopante Radbone *m*, Roberto marchione, Roberti Hierosolymitani filio *n*, Bertulpho *o* præposito, invento quoque in priori scrinio instrumento donationis Ebonis Rhemorum archiepiscopi, dictis litteris inserto, quemadmodum et Acta alterius Visitationis subsequentæ per reverendissimum Petrum Curtium primum hujus civitatis episcopum, videlicet anno 1565 mensis Octobris die decima tertia, idque sub Hispaniarum rege Philippo Caroli V Romanorum imperatoris filio, visa denique Acta relationis statim a reductione dictæ civitatis, sub reverendissimo Remigio Driutio secundo episcopo, nos desuper auditis et mediante juramento examinatis personis suprascriptorum consensu, et nominatim venerabili domino Stephano Davila, ætatis octoginta aut circiter annorum, dictæ ecclesiæ a quinquaginta tribus annis de gremio chori capellano,

easdem

ACTA ANNO MDLXXXVII.

2 Lunæ XII^a Octobris domino reverendissimo præsidente.

pars separa-
tim ponitur,
ac feretrum
circumfer-
tur:

Tunc etiam pars Reliquiarum Sancti Donatiani inclusa est per reverendissimum Brugensem cristallo *g* ornato argento deaurato ad devotionem et venerationem populi, præsentibus dominis Nicolao de Heere decano et Alexandro Barradot fabricario *h*.

ACTA ANNO MDCIX.

Actum in capitulo ordinario Martis postridie divi Clementis XXIII^a Novembris domino decano præsidente.

Domino reverendissimo superveniente et præsidente, capitulariter conclusum et ordinatum fuit, crastina festivitate Sanctæ Catharinæ ferendam processionem generalem, ut observatum fuit ab anno 1593, quo, die Sanctæ Catharinæ, rebelles ac fidei Catholicæ hostes hanc civitatem hostiliter invadere et interciperi tentarunt, *i*, in gratiarum actionem Deo reddi solitam, pro tunc et hactenus conservata civitate Brugensi, cum delatione feretri Reliquiarum Sancti Donatiani, per majorem circuitum, si aura patiat, cum statione et Missæ solemnibus celebratione in hac ecclesia; quæ processio ob aeris intemperiem et continuam pluviam delata est per ambitum claustrum, locum Maelberch, circum Burgum recta ad ecclesiam, ubi Missa decantata, solemniter organizatum et musicè decantatum fuit canticum « Te

Reliquiæ
prius osten-
sæ

includuntur
capsulæ
eburnæ:

F

l

m

n

o

A easdem Reliquias repurgatas, et ex dicto priori scrinio seu trunco decaavato translatas cum omnibus munimentis prædictis, in cistula ebore diversis imaginibus elato * obducta, et huic ligneo feretro exornato imposita, decenter et debita cum veneratione inclusimus, anno Nativitatis Dominicæ millesimo sexcentesimo nono mensis Novembris die vigesima quinta, indictione septima, pontificatus Sanctissimi Domini nostri Pauli V anno quinto, regnantibus Alberto et Isabella Clara Eugenia Infante Hispaniæ, archiducibus Austriæ, ducibus Burgundiæ, Brabantiæ, comitibus Flandriæ, etc.; idque in præsentia reverendorum ac venerabilium dominorum Nicolai de Heere, dictæ ecclesiæ decani, Arnoldi a Mechlinia archidiaconi, Andreae Bottyn cantoris, Servatii Quynckeri archipresbyteri, Huberti Audiantii penitentiarii, Remigii Drintii officialis, Michaëlis Inghelmont, Adriani de Croy, Joannis van Blootacker, Adriani Pryeels, Martini Jacobs, Joannis Crocquet, Jacobi van Heeke, Joannis Cerezo, Petri Bellechier, Jacobi Damhoudere, Maximiliani de Croy, Leonardi Neyts, Joannis Beltram, Judoci Faignaert, Joannis Morotii, Joannis Jacobs et Roberti Ghiselynych canonicorum, Joannis Bonnier et Joannis Montani abbatum monasteriorum respective Sancti Andreæ et Bartholomæi, Gasparis de la Torre præpositi ecclesiæ collegiatae et parochialis Beatæ Mariæ Brugensis, nec non nobilium virorum Joannis de Gras dictæ civitatis Schulteti, Francisci Pardo burgimagistri, Francisci de Boodt primarii scabini, et Joannis van Belle primarii scribæ ejusdem, Philippi van der Burcht, Caroli van Boonem, Anthonii de Winzeele, Lucae Wingaert Burgimagistrorum Franconatus, atque aliorum honorabilium utriusque ordinis virorum, in quorum fidem et testimonium præsentibus litteras fieri, et sigilli nostri appensione, secretariique subscriptione muniri fecimus et jussimus. Datum Brugis die et anno, quibus supra, et signatum, de mandato Rmi. domini præfati, Arnoldus Stalpart Secretarius.

ACTA ANNO MDCXLIX.

Die Jovis 14 Octobris.

5 Domini in Actu solemnibus translationis Reliquiarum S. Donatiani in choro per R. D. Decanum interrogati ad instantem requisitionem R. Domini Episcopi Gandavensis consenserunt, ex feretro S. Donatiani reservari particulam articulare ex ossibus ejusdem S. Patroni, Rmo. Domino Episcopo prædicto gratitudinis ergo donandam: et insuper aliam partem earundem Reliquiarum recludendam in capite argenteo S. Donatiani deferendo in processionibus, quando non erit commodum gestare feretrum.

Sequitur copia actæ translationis Reliquiarum S. Donatiani ex antiquo feretro in novum hic registrata ad futuram memoriam.

Antonius Triest Dei et Apostolicæ sedis gratia

pridem Brugensis, nunc Gandavensis episcopus, etc. Universis et singulis præsentibus litteras visuris, seu legi auditoris, salutem in Domino sempiternam. Promotioni cultus Sanctorum studiose semper intendimus, scientes Deum Sanctum Sanctorum in Sanctis suis honoratum, Sanctorum cultores certius ad Sanctorum in æterna beatitudine societatem disponere, et efficacius perducere. Cum itaque absoluto nuper opere novi feretri sacrarum Reliquiarum Sancti Donatiani pontificis et confessoris civitatis et diocesis Brugensis singularis patroni ex mirifica liberalitate perillustris ac Rmi. quondam domini Servatii Quynkeri, nostri in episcopatu Brugensi successoris, adm. RR. DD. decanus et capitulum ecclesiæ cathedralis S. Donatiani Brugensis, desiderantes pro posse accelerare executionem piæ intentionis prædicti Rmi. Domini Servatii, septimi episcopi Brugensis, sede episcopali Brugensi nunc denuo vacante per mortem perillustris ac Rmi. Domini Nicolai de Haudion, dicti de Giebrechies, nostri etiam ibidem successoris, et octavi episcopi Brugensis, ex pacifico suo temporali regimine ad æternam pacem novissime evocati, nos debita cum instantia requisierint, quatenus prædictas sacras ejusdem Sancti Reliquias in eadem ecclesia cum solemnitatibus et ceremoniis opportunis in idem feretrum novum transferre dignaremur.

6 Hinc est, quod nos ea de causa Brugas expresse profecti anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo nono, mensis Octobris die decima quarta, p.to * Sancto Donatiano sacra, sedente in cathedra S. Petri Romæ Innocentio Papa ejus nominis decimo, regnante Philippo quarto rege Hispaniarum comite Flandriæ, etc., ac pro eo Belgium Burgundiamque gubernante Guillelmo Leopoldo archiduce Austriæ, etc. Accessimus supra dictam ecclesiam cathedralem, ibidemque pontificalibus induti cum ministris et lumine, præsentibus clero ac honorabilibus viris infra nominatis, et frequenti populo, in theatro ad hoc ante summum altare chori ejusdem ecclesiæ erecto, decantato prius hymno « Veni, Creator Spiritus » jussimus ad nos adferri antiquam capsam seu feretrum Reliquiarum S. Donatiani, in medio dicti chori ante nostrum adventum expositum, quod prævia diligenti visitatione reperimus debite oclusum, apertoque de mandato nostro dicto antiquo feretro, reperta fuit in eo parvula cistula eburnea, pluribus figuris de historia Genesis affabre facta, appensa clavi ad anulum argenteum per modum manubrii supra dictam cistulam affixum, quæ clavis erat involuta pergamento, ad quam cistam ad latus in fine erat sera, qua cistula cum eadem clavi aperta, lectis prius alta voce tribus litteris in eadem introclusis in pergamento scriptis cum una chartacea, præsentibus transfixis, extraximus ex eadem cistula eburnea magnam partem calvariæ, et alia plura ossa majora et minora p.ti S. Donatiani, satino rubro nitide involuta, et inter duas culcitras hactenus in eadem cistula

EX REGISTRO
ACTORUM
CAPITULI
BRUGENSIS.

E

Reliquias,
prævia visita-
tione visitatas
visitasque,

* præfato

F

asser-

EX REGISTRO
ACTORUM
CAPITULI
BRUGENSIS.

asservata, eaque discooperta, et integra inventa, omnibus praesentibus veneranda exposuimus et exhibuimus ac p. tam calvariae partem separatim in corporali mundo et reliqua ossa in alio corporali etiam mundo simul juncta deceter manibus nostris involvimus, et in praesentia nostra eadem corporalia consui curavimus filis lysin, * excepta parte spinæ dorsi, quam p. ti adm. RR. D. Domini decanus et capitulum petierunt reservari, et per nos parvæ capsulæ, recludendæ in capite argenteo ejusdem S. Donatiani in eadem ecclesia, includi, atque insuper particula articulari, ad quam eosdem RR. DD. de clero ejusdem ecclesiæ, aliosque notabiliores praesentes tam ecclesiasticos quam seculares ad osculum altare p. ti chori per ordinem admisimus.

in eadem
theam repo-
nit, presen-
tibus tam ex
seculari

7 Postmodum omnes easdem Reliquias dictis duobus corporalibus inclusas simul junximus, et in novo serico rubro filis sericis ejusdem coloris involvimus : denique idem involucrum inclusimus p. tæ cistulæ eburneæ, (quam prævie juxta præscriptum Pontificalis Romani una cum capsula lignea, rubro fluello circumdata, ac p. to novo feretro majori argenteo benediximus) una cum praesentibus nostris litteris, aliisque, prout præfertur, transfixis, inter duas culcitræ, ex satino rubro ab una parte, et albo ex alia perfectas, eandemque cistulam apposito nostro sigillo ab utroque latere in cera rubra impresso imposuimus. Acta fuerunt hæc in choro sedepdictæ ecclesiæ cathedralis S. Donatiani Brugensis, anno, mense, et die, quibus supra; praesentibus in eadem solemnè translatione admodum reverendis ac venerabilibus Dominis, videlicet nobili : Domino Carolo Van den Bosch, J. U. licentiato, p. tæ ecclesiæ decano, capellano oratorii capellæ suæ Ma. tis catholice in Belgio, et uno ex vicariis vacantis episcopatus Brugensis, nobili Domino

C Antonio a Burgundia juris canonici licentiato, archidiacono, etiam uno ex vicariis vacantis episcopatus Brugensis, Domino Bartholomæo de Crits S. T. licentiato, cantore, domino Huberto Waghenaers S. T. licentiato pœnitentiario, Domino xpiano Van den Berghe S. T. licentiato, domino Petro Knudde, domino Petro Van Volden, nobili domino Joanne Theodoro Schotte S. R. E. protonotario J. U. licentiato, domino Andrea Dath, domino Bernardo Van Thienen J. U. licentiato, domino Arnolde Crabeels S. Th. licentiato, nobili domino Petro Courtewille J. U. licentiato, officiali Brugensi, etiam uno ex vicariis vacantis episcopatus Brugensis, domino Zegero Strymersch, domino Cæsare Van Nieu-burch J. U. licentiato, nobili domino Eugenio De Vioq. J. U. licentiato, domino Donatiano De Meyere J. U. licentiato, domino Frederico Ille-serve, domino Joanne Baptista Van Zype J. U. licentiato, domino Alexandro de Meulenaer J. U. licentiato, domino Antonio Van Wambeke, nobili domino Joanne Sux J. U. licentiato Pbris, * nobili domino Conrado Antonio de Haudion J. U. licentiato, diacono, nobili domino Joanne Ba-

* Christiano

* presbyteris.

ptista Van Broucke subdiacono ejusdem ecclesiæ canonicis, ac reliquo ejusdem chori clero.

8 R. dis admodum patribus, ac dominis : domino Henrico Van Zype S. Andreae prope Brugas, domino Nicolao Van Troostenberghe S. Bartholomæi de Eechoute intra Brugas respective abbatibus, R. do admodum ac nobili domino Jacobo de Bernemicourt J. U. licentiato collegiatae ac parochialis ecclesiæ B. Mariæ Brugensis præposito, R. do domino Joanne Le Monier J. U. licentiato, officiali et canonico ecclesiæ cathedralis S. Bavonis Gandavensis, R. dis patribus P. Joanne Pypenpoy priore, et P. Guilhelmo Van Haecht procuratore Carthusianorum Brugensium, P. Hermanno Prevost priore, et Alberto Van Watervliet religioso Ordinis Guillelmitarum conventus Brugensis, P. Francisco de Schryvere priore, et P. Jacobo Reyssens Ordinis S. Dominici conventus Brugensis, P. Martino Van Venne priore, et P. Cyrillo Van Veken concionatore Ordinis Carmelitarum reformatorum conventus Brugensis, P. Athanasio Alleys guardiano, et fratre Christophoro Mussel religioso Ordinis Recollectorum conventus Brugensis, P. Andrea a S. Maria priore, et patre Juliana a Sancto Petro lectore Ordinis Carmelitarum discalceatorum conventus Brugensis, et aliis honorabilibus viris cleri Brugensis.

9 Praesentibus etiam nobilibus et honorabilibus viris ac dominis : Excellentissimo viro ac Domino Alphonso marchione Strossii a concilio militari suæ Ma. tis, et superintendente militiæ provinciae Flandriæ; nobili domino Francisco Van Haveskercke toparcha de Watervliet, ac Magno Baillivo civitatis Brugensis et territorii Franconatensis; nobili domino Andrea de la Coste toparcha de Straeten burgimagistro primario Brugensi; nobili domino Alphonso de Gras toparcha de Bouchoute burgimagistro communitatis Brugensis; nobili domino Ludovico Van Haveskercke barone de Wynghe, burgimagistro communitatis Franconatensis; nobili domino Ludovico Van Haghen equite aurato, toparcha de Lembeke; nobili Domino Marco Alberto Tarasola de Ognati equite; nobili domino Francisco Rorgeley burgimagistris territorii Franconatensis; nobili domino Alexandro de Meulenaer exconsule Brugensi; nobili domino Petro Ulrico de Haudion de Giebrechies, et in praesentia plurimorum aliorum R. orum atque honorabilium utriusque ordinis virorum, in quorum omnium fidem ac testimonium has litteras propria manu signavimus, nec non majori nostro sigillo ac secretarii nostri signatura communiri fecimus. Signatum erat : « Antonius episcopus Gandavensis, et super plica : de mandato perillustris ac R. mi domini episcopi P. ti P. Simon secret. » Appensumque erat magnum sigillum ejusdem R. mi domini in cera rubra impressum. Infra scriptum erat : « concordat hæc copia cum litteris originalibus, quod ego infra scriptus Secretarius R. mi domini episcopi Gandavensis attestor » et signatum : « P. Simon secret. »

D

quam reli-
gioso clero,

E

sicuti et ex
nobilitate or-
dine quam-
plurimis :

F

A 10 *De reservatis parte spinæ dorsi et particula articulari habes sequentem actum capitularem* : Declaravit R. D. decanus, quod juxta hesternam resolutionem in choro reservata sit ex feretro S. Donatiani pars spinæ dorsi reponenda in capite argenteo ejusdem S. atque etiam particula articularis donanda R. mo Domino Antonio Triest, episcopo olim Brugensi, nunc Gandavensi : domini resolverunt, fore requirendum P. tum R. mum dominum, ut eandem partem spinæ dorsi dignetur includere P. to capiti argenteo cum suis litteris inclusis, prout hodie fecit, et P. tam particulam articulare eidem R. mo domino donarunt, decretis desuper litteris opportunis sub sigillo ad causas. *Actus autem translationis partis spinæ dorsi in caput argenteum hujusmodi est* : Antonius Triest Dei et Apostolicæ Sedis gratia pridem Brugensis, nunc Gandavensis episcopus, notum facimus, quod nos sede episcopali Brugensi nunc vacante ad instantiam admodum R. dor. Dominorum decani et capituli ecclesiæ cathedralis S. Donatiani confessoris pontificis per nos in hesternam solemnem translatione omnium Reliquiarum S. Donatiani desumptam ex cistula eburnea, in qua eadem Reliquiæ fuerunt reclusæ, die datæ præsentium inclusimus huic capsulæ quadratæ, fluello rubro circumdatæ, eademque capsulam etiam reclusimus in capite argenteo ejusdem S. Donatiani, in choro et processionibus publico cultui exponendo, in quorum fidem præsentem propria manu signavimus, ac sigillo nostro et secretarii signatura muniri fecimus in ecclesia cathedrali P. ta anno Domini MDCXXIX mensis Octobris die decima quinta.

B et altera do-
no datur epi-
scopo Ganda-
vensi.

C 11 *Sequitur actus donationis particulæ articularis, factæ Gandavensi episcopo in hunc modum* : Decanus et Capitulum ecclesiæ cathedralis S. Donatiani Brugensis notum facimus quod sacra particula articularis, cui præsentem nostræ affiguntur, fuerit ex prævia nostra resolutione per R. mum D. Antonium Triest pridem Brugensem nunc Gandavensem episcopum in hesternam solemnem translatione sacrarum Reliquiarum S. Donatiani confessoris Pontificis, et patroni nostri desumpta ex theca seu cistula eburnea, in qua eadem sacræ Reliquiæ fuerunt reclusæ. Quam sacram particulam articulare P. to R. mo Domino Antonio Triest de ecclesia nostra optime merito gratitudinis ergo donavimus et donamus per præsentem sigillo nostro ac secretarii signatura muniri fecimus anno 1649 mensis Octobris die 15^a p. Porro ecgrapho R. D. Caytan, quo in hac Appendice usus sum, hæc subduntur :

Facta collatione cum Originali, concordantiam attestor hac 30^a mensis Novembris 1791 de mandato Reverendorum admodum ac Venerabilium Dominorum Decani et capituli Ecclesiæ Cathedralis S. Donatiani Brugensis.

J. Herdies Can. Secret.

ANNOTATA.

a *De hisce Belgii tumultibus concinne, ut notum est, tractavere Favianus Strada Romanus e Societate Jesu, et eminentissimus cardinalis Bentivoglio pontificius in Belgio legatus : hic Italice ille autem Latine, quos et consulere poteris.*

b *Quam sortem in iisdem Belgii motibus subiecit Brugensis civitas, nemo facile accuratius explicavit, quam Carolus Custis, plus semel a nobis in Commentario prævio citatus, tom. III Annalium Brugensium fere ab initio.*

c *Peracta fuit hæc reconciliatio Tornaci 22 Maii, verum an 25 ejusdem mensis Brugis fuerit publicata, dubitare me facit idem Carolus Custis, eo quod pag. 133 tomo citato satis aperte innuat, id factum fuisse die præcedenti. Malim nihilominus insistere actui huic capitulari, utpote eodem anno confecto.*

d *Bellicam hujus virtutem, et præclare pro catholico rege in Belgio gesta fuisse loquuntur auctores citati littera a, et Annalistarum posteriores plurimi.*

e *Has Commentarii prævii § 1 a num. 6 edidimus.*

f *Hic subdit ecgraphum nostrum sequentem notam : Argenteum feretrum, cujus infra fit mentio, (factaque a nobis fuit num. 7 et 8 § 1. Commentarii prævii, in duabus, de quibus littera præcedenti Reliquiarum translationibus) jussu et mandato statuum generalium, qui propria autoritate usurparunt et occuparunt regimen et gubernacula harum inferiorum regionum, una cum aliis ecclesiæ jocalibus, (monilibus, gemmis, aliisque id genus pretiosis ornamentis) ablatum fuit anno 1579, capitulo frustra se opponente et contradicente, prout latius constat ex registris capitularibus.*

g *Non amplius reperiri id hodie, testatur in litteris ad me datis archipresbyter Brugensis, unde et putatur disparuisse ob similem temporum iniquitatem.*

h *Fabricis ecclesiæ aliisque ad capitulum spectantibus præfecto.*

i *Consule Carolum Custis tom. III pag. 199 et sequenti.*

k *Forte majoris ac ita cognominatæ a S. Donatiano, vulgo : St. Donaes.*

l *Filio Henrici I.*

m *Hic et Rabodo, Radbodus, Rabodus, seu Raboldus a nonnullis dictus, episcopus erat Noviomagensis et Tornacensis, in cujus diocesi tunc Brugæ erant.*

n *Nonne ipsomet Jerosolymitano ?*

o *Hic Ipris ob necem S. Caroli Boni Flandriæ comitis in furcam actus est, anno, ni fallor, 1127.*

p *Præter particulam articulare, episcopo Gandavensi concessam, alterum S. Donatiani pignus Insulas translatum lego, ulnam videlicet ; Arnoldus enim Rayssius in Hierogazophylacio Belgico, de collegiata ecclesia S. Petri Insulis, pag. 424 sic scribit : Præterea os majus cubitale, vel ulnam S. Donatiani, quondam Remorum archiepiscopi, præbet videndum argento tectum, insignique arte formatum brachium. A Domino Domessent hujus ædis thesaurario et canonico venit olim id munus.*